

Grey Scale #13

DANES-PICTA.COM

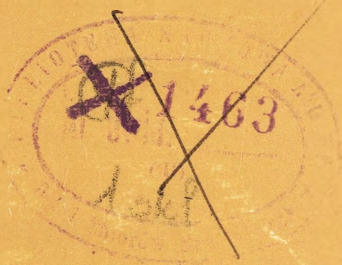
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

17.1

**JAWNE
POUFNE**
Egz. Nr..... 2

Płk dypl. Józef BANACH
Płk dypl. Kazimierz BUŁKA
Płk dypl. Alfred KAZANIECKI
Płk dypl. Janusz KOWALSKI
Płk dypl. Zdzisław WRZEŚNIAK
Płk dypl. Zbigniew ŻARNECKI

DZIAŁANIA BOJOWE ZWIĄZKÓW I ODDZIAŁÓW
WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU,
WOJSK LOTNICZYCH I WOJSK OBRONY
PRZECIWLOTNICZEJ FRONTU
WE WSPÓLDZIAŁANIU Z SIŁAMI OBRONY
TERYTORIALNEJ W CZASIE WZROSTU
ZAGROŻENIA I W POCZĄTKOWYM OKRESIE
WOJNY

Zespołowa rozprawa doktorska
(Wstęp i część pierwsza rozprawy)

11720

WARSZAWA 1983

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

7. 1

~~JAWNE~~
~~POUFNE~~

Egz. Nr 2

Płk dypl. Józef BANACH
Płk dypl. Kazimierz BUŁKA
Ppłk dypl. Alfred KAZANIECKI
Płk dypl. Janusz KOWALSKI
Płk dypl. Zdzisław WRZEŚNIAK
Płk dypl. Zbigniew ŻARNECKI

DZIAŁANIA BOJOWE ZWIĄZKÓW I ODDZIAŁÓW
WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ KRAJU,
WOJSK LOTNICZYCH I WOJSK OBRONY
PRZECIWLOTNICZEJ FRONTU
WE WSPÓLDZIAŁANIU Z SIŁAMI OBRONY
TERYTORIALNEJ W CZASIE WZROSTU
ZAGROŻENIA I W POCZĄTKOWYM OKRESIE
WOJNY

Zespołowa rozprawa doktorska
(Wstęp i część pierwsza rozprawy)

11720

JAWNE

Egz.nr 2

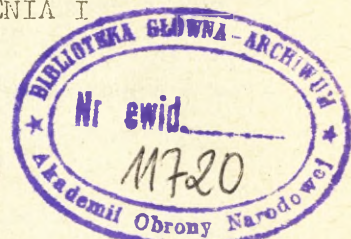
Inskl. Prot. 779/21.08.95

płk dypl. Józef BANACH
płk dypl. Kazimierz BUŁKA
ppłk dypl. Alfred KAZANIECKI
płk dypl. Janusz KOWALSKI
płk dypl. Zdzisław WRZEŚNIAK
płk dypl. Zbigniew ŻARNECKI

"DZIAŁANIA BOJOWE ZWIĄZKÓW I ODDZIAŁÓW WOJSK OBRONY
POWIETRZNEJ KRAJU, WOJSK LOTNICZYCH I WOJSK OBRONY
PRZECIWLOTNICZEJ FRONTU WE WSPÓLDZIAŁANIU Z SIŁAMI
OBRONY TERYTORIALNEJ W CZASIE WZROSTU ZAGROŻENIA I
W POCZĄTKOWYM OKRESIE WOJNY"

Zespołowa rozprawa doktorska
/Wstęp i część pierwsza rozprawy/

Rozprawa napisana pod kierownictwem
naukowym:

gen.bryg. Zbigniewa CZERWIŃSKIEGO
płk doc.dr Kazimierza GIERCZAKA
płk doc.dr hab.Zygmunta KUKUŁY
płk prof.dr hab. Jerzego MACHURY
płk doc. dr Tadeusza MIROWSKIEGO

SPIS TREŚCI

34 WAL

/Części składowe rozprawy/

Wstęp

Część I. Założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne oraz wyniki badań materiałów szkoleniowych.

Część II. Studium operacyjno-taktyczne nt:
"Wężłowe problemy działań bojowych związków i oddziałów wojsk obrony powietrznej kraju, wojsk lotniczych i wojsk obrony przeciwlotniczej frontu we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny".
Wyd. ASG WP 1982r. Nr bibl. 01400

Część III. Ćwiczenie doskonalące nr 360/OPK nt:
"Działania bojowe związków i oddziałów wojsk obrony powietrznej kraju, wojsk lotniczych i obrony przeciwlotniczej wojsk operacyjnych we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny".
Wyd. ASG WP 1982r. nr bibl. 012181, 01282.

WSTĘP

W ostatnich latach wiele uwagi poświęca się teorii i stronie praktycznej operacyjnego rozwinięcia wojsk oraz początkowej fazie prowadzenia pierwszych operacji frontowych na teatrze działań wojennych /TDW/, które w poważnym stopniu mogą decydować o przejęciu inicjatywy w konflikcie zbrojnym, a w rezultacie także o dalszych losach wojny.

Rozwinięcie wojsk do prowadzenia pierwszych operacji frontowych poprzedzone jest osiągnięciem przez nie pełnej gotowości bojowej oraz ich przegrupowaniem z obszaru kraju na front zewnętrzny. Te dwa niezwykle ważne przedsięwzięcia bardzo często będą realizowane już po zaskakującym rozpoczęciu wojny przez nieprzyjaciela w warunkach wykonywania przez jego siły powietrzne zmasowanych uderzeń w celu uzyskania panowania w powietrzu i przewagi w broni jądrowej. Odparcie tych uderzeń, a także osłona wojsk w czasie ich przebywania na obszarze kraju oraz podczas przegrupowania stanowią więc zadania pierwszorzędnej wagi.

Zadania te realizowane są w ramach jednolitego systemu obrony powietrznej /OP/ państw członków Układu Warszawskiego. W ich wykonaniu uczestniczy również Wojsko Polskie połączonym wysiłkiem wszystkich sił i środków, a szczególnie wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu, które w realizacji tych zadań współdziałają z wojskami OP państw sojusznicznych.

Wspólna walka wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu ze środkami napadu powietrznego /SNP/ stwarza szereg problemów operacyjno-taktycznego ich użycia, a problem zapewnienia współdziałania tych wojsk nabiera ogromnego znaczenia.

Stałe doskonalenie SNP nieprzyjaciela i własnych środków obrony powietrznej oraz ciągłe zmiany w sposobach ich zastosowania bojowego zmuszają do nieustannych poszukiwań nowych, coraz doskonalszych rozwiązań przygotowania i prowadzenia wspólnych działań bojowych przez siły i środki realizujące zadania obrony powietrznej na terytorium kraju w początkowym okresie wojny.

Nowe warunki i sposoby prowadzenia tych działań będą wymagać od dowódców umiejętności właściwego ich organizowania i sprawnego kierowania nimi.

W związku z tym przed Akademią Sztabu Generalnego WP, kształcąca dowódców i oficerów sztabów, stoi zadanie systematycznego doskonalenia

metod nauczania słuchaczy tej problematyki w procesie studiów, a szczególnie słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL.

Analiza procesu nauczania słuchaczy tych kursów problematyki wspólnych działań wojsk w początkowym okresie wojny wykazała, że mimo stosowania różnych form szkolenia opanowali oni głównie sposoby działań swojego rodzaju wojsk - bez ściślejszego powiązania z działaniami innych rodzajów wojsk wykonujących zadania obrony powietrznej w ramach systemu OPK.

Próby integracji nauczania słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL były podejmowane w ASG WP w poprzednich latach. Miały one jednak charakter epizodyczny, nie uwzględniały całokształtu problematyki wspólnych działań wojsk w systemie OPK. Niezadawalające okazały się także wyniki nauczania słuchaczy tych kursów problematyki wspólnych działań wojsk wykonujących zadania związane z obroną powietrzną. Zachodzi więc wyraźna potrzeba podjęcia badań mających na celu udoskonalenie dotychczasowych form i metod kompleksowego nauczania słuchaczy wspomnianej wyżej problematyki.

Wypróbowaną formą kompleksowego nauczania słuchaczy w ASG WP jest gra wojenna. Zastosowanie dwustronnej, wieloszczeblowej, kompleksowej gry wojennej stwarza możliwość doskonalenia umiejętności słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL w rozwiązywaniu złożonych problemów obrony powietrznej oraz w przygotowaniu i prowadzeniu wspólnej walki ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Dotychczas w ASG WP nie prowadzono ćwiczeń poświęconych działaniom wszystkich rodzajów wojsk realizujących zadania obrony powietrznej i współdziałających z nimi sił obrony terytorialnej, a zarazem ujmujących kompleksowo problematykę planowania działań, osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i prowadzenia wspólnej walki ze SNP nieprzyjaciela w systemie OPK w początkowym okresie wojny. Dlatego też brak jest doświadczeń w opracowywaniu, organizowaniu i prowadzeniu tego rodzaju ćwiczenia w ASG WP, a także w nauczaniu słuchaczy złożonych problemów organizacji i realizacji współdziałania różnych rodzajów wojsk w jednolitym systemie OPK oraz współdziałania wojsk OPL i lotnictwa frontowego w systemie OPL wojsk.

Brakuje również literatury fachowej ujmującej całościowo teorię wspólnych działań wojsk realizujących obronę powietrzną w systemie OPK.

Zasady osiągania przez wojska wyższych stanów gotowości bojowej i zasady działań bojowych wojsk lotniczych i wojsk obrony przeciwlotniczej

frontu w systemie OPK określone są jedynie w dokumentach normatywnych szczebla centralnego, które nie zawsze są dostępne słuchaczom ASG WP. Nauczanie problematyki wspólnych działań opiera się więc w głównej mierze na materiałach zawierających wnioski i doświadczenia z ćwiczeń szczebla centralnego. W materiałach tych przeważnie brakuje szczegółowych rozwiązań problemów organizacji współdziałania i prowadzenia wspólnej walki ze SNP nieprzyjaciela w systemie OPK.

Niektóre z obowiązujących zasad działania związków taktycznych i oddziałów wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w systemie OPK nie sprawdziły się i wymagają zbadania oraz sprecyzowania nowych. Konieczne jest więc opracowanie i zestawienie teoretycznego materiału szkoleniowego (studium operacyjno-taktycznego) ujmującego całościowo węzłowe problemy działań bojowych związków i oddziałów realizujących obronę powietrzną w ramach systemu OPK jako teoretycznej podstawy do opracowania gry wojennej, a zarazem jako pomocy szkoleniowej do przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia.

Opracowanie złożonej problematyki prowadzenia wspólnych działań przez siły i środki w systemie OPK oraz materiałów szkoleniowych wymagało przeprowadzenia kompleksowych badań przez zespół odpowiednich specjalistów reprezentujących różne rodzaje wojsk, a nawet sił zbrojnych.

W skład zespołu autorskiego weszło 6 oficerów, którzy opracowali:

- płk dypl. Janusz KOWALSKI	- problematykę dotyczącą działań nieprzyjaciela;
- ppłk dypl. Alfred KAZANIECKI	- problematykę wojsk OPK;
- płk dypl. Zbigniew ŻARNECKI	- problematykę wojsk lotniczych;
- płk dypl. Józef BANACH	- problematykę wojsk OPL;
- płk dypl. Kazimierz BUŁKA	- problemy zaopatrzenia wojsk lotniczych i OPK;
- płk dypl. Zdzisław WRZESNIAK	- problematykę wojsk OTK.

Przystępując do prac badawczych zespół autorski nakreślił sobie następujący główny cel rozprawy:

opracować materiały szkoleniowe /dokumentację gry wojennej i studium operacyjno-taktyczne/ umożliwiające doskonalenie umiejętności słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL w przygotowaniu i prowadzeniu wspólnych działań bojowych w systemie OPK w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny.

Dla zrealizowania tego celu zespół autorski po przeanalizowaniu literatury przedmiotu, doświadczeń z ćwiczeń oraz wytycznych do nauczania słuchaczy nakreślił sobie następujące główne zadania badawcze:

1. Opracować materiały teoretyczne dotyczące węzłowych problemów wspólnych działań związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w ramach systemu OPK w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny - jako podstawę teoretyczną do opracowania gry wojennej i przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia.
2. Opracować dokumentację gry wojennej i zbadać jej przydatność do prowadzenia ćwiczenia i realizacji założonych celów szkoleniowych.
3. Określić i zbadać najbardziej racjonalną metodę prowadzenia gry wojennej w aspekcie skutecznego osiągania celów szkoleniowych, a w szczególności:
 - a/ zbadać celowość prowadzenia wspólnego seminarium ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL jako jednej z możliwych form przygotowania ich do ćwiczenia;
 - b/ określić najbardziej efektywny sposób nauczania słuchaczy organizacji i prowadzenia współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie OPK i w systemie OPL wojsk;
 - c/ określić najbardziej racjonalny sposób opracowywania i rozgrywania w ćwiczeniu sytuacji powietrznych umożliwiających osiągnięcie celów szkoleniowych ćwiczenia;
 - d/ ustalić najkorzystniejszą strukturę ćwiczenia /w sensie udziału w nim ćwiczących sztabów/ dla realizacji celów ćwiczenia.

W celu wykonania określonych wyżej zadań badawczych zastosowano różne metody badawcze stosownie do charakteru zadania badawczego. Podczas opracowywania materiałów szkoleniowych stosowano metodę analizy krytycznej źródeł naukowych i dokumentów szkoleniowych, analizę porównawczą /metod i rezultatów nauczania/, analizę logiczną oraz syntezę wniosków wypływających z tych analiz. W procesie badawczym szeroko stosowano metodę eksperymentu, szczególnie w odniesieniu do sposobu nauczania słuchaczy organizowania współdziałania.

Podstawową metodą oceny uwzględnionych w ćwiczeniu nowych form i metod jego prowadzenia była obserwacja naukowa prowadzona przez zespół autorski i szerokie grono nauczycieli akademickich. W celu ustalenia stopnia słuszności przyjętych nowych rozwiązań organizacji i prowadzenia ćwiczenia posłużono się metodą badania opinii nauczycieli akademickich /wywiad/ i słuchaczy uczestników ćwiczenia /ankietowanie/.

Zastosowane metody pozwoliły osiągnąć założone cele badań. Rezultaty badań przedstawiono w poszczególnych częściach rozprawy. Rozprawa doktorska składa się z trzech zasadniczych części.

W pierwszej części rozprawy /"Założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne oraz wyniki badań materiałów szkoleniowych"/ przedstawiono cele i zagadnienia szkoleniowe, ogólne założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne gry wojennej i opracowania teoretycznego. Ta część rozprawy przedstawia także wyniki przeprowadzonych badań i wnioski końcowe. Część tę opracował cały zespół autorski.

W drugiej części rozprawy /"Studium operacyjno-taktyczne"/ opracowano węzłowe problemy działań bojowych związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny. Ujęto w niej wszystkie główne problemy operacyjno-taktyczne występujące w ćwiczeniu aby mogła stanowić teoretyczną podstawę opracowania gry wojennej i zarazem materiał do przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia. Poszczególne problemy przedstawiono w sposób usystematyzowany: od zagrożenia uderzeniami z powietrza, poprzez działania rodzajów wojsk realizujących zadania obrony powietrznej do organizacji i realizacji współdziałania wszystkich sił i środków w systemie OPK oraz współdziałania wojsk OPL i wojsk lotniczych frontu w systemie OPL wojsk. Omawiana część zawiera również wnioski z badań. Poszczególne rozdziały tej części rozprawy opracowali samodzielnie członkowie zespołu autorskiego według reprezentowanych specjalności. Rozdział dotyczący współdziałania wojsk w systemie OPK opracowali wspólnie specjaliści: wojsk OPK, wojsk lotniczych, wojsk OPL i wojsk OTK.

Trzecia część rozprawy stanowi opracowanie metodyczne ćwiczenia doskonalszego nr 360/OPK /gry wojennej/ na temat: "Działania bojowe związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i obrony przeciwlotniczej wojsk operacyjnych współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny".

Materiały ćwiczenia podzielono na trzy części, z których każda stanowi oddzielne wydawnictwo:

- pierwsze z nich zawiera plan przeprowadzenia ćwiczenia, plan przebiegu ćwiczenia i założenia główne dla wszystkich ćwiczących sztabów;
- drugie - plany podawania wiadomości i sytuacje wprowadzające oraz dokumenty do utajniania wiadomości;
- trzecie - mapy i szkice do całości ćwiczenia.

Materiały ćwiczenia opracowali samodzielnie członkowie zespołu autorskiego w zakresie dotyczącym reprezentowanego rodzaju wojsk. Część dokumentacji ćwiczenia wykonał wspólnie cały zespół autorski.

plini 2
Opracowane materiały szkoleniowe wykorzystano dwukrotnie do przeprowadzenia gry wojennej i prowadzenia badań. W roku 1980 po raz pierwszy dokonano eksperymentalnego sprawdzenia słuszności zaproponowanych przez zespół autorski założeń operacyjno-taktycznych i metodycznych gry wojennej. W toku ćwiczenia i po jego zakończeniu zespół autorski zbierał od doświadczalnych nauczycieli akademickich uwagi i propozycje oraz dokonał niezbędnych poprawek i uzupełnień w materiałach ćwiczenia oraz metodzie jego prowadzenia. W 1982 r. podczas ponownego przeprowadzenia gry wojennej wykonano badania zasadnicze, których wyniki potwierdziły znakomitą większość wysuwanych założeń. Dzięki temu ćwiczenie weszło na stałe do programu nauczania słuchaczy, a opracowane materiały szkoleniowe i proponowane metody prowadzenia gry wojennej znalazły właściwe miejsce w procesie nauczania słuchaczy i mogą stanowić podstawę do prowadzenia dalszych badań mających na celu doskonalenie procesu dydaktycznego w ASG WP.

Zespół autorski składa serdeczne podziękowanie kierownikom naukowym za konstruktywne uwagi i pomoc w opracowaniu rozprawy, a nauczycielom akademickim za pomoc w przeprowadzeniu badań oraz uwagi i spostrzeżenia dotyczące organizacji i prowadzenia ćwiczenia.

CZĘŚĆ I

"ZAŁOŻENIA OPERACYJNO-TAKTYCZNE I METODYCZNE
ORAZ WYNIKI BADAŃ MATERIAŁÓW SZKOLENIOWYCH".

SPIS TREŚCI

	strona
WSTĘP	12
1. CELE I ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE ORAZ UKŁAD MATERIAŁU TEORETYCZNEGO I GRY WOJENNEJ	13
1.1. Cele i zagadnienia szkoleniowe opracowania teoretycznego	13
1.2. Ogólny charakter i układ materiału teoretycznego	15
1.3. Cele i zagadnienia szkoleniowe gry wojennej	16
1.4. Ogólny charakter i układ gry wojennej	18
2. CHARAKTERYSTYKA PROCESU BADAWCZEGO	21
3. GŁÓWNE PROBLEMY OPERACYJNO-TAKTYCZNE ORAZ WYNIKI BADAŃ OPRACOWANIA TEORETYCZNEGO	26
3.1. Główne problemy operacyjno-taktyczne i propozycje ich rozwiązania w opracowaniu teoretycznym	27
3.2. Wyniki badań opracowania teoretycznego	35
4. ZAŁOŻENIA OPERACYJNO-TAKTYCZNE I METODYCZNE ORAZ WYNIKI BADAŃ GRY WOJENNEJ	39
4.1. Założenia operacyjno-taktyczne gry wojennej	41
4.2. Założenia metodyczne gry wojennej	48
4.2.1. Wpływ przyjętej struktury ćwiczenia /wieloszczeblowości i dwustronności/ na realizację celów szkoleniowych	56
4.2.2. Prowadzenie wspólnego seminarium ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL.....	60
4.2.3. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK	64
4.2.4. Opracowanie i podgrywanie sytuacji powietrznych	66
4.2.5. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk	73
4.3. Wyniki badań gry wojennej	76
4.3.1. Wpływ przyjętej struktury ćwiczenia /wieloszczeblowości i dwustronności/na realizację celów ćwiczenia .	81
4.3.2. Prowadzenie wspólnego seminarium ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL	82

4.3.3. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK	84
4.3.4. Opracowanie i podgrywanie sytuacji powietrznych	87
4.3.5. Przygotowanie i przeprowadzenie organizacji współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk	91
WNIOSKI	95
BIBLIOGRAFIA	102
ZAŁĄCZNIKI	105
1. Schemat funkcjonalny kierowania działaniami bojowymi korpusu OPK i podporządkowanymi operacyjnie ZT i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu podczas odpierania nalotów SNP nieprzyjaciela w ćwiczeniu nr 360/OPK	105
2. Zestawienie wyników badań prowadzonych metodą wywiadu z nauczycielami akademickimi, uczestnikami ćwiczenia nr 360/OPK	107
3. Zestawienie wyników badań ankietowych słuchaczy ASG WP biorących udział w ćwiczeniu nr 360/OPK	113
4. Zestawienie wyników badań prowadzonych metodą wywiadu z kadrą Katedry OTK w ćwiczeniu nr 360/OPK	119
5. Ankieta /dla słuchaczy/	122
6. Kwestionariusz wywiadu /dla nauczycieli akademickich/	127

Wstęp

W niniejszej części rozprawy przedstawia się główne problemy oraz założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne materiałów szkoleniowych i dokumentacji gry wojennej, charakterystykę procesu badawczego i rezultaty badań oraz wnioski ogólne.

Użytkowy charakter rozprawy sprawił, że badania prowadzone były zarówno w dziedzinie sztuki wojennej jak i w dziedzinie dydaktyki, co niewątpliwie wpłynęło na układ i sposób przedstawienia materiału badawczego. Przedstawiono go w czterech rozdziałach.

W rozdziale pierwszym przedstawiono cele i zagadnienia szkoleniowe oraz ogólny charakter i układ materiału teoretycznego i gry wojennej.

Rozdział drugi zawiera charakterystykę procesu badawczego, a w nim cele i metody badawcze oraz ogólny przebieg badań problemów natury operacyjno-taktycznej i metodycznej.

Rozdział trzeci dotyczy w całości teoretycznego opracowania tematu rozprawy. Zaprezentowano w nim głównie problemy operacyjno-taktyczne konieczne do rozwiązania przez zespół autorski dla uzupełnienia i rozwinięcia teorii tematu rozprawy określając w ten sposób także zakres badań prowadzonych w dziedzinie sztuki wojennej. Ujęto w nim również propozycje rozwiązań tych problemów oraz wyniki badań.

Rozdział czwarty dotyczy w całości problematyki gry wojennej. Przedstawiono w nim założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne gry wojennej, ze szczególnym rozwinięciem założeń badanych problemów natury organizacyjno-metodycznej nowo wprowadzonych do ćwiczenia. Ujęto w nim także wyniki badań przyjętych założeń. W końcowej części niniejszej części rozprawy przedstawiono uogólnione efekty badań w postaci wniosków i propozycji wdrożeń do procesu dydaktycznego.

1. CELE I ZAGADNIENIA SZKOLENIOWE ORAZ UKŁAD MATERIAŁU TEORETYCZNEGO I GRY WOJENNEJ.

Proces przygotowania kadr dowódczo-sztabowych w ASG WP wymaga ciągłej aktualizacji i dostosowywania programów nauczania do kształcenia słuchaczy dla potrzeb przyszłego pola walki. Współczesne konflikty lokalne i nowa doktryna użycia sił powietrznych NATO wyraźnie wskazują na decydującą rolę i znaczenie początkowego okresu wojny, a w nim przede wszystkim problemów walki o zdobycie i utrzymanie panowania w powietrzu jako niezbędnego warunku powodzenia działań na lądzie. W walce tej rola i zadania wszystkich sił realizujących obronę powietrzną nabierają pierwszorzędного znaczenia i są przedmiotem studiów i doświadczeń w wojskach.

Doceniając szczególne znaczenie obrony powietrznej uznaje się, iż powinna ona być w szerszym stopniu niż dotychczas wprowadzona do procesu studiów w ASG WP. Wprowadzenie do procesu studiów w ASG WP tej złożonej problematyki rodzi potrzebę teoretycznego opracowania węzłowych problemów wspólnych działań wojsk realizujących obronę powietrzną - jako kontynuacji doskonalenia zasad sztuki wojennej w tym obszarze, oraz opracowania dokumentacji gry wojennej - jako narzędzia doskonalenia słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL w zakresie organizowania i prowadzenia wspólnych działań bojowych wojsk w systemie OPK.

1.1. Cele i zagadnienia szkoleniowe opracowania teoretycznego.

Obowiązujące dokumenty normatywne, cząstkowe opracowania teoretyczne oraz wnioski i doświadczenia z ćwiczeń nie dają w pełni podstaw dla przygotowania się słuchaczy do udziału w wieloszczeblowej, dwustronnej grze wojennej, w której zadania obrony powietrznej realizują różne rodzaje sił zbrojnych i rodzaje wojsk. Wynika stąd konieczność opracowania materiału teoretycznego ujmującego całościowo problematykę działań bojowych wojsk oraz współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej kraju dającego równocześnie interpretację /rozwińnięcie/ postanowień dyrektywnych i uogólnienie zebranej wiedzy o temacie.

Głównym celem tego opracowania było dostarczenie słuchaczom takiego zasobu treści dotyczącej problematyki działań wojsk w systemie OP, aby /obok innych materiałów szkoleniowych dostępnych w ASG WP/ stanowiła wystarczającą podstawę teoretycznego przygotowania się do uczestnictwa w grze wojennej i pracy na poszczególnych stanowiskach

w ćwiczących sztabach. Jednocześnie materiał ten powinien stanowić teoretyczną podbudowę do opracowania gry wojennej. Z tego względu powinien on ujmować węzłowe problemy wspólnych działań wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu oraz sił OT w systemie obrony powietrznej, szczególnie jednak te problemy, które nie znalazły szerszego potraktowania w literaturze, lub które z uwagi na stale zmieniające się warunki działań wojsk wymagają szerszego naświetlenia względnie nowego spojrzenia na sposób ich rozwiązywania.

Tak więc ramy, a głównie treść opracowania teoretycznego wyznaczone zostały przede wszystkim potrzebami opracowania i prowadzenia gry wojennej ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL. Problematyka w nim ujmowana wynika głównie z problematyki rozgrywanej w grze wojennej.

Kierując się powyższym w opracowaniu teoretycznym przedstawia się poglądy państw NATO na rozpoczęcie wojny na ETDW, przewidywane sposoby działania nieprzyjaciela, a szczególnie sił powietrznych w początkowym okresie działań wojennych przede wszystkim na obiekty systemu OPK i wojska w północno-zachodniej części terytorium Polski. Prezentuje się także nowe poglądy państw Układu Warszawskiego na rozpoczynanie działań wojennych, koncepcje wykorzystania sił obrony powietrznej PRL w początkowym okresie wojny, szczególnie w północno-zachodniej części obszaru Polski i podstawowe zasady osiągania wyższych stanów gotowości bojowej przez siły obrony powietrznej PRL. Jednocześnie ujmuje się zasady użycia związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w systemie OPK, główne problemy osiągania przez nie wyższych stanów gotowości bojowej oraz właściwości prowadzenia działań bojowych w systemie OPK.

W opracowaniu przedstawia się również zagadnienia zabezpieczenia tyłowego osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i zabezpieczenia działań bojowych korpusu OPK i dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF, a ponadto główne problemy organizacji współdziałania wojsk obrony przeciwlotniczej z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL frontu.

W odniesieniu do sił obrony terytorialnej okręgu wojskowego wyjaśnia się podstawowe problemy zabezpieczenia przegrupowania wojsk, a szczególnie związków taktycznych i oddziałów prowadzących działania bojowe w systemie OPK oraz użycie sił okręgu wojskowego w akcjach ratunkowych. Zasadniczym problemem opracowania teoretycznego, na którym skupiono główną uwagę, stanowi w s p ó ł d z i a ł a n i e sił i środków działających w systemie obrony powietrznej korpusu OPK

ugrupowanego w północno-zachodniej części Polski.

W zagadnieniu tym prezentuje się ogólne zasady współdziałania, jego organizację w systemie obrony powietrznej korpusu OPK, realizację współdziałania korpusu OPK z siłami i środkami wojsk OPL, wojsk lotniczych i marynarki wojennej oraz podstawowe problemy współdziałania sił i środków Pomorskiego Okręgu Wojskowego z wojskami nadmorskiego korpusu OPK.

1.2. Ogólny charakter i układ materiału teoretycznego.

Opracowany materiał ma charakter teoretycznego studium operacyjno-taktycznego, które zawiera wyniki niemal trzyletnich badań obowiązujących zasad użycia różnych środków obrony powietrznej w systemie OPK w początkowym okresie wojny i ich praktycznego zastosowania podczas ćwiczeń w wojskach.

Studium operacyjno-taktyczne stanowi podbudowę teoretyczną gry wojennej. Sugerując w tej części rozprawy pewne nowe kierunki rozwiązań operacyjno-taktycznych i organizacyjnych oraz tworząc ćwiczącym sztabom w grze wojennej warunki do ich realizacji, autorzy spodziewali się osiągnąć tą drogą możliwość weryfikacji niektórych nowych rozwiązań, aby je następnie wdrożyć do procesu nauczania w ASG WP.

Tę część rozprawy zespół autorski starał się opracować w taki sposób, aby przedstawiony w niej materiał obejmował całościowo problematykę poczynając od zagrożenia wojsk i obiektów jakie stwarzają siły powietrzne NATO przewidziane do działań w północno-zachodniej części terytorium Polski, kończąc na użyciu wojsk w systemie obrony powietrznej kraju. Całość zagadnień została ujęta w ośmiu rozdziałach.

Treść zaprezentowaną w studium operacyjno-taktycznym można umownie podzielić na trzy części. W pierwszej przedstawione jest zagrożenie szczególnie północno-zachodniej części naszego kraju oraz przewidywane działanie nieprzyjaciela w początkowym okresie wojny. W kolejnej części prezentuje się wybrane problemy działania Sił Zbrojnych PRL w tym okresie, a także węzłowe zagadnienia działań bojowych związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL, jak również główne problemy zabezpieczenia tyłowego działań bojowych wojsk OPK i wojsk lotniczych. Ponadto przedstawia się podstawowe zagadnienia współdziałania korpusu OPK z siłami obrony terytorialnej Pomorskiego Okręgu Wojskowego oraz współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim WLF w systemie OPL frontu.

W końcowej części opracowania teoretycznego przedstawiono problemy współdziałania poświęcając mu najwięcej uwagi, ponieważ w dotychczasowych opracowaniach brak jest jednoznacznych i przekonujących rozwiązań dotyczących współdziałania. W części tej przedstawiono poglądy i propozycje obejmujące w całości problem organizowania i realizacji współdziałania wszystkich sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK, którego rejon obrony znajduje się w pierwszym rzucie wojsk OPK, w północno-zachodniej części Polski.

Zaprezentowane w studium operacyjno-taktycznym rozwiązania, teoretyczne stanowią rozwinięcie obowiązujących postanowień dokumentów normatywnych i innych materiałów źródłowych, dają ich interpretację i mogą być przyczynkiem do doskonalenia zasad działania różnych rodzajów wojsk w systemie OPK.

1.3. Cele i zagadnienia szkoleniowe gry wojennej.

Temat gry wojennej obejmuje: przygotowanie związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu do działań w systemie obrony powietrznej, osiąganie przez nie stanu pełnej gotowości bojowej, walkę sił i środków obrony powietrznej ze SNP nieprzyjaciela w ramach systemu OPK a także działania wojsk OPL i LM frontu po wyjściu na front zewnętrzny, oraz wojsk OPK i sił OT OW na terytorium kraju.

Z tematu gry wojennej i rozgrywanej w nim problematyki oraz wymogów kształcenia słuchaczy wynikają cele szkoleniowe gry wojennej. Na ich treść wpływa także miejsce i rola tego ćwiczenia w procesie studiów słuchaczy kursów Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK oraz kursów OPL Wydziału Wojsk Lądowych. W procesie studiów w ASG WP ćwiczenie to występuje pod koniec roku akademickiego po zrealizowaniu przez poszczególne kursy podstawowej problematyki operacyjnej i taktycznej dotyczącej użycia i działania związków /oddziałów/ rodzajów wojsk. Dla kursów wojsk lotniczych i wojsk OPL stanowi ono element procesu szkolenia przygotowujący słuchaczy do ćwiczenia szkieletowego.

Kierując się wyżej sformułowanymi względami ustalono następujące główne cele szkoleniowe gry wojennej:

a/ dla słuchaczy ćwiczących stronę "Wschodnich":

1. Pogłębienie znajomości postanowień dokumentów normujących osiąganie przez wojska wyższych stanów gotowości bojowej i ich działania w systemie OPK.

2. Doskonalenie umiejętności organizowania działań bojowych związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu, organizowania współdziałania tych wojsk w systemie OPK i z siłami obrony terytorialnej oraz zabezpieczenia tyłowego wojsk OPK i wojsk lotniczych, a także współdziałania wojsk obrony przeciwlotniczej z wojskami lotniczymi w systemie OPL frontu.

3. Doskonalenie umiejętności organizowania pracy dowództw i sztabów, dowodzenia związkami i oddziałami podczas odpierania uderzeń SNP nieprzyjaciela oraz odtwarzania zdolności bojowej po uderzeniach nieprzyjaciela ^{1/}.

b/ dla nauczycieli akademickich ćwiczących zgrupowanie lotnicze nieprzyjaciela ^{2/}:

1. Pogłębienie znajomości sztuki operacyjnej i taktyki działania SNP państw NATO, szczególnie podczas pokonywania obrony powietrznej i wykonywania uderzeń na wojska i obiekty państw Układu Warszawskiego ^{3/}.

Temat i treść ćwiczenia zawierają szeroką problematykę prowadzenia działań oraz współdziałania związków i oddziałów różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny. Potrzeba rozegrania najistotniejszych problemów zdecydowała o wyborze zagadnień szkoleniowych, które powinny być treścią ćwiczenia, a mianowicie:

1. Opracowanie /aktualizowanie istniejących/ planów działań bojowych stosownie do warunków rozwijającej się sytuacji oraz kierowanie osiągnięciem wyższych stanów gotowości bojowej związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu oraz sił obrony terytorialnej okręgu wojskowego;

1/ Szczegółowe cele gry wojennej zamieszczone są w "Opracowaniu metodycznym ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK", wyd. ASG WP-1982r., s.4-19.

2/ Dla zapewnienia dwustronności gry wojennej, uniknięcia schematyzmu i zbliżenia do realiów działania sił powietrznych nieprzyjaciela, dla "Zachodnich" przyjęto cel ograniczony. Wynika on również z faktu, iż nauczyciele akademicki spełniają w ćwiczeniu rolę pomocniczą oraz, że celem gry wojennej jest edukacja słuchaczy.

3/ Szczegółowe cele gry wojennej zamieszczone są w "Opracowaniu metodycznym ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK", wyd. ASG WP - 1982r., s.4-19.

2. Organizacja współdziałania sił i środków korpusu OPK oraz uzgadnianie współdziałania korpusu OPK z podporządkowanymi operacyjnie związkami taktycznymi i oddziałami wojsk OPL i wojsk lotniczych frontu w systemie OPK;
3. Odpieranie zmasowanych uderzeń lotnictwa nieprzyjaciela w jednolitym systemie OP w ścisłym współdziałaniu wojsk OPK, wojsk OPL i lotnictwa myśliwskiego WLF;
4. Wyjście DLM WLF oraz związków taktycznych i oddziałów wojsk OPL z systemu OPK na kierunek operacyjny oraz organizacja współdziałania wojsk OPL armii /BRPlot/ z lotnictwem myśliwskim WLF w systemie OPL frontu;
5. Odtwarzanie ugrupowania bojowego i gotowości bojowej korpusu OPK we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w warunkach stosowania broni jądrowej przez nieprzyjaciela;
6. Organizowanie zabezpieczenia tyłowego działań bojowych korpusu OPK i dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF w początkowym okresie wojny ^{1/}.

Wszystkie zasadnicze zagadnienia szkoleniowe gry wojennej zawierają w sobie problematykę współdziałania pomiędzy związkami i oddziałami różnych rodzajów sił zbrojnych, a w odniesieniu do sił korpusu OPK również współdziałanie pomiędzy związkami taktycznymi i oddziałami rodzajów wojsk OPK. Należy podkreślić, że przewija się ono przez wszystkie etapy ćwiczenia.

1.4. Ogólny charakter i układ gry wojennej.

Gry wojenne prowadzone w wojskach OPK, lotnictwie myśliwskim WLF i wojskach OPL posiadają swoją specyfikę. Wynika ona głównie z właściwości działań tych wojsk, które ukierunkowane są w ostatecznym rezultacie na niszczenie SNP nieprzyjaciela w powietrzu. Nie sposób więc pominąć tego faktu przy organizowaniu ćwiczenia. Gdyby nie uwzględnić tej specyfiki i traktować je jak typowe ćwiczenie dowódczo-sztabowe na mapach miałyby ono niepełny wymiar, ponieważ nie uwzględniałoby najistotniejszej części działalności ćwiczących dowództw i sztabów związków i oddziałów w zakresie kierowania walką ze środkami napadu powietrznego, tj. dynamiki walki /w powietrzu/ zwanej potocznie "dynamiką powietrzną".

1/ tamże.

Potrzeby w zakresie kierowania walką związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu spowodowały konieczność wykorzystania w ćwiczeniu odpowiednio przygotowanych i wyposażonych w środki łączności szkolnych ośrodków dowodzenia ASG WP, a także dostarczenia ćwiczącym ciągłej informacji o sytuacji powietrznej, głównie o działalności SNP nieprzyjaciela. Zastosowanie technicznych środków łączności i podgrywania działalności /nie ćwiczących/ nadrzędnych sztabów oraz podległych ćwiczącym związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów nadało grze wojennej charakter wieloszczeblowości, a przez wprowadzenie do ćwiczenia elementów strony przeciwnej - w zakresie rozgrywania działań nieprzyjaciela powietrznego - także charakter dwustronności.

Gra wojenna ma charakter kompleksowy zarówno w sensie udziału w niej różnych rodzajów sił zbrojnych oraz wojsk, jak i w sensie rozgrywanej w niej problematyki operacyjno-taktycznej. Ćwiczenie prowadzone jest z dużym rozmachem. Zagadnienia szkoleniowe realizuje jednocześnie trzynaście zespołów ćwiczących sztabów obsadzonych przez słuchaczy oraz zespoły dowodzenia podgrywane przez nauczycieli akademickich.

Gra wojenna ma ponadto charakter doskonalący i podsumowujący działalność szkoleniową Katedry Taktyki Wojsk OPK w dziedzinie operacyjno-taktycznej. Dla kursów wojsk lotniczych i wojsk OPL stanowi ona element procesu szkolenia przygotowujący słuchaczy do ćwiczenia szkieletowego.

Ćwiczenie składa się z: seminarium, czterech etapów gry wojennej i omówienia ćwiczenia ^{1/}.

Seminarium stanowi aktywizującą formę przygotowania się słuchaczy ^{2/} do rozwiązywania zagadnień szkoleniowych w grze wojennej, a jego treść wynika ze stopnia opanowania przez nich wiedzy operacyjno-taktycznej.

W pierwszym etapie gry wojennej ćwiczące strony planują i organizują działania bojowe. Równocześnie wojska "Wschodnich" stopniowo osiagają kolejne WSGB.

W drugim etapie gry wojennej ćwiczące związki i oddziały "Wschodnich" osiagają stan pełnej gotowości bojowej w trybie alarmowym i odpierają pierwsze zmasowane uderzenie lotnictwa nieprzyjaciela działając w systemie OPK.

1/ Por. "Plan przebiegu ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK" Cz.III rozprawy.

2/ Dla przygotowania się do ćwiczenia słuchacze korzystają z materiału teoretycznego /"Studium operacyjno-taktyczne"/.

W trzecim etapie gry wojennej ćwiczące związki i oddziały prowadzą działania bojowe w toku wojny odpierając kolejne uderzenia SNP i jednocześnie część z nich realizuje przedsięwzięcia związane z wyjściem do działań na froncie zewnętrznym.

Czwarty etap gry wojennej obejmuje dwa kierunki działania:

1. korpus OPK i siły obrony terytorialnej kontynuują działania bojowe w warunkach wojny jądrowej;
2. wojska OPL organizują współdziałanie z lotnictwem myśliwskim WLF w systemie OPL frontu.

Omówienie ćwiczenia przewiduje się w dwóch etapach. W pierwszym etapie omówienie prowadzi się na forum Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju z udziałem wszystkich osób biorących udział w grze wojennej. Drugi etap omówienia organizuje się w poszczególnych katedrach, a uczestniczą w nim nauczyciele akademicy i słuchacze tych katedr.

2. CHARAKTERYSTYKA PROCESU BADAWCZEGO

Charakter rozprawy i jej główny cel spowodowały konieczność prowadzenia badań zarówno w dziedzinie sztuki wojennej, jak i w dziedzinie dydaktyki.

Celem badań w dziedzinie sztuki wojennej było: wyłonić, rozwiązać i zestawić w postaci teoretycznego materiału szkoleniowego węzłowe problemy działań bojowych związków taktycznych i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie rozrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny. Prace badawcze w tym obszarze traktowano jako doskonalenie zasad działania różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej.

Celem badań w dziedzinie dydaktycznej było: określić przydatność opracowanej dokumentacji gry wojennej i przyjętych metod jej prowadzenia dla osiągnięcia założonych celów szkoleniowych. Prace badawcze w tym obszarze traktowano jako doskonalenie procesu dydaktycznego w ASG WP.

Jednym z ważniejszych problemów i zadań badawczych, któremu zespół autorski w rozprawie poświęcił najwięcej uwagi były problemy współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie OPK i w systemie OPL wojsk.

W badaniach wykorzystywano różne metody - sposoby podejścia i metody - sposoby działania zależnie od charakteru badanej problematyki. Z metod teoretycznych najczęściej stosowano: analizę i syntezę, porównanie, analogię i uogólnianie. Natomiast z metod empirycznych wykorzystywano głównie: metodę obserwacyjną, modelowanie, eksperyment ćwiczebny i badanie opinii.

Podczas opracowywania materiałów szkoleniowych do rozwiązywania problemów operacyjno-taktycznych stosowano głównie analizę źródeł naukowych /literatury przedmiotu/^{1/}, doświadczeń z wojen lokalnych i ćwiczeń^{2/}. Opracowując merytoryczną stronę gry wojennej wykorzystano doświadczenia z ćwiczeń w ASG WP. W toku gry wojennej poddano weryfikacji niektóre założenia operacyjno-taktyczne możliwe do przebadania w ćwiczeniu. Zdawano sobie sprawę, że większość rozwiązań proponowanych w części teoretycznej rozprawy

1/ Wykaz literatury przedmiotu zamieszczono w I i II części rozprawy.

2/ Uwzględniono w szczególności wnioski z ćwiczeń LATO-78, WIOSNA-82, LATO-82, GRANIT-80, JASTRZĄB-81, GRANIT-82.

wymaga weryfikacji w ćwiczeniach z wojskami, dlatego w grze wojennej ze słuchaczami skupiono się na badaniu głównego, wiódącego problemu ćwiczenia jakim jest organizacja i realizacja współdziałania wojsk w systemie OPK. Badania tego problemu prowadzono metodą bezpośredniej obserwacji pracy ćwiczących sztabów; prowadzono analizę wykonywanych przez ćwiczących dokumentów bojowych oraz obserwację i ocenę realizacji współdziałania w toku walki ze SPP nieprzyjaciela starając się w ten sposób zbadać słuszność hipotez wysuwanych w opracowaniu teoretycznym.

Podczas rozwiązywania problemów natury metodycznej /dydaktycznej/ stosowano zarówno metody teoretyczne jak i empiryczne, zależnie od fazy badań danego problemu. Do weryfikacji założeń metodycznych organizacji i prowadzenia gry wojennej zastosowano metody: modelowania i eksperymentu. Przyjęto, że podstawową metodą oceny dydaktycznej strony gry wojennej, a szczególnie nowo wprowadzonych metod jej prowadzenia będzie obserwacja naukowa realizowana przez zespół autorski i szerokie grono uczestników ćwiczenia. W tym celu wykorzystano metodę badania opinii /wywiad i ankietowanie/.

Zgodnie z metodyką wojskowych badań naukowych ^{1/} zespół autorski przeprowadził szereg przedsięwzięć organizacyjnych porządkujących przebieg czynności badawczych, które w rezultacie miały doprowadzić do rozwiązania tego złożonego i wieloaspektowego problemu naukowego.

W procesie badawczym zarysowały się wyraźnie trzy etapy: badania wstępne - prowadzone w latach 1980-1982, w których zespół autorski tworzył bazę oraz warunki do badań zasadniczych; badania zasadnicze - realizowane podczas prowadzenia gry wojennej w 1982r.; opracowanie wyników badań - po przeprowadzonej grze wojennej.

Badania wstępne rozpoczęto od zbierania i analizy źródeł naukowych /literatury przedmiotu/ ^{2/}, wniosków z ćwiczeń w wojskach, planów szkolenia słuchaczy, obowiązujących rozkazów i wytycznych oraz doświadczeń z ćwiczeń prowadzonych w ASG WP. Pozwoliło to zespołowi autorskiemu wyłonić główne problemy taktyczno-operacyjne, które powinny znaleźć się w grze wojennej i opracowaniu teoretycznym oraz określić problemy badawcze dotyczące rodzajów wojsk

1/ Metodyka wojskowych badań naukowych /Projekt/ Cz.I.Wyd.ASG WP 1981r.

2/ Wykaz literatury przedmiotu zamieszczono w II części rozprawy.

i problemy wymagające wspólnego opracowania przez zespół autorski. Na tej podstawie określono także problemy natury metodycznej organizacji i prowadzenia gry wojennej. Dokonano także korelacji celów i zagadnień szkoleniowych gry wojennej z zadaniami badawczymi rozprawy.

Doceniając wagę i znaczenie ćwiczenia jako instrumentu realizacji celów dydaktycznych i badawczych zespół autorski skupił w tym czasie główną uwagę na przygotowaniu gry wojennej.

W wyniku wstępnych badań sformułowane zostały założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne materiałów szkoleniowych. Podjęto prace nad teoretycznym ujęciem węzłowych problemów operacyjno-taktycznych rozprawy i równoległe opracowywano dokumentację gry wojennej. Do prowadzenia ćwiczenia wydano minimalnie niezbędną liczbę egzemplarzy opracowań materiałów szkoleniowych, bowiem treść ich miała być wstępnie zweryfikowana podczas gry wojennej w 1980r. W ćwiczeniu tym zespół autorski występował jako grupa operacyjna aby będąc w ten sposób niejako "w środku" gry wojennej przez organizowanie i bezpośrednią obserwację ważniejszych jej elementów określić słuszność przyjętych założeń operacyjno-taktycznych i metodycznych i ewentualnie wyłonić nowe problemy wymagające przebadania. Wiele wniosków dostarczyli zespołowi autorskiemu uczestnicy ćwiczenia; nauczyciele akademicy i słuchacze podczas prowadzenia z nimi rozmów indywidualnych. Również omówienie ćwiczenia przez Komendanta Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK oraz Szefów Katedr dostarczyło szereg cennych wniosków do dalszej pracy zespołu.

Analiza wniosków i uwag zebranych w czasie trwania gry wojennej i po jego zakończeniu była tematem narad problemowych z udziałem promotorów a także wielu dyskusji w zespole autorskim.

Potwierdzenia przyjętych założeń szukali także przez uczestnictwo w szkoleniach i ćwiczeniach w wojskach ^{1/} a także konsultacjach z oficerami odpowiednich dowództw rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Wszystko to posłużyło ostatecznemu dopracowaniu materiałów teoretycznych i poprawieniu dokumentacji gry wojennej a tym samym zastosowanie ich jako przedmiotu właściwych badań w 1982r. ^{2/} Pownownie skorelowane zostały cele i zagadnienia szkoleniowe z celami i z problemami badawczymi. Określono głównie zadania badawcze.

1/ W 1981r. członkowie zespołu autorskiego specjaliści wojsk OPK, OPL i wojsk lotniczych uczestniczyli w grze decyzyjnej w 2 KOPK i w ćwiczeniu "JASTRZĄB-81".

2/ W 1981r. z uwagi na brak III rocznika WOPK wspólnego ćwiczenia nie prowadzono.

Zmodyfikowano także główne założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne. Ich treść bardziej pełna o wyższym stopniu prawdopodobieństwa, uzyskała wyraźniejszą formę, przydatna do kolejnej weryfikacji. Określono także, które problemy operacyjno-taktyczne możliwe są do przebadania w ćwiczeniu z uwagi na stopień i wiarygodność możliwa do uzyskania w ćwiczeniu ze słuchaczami. Ustalono także metody badawcze dla weryfikacji przyjętych założeń.

Badania zasadnicze przeprowadzono na bazie gry wojennej w 1982r. Do prowadzenia tych badań opracowano plan badań i zorganizowano zespół badawczy w skład którego wchodziłi wszyscy członkowie zespołu autorskiego. Uczestniczyli oni we wszystkich przedsięwzięciach, podlegających badaniom w ćwiczeniu. Do badań włączono także oficerów grup kontrolnych prowadzących obserwacje wycinkowe w poszczególnych ćwiczących sztabach. Plan badań zasadniczych podczas prowadzenia gry wojennej obejmował głównie zadania badawcze ^{1/}, określał metody prowadzenia badań i terminy realizacji zadań badawczych.

W celu wzbogacenia materiału badawczego, uzyskania uwag i spostrzeżeń szerokiego grona uczestników gry wojennej, szczególnie w zakresie głównych problemów metodycznych, posłużono się metodą badania opinii. Badaniami objęto większość nauczycieli akademickich biorących udział w grze wojennej traktując ich jako ekspertów realizujących zadania dydaktyczno-wychowawcze w procesie kształcenia słuchaczy. Do wyrażenia opinii zastosowano technikę wywiadu opracowując do tego celu kwestionariusz wywiadu ^{2/}.

Zestawienie liczbowe nauczycieli akademickich objętych wywiadem przedstawia tabela nr 1.

Lp	Specjalność	Ilość nauczyc. akadem.	Z tego posiada stopnie /tytuły/naukowe				
			prof. dr hab.	doc.dr hab.	dc.dr	dr	ofic. dypl.
1	Wojska OPK	7	-	2	1	4	-
2	Wojska lotnicze	5	1	1	-	2	1
3	Zabezp.WL i OPK	5	-	1	-	2	2
4	Wojska OPL	7	-	-	1	3	3
5	Wojska OTK	5	-	-	1	1	3
R A Z E M :		29	1	4	3	12	9

1/ Zadania badawcze określono we wstępie do rozprawy.

2/ Wzór kwestionariusza przedstawiono w załączniku nr 5.

Badaniami objęto także słuchaczy drugiego i trzeciego roku studiów biorących udział w grze wojennej.

Zestawienie liczbowe słuchaczy objętych ankietowaniem przedstawia tabela 2.

Lp	Słuchacze profilu	III roku	II roku	Razem
1	Wojsk OPK	10	12	22
2	Wojsk lotniczych	12	7	19
3	Wojsk OPL	7	-	7
4	ZWL WL i OPK	10	12	22
O G Ő Ł E M :		39	31	70

Ponadto dla przebadania problemów specjalistycznych dotyczących problemów OTK przeprowadzono ankietowanie i wywiad z oficerami katedry OTK.

Wyniki badań opinii zestawiono w tabelach ^{1/}, gdzie zebrano także charakterystyczne wypowiedzi kadry i słuchaczy.

Zebrane w toku ćwiczenia wyniki badań, dane z omówienia gry wojennej, obserwacje własne i notatki zespołu autorskiego zostały uogólnione i stanowiły podstawę opracowania wniosków końcowych. Badania potwierdziły słuszność znakomitej większości przyjętych założeń operacyjno-taktycznych i metodycznych, a także przydatność stosowanych metod badawczych. Proces badawczy zakończono pisarskim opracowaniem badań, rezultaty których przedstawiono w kolejnych rozdziałach niniejszej rozprawy ^{2/}.

1/ Załączniki nr 2,3 i 4

2/ Materiały badawcze /ankiety, kwestionariusze wywiadu i inne zdeponowano w dziale zbiorów specjalnych Biblioteki Naukowej ASG WP.

3. GŁÓWNE PROBLEMY OPERACYJNO-TAKTYCZNE ORAZ WYNIKI BADAŃ OPRACOWANIA TEORETYCZNEGO.

Potrzeba teoretycznego opracowania problematyki wspólnych działań bojowych wojsk realizujących zadania obrony powietrznej w początkowym okresie wojny, stanowiącej pomoc szkoleniową w realizacji celów dydaktycznych w procesie studiów w ASG WP postawiła zespół autorski przed koniecznością rozwiązania problemów natury operacyjno-taktycznej i metodycznej. Chodziło bowiem o to, aby z szerokiej gamy problemów operacyjno-taktycznych przygotowania i prowadzenia walki ze ŚNP nieprzyjaciela w początkowym okresie wojny w ramach obrony powietrznej, w treści opracowania szkoleniowego znalazły miejsce problemy, które stanowią o istocie i specyfice działań wojsk w tym okresie. Z drugiej strony opracowanie takie powinno dać nauczycielom akademickim i słuchaczom możliwość dogłębnego poznania złożonej problematyki wspólnych działań bojowych wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w systemie OPK i teoretycznego przygotowania się do gry wojennej.

Analiza celu rozprawy przeznaczenia opracowania teoretycznego, literatury przedmiotu oraz potrzeb w zakresie przygotowania i prowadzenia gry wojennej umożliwiła zespołowi autorskiemu przyjęcie następującej hipotezy: "Opracowanie teoretyczne problematyki ćwiczenia w postaci studium operacyjno-taktycznego ujmującego węzłowe problemy działań bojowych związków taktycznych i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami OT w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny - przyczyni się w istotny sposób do wzrostu możliwości dogłębnego poznania przez słuchaczy tej problematyki, lepszego przygotowania się do seminarium i gry wojennej, a tym samym pełniejszego osiągnięcia celów szkoleniowych ćwiczenia".

W opracowaniu teoretycznym zespół autorski zamierzał przeprowadzić analizę dotychczasowych zasad działania wojsk w systemie OPK, uogólnić doświadczenia z ćwiczeń w wojskach, a także w drodze naukowych dociekań wysunąć własne poglądy oraz przedstawić nowe rozwiązania głównych problemów przygotowania i prowadzenia działań bojowych wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w celu wdrożenia ich do praktyki dydaktycznej w ASG WP.

Tak więc oprócz usystematyzowanego teoretycznego ujęcia problematyki operacyjno-taktycznej określonej tematem gry wojennej, zespół

autorski widział potrzebę rozwiązania niektórych problemów w ramach doskonalenia zasad działania różnych rodzajów wojsk w systemie OPK. Problemy te i zarys propozycji ich rozwiązania w opracowaniu teoretycznym przedstawia się w dalszej części niniejszego rozdziału.

3.1. Główne problemy operacyjno-taktyczne i zarys propozycji ich rozwiązania w opracowaniu teoretycznym /w studium operacyjno-taktycznym/.

Przyjęcie przez państwa NATO tzw. "doktryny lotniczej", w której największą uwagę zwraca się na prowadzenie zaczepnej operacji powietrznej w celu wywalczenia panowania w powietrzu w początkowym okresie wojny stwarza stałe zagrożenie, w którym czynnik zaszczenia może zdecydować o wyniku działań wojennych. Kierownictwo wojskowo-polityczne NATO oprócz stałego doskonalenia i utrzymywania swoich sił i środków w wysokim stopniu gotowości bojowej wiele uwagi poświęca dalszemu rozwojowi ilościowemu i jakościowemu środków napadu powietrznego. Kierunki modernizacji samolotów lotnictwa taktycznego i pokładowego oraz możliwości i przeznaczenie nowych typów aparatów latających i środków rażenia zarówno konwencjonalnych jak i jądrowych sugerują prawdopodobny charakter działań sił powietrznych NATO oraz świadczą o dążeniu do zapewnienia sobie przewagi wojskowo-technicznej nad siłami zbrojnymi państw Układu Warszawskiego ^{1/}.

Analiza literatury w zakresie użycia sił powietrznych NATO, wniosków z konfliktów zbrojnych i ćwiczeń z wojskami ujawniła potrzebę przebadania niektórych aspektów możliwych działań nieprzyjaciela powietrznego i uzyskania odpowiedzi na pytanie: jaki może być charakter oraz najbardziej prawdopodobne warianty użycia sił powietrznych nieprzyjaciela w początkowym okresie wojny, na wojska i obiekty znajdujące się w północno-zachodniej części Polski w ramach zaczepnej operacji powietrznej?

Wymagania organizacji obrony powietrznej i utrzymania jej sił i środków w stałej gotowości do działań odpowiednio do stopnia zagrożenia uderzeniami z powietrza, rodzą wyraźną potrzebę określenia najbardziej prawdopodobnych sposobów rozpoczynania działań

^{1/}Por. Materiały ze szkolenia zbiorowego kierowniczej kadry Wojsk OPK - wyd. DW OPK, sygn. DW OPK wewn. 361/78, s. 7-8.

wojennych przez siły powietrzne państw NATO oraz określenia prawdopodobnych wariantów zaskakujących uderzeń ich sił powietrznych na wojska i obiekty znajdujące się w północno-zachodniej części terytorium Polski, ze szczególnym uwzględnieniem pierwszego i kolejnych uderzeń wykonywanych w ramach zaczepnej operacji powietrznej oraz zastosowania nowych perspektywicznych środków walki.

Analiza możliwych działań sił powietrznych nieprzyjaciela z punktu widzenia zagrożenia północno-zachodniej części terytorium PRL pozwoliła przyjąć następujące założenia:

1. Najbardziej prawdopodobnym wariantem rozpoczynania działań wojennych przez siły powietrzne państw NATO będzie użycie ich do wykonania zaskakujących zmasowanych uderzeń w ramach zaczepnej operacji powietrznej po krótkim okresie przygotowawczym.
2. Uderzenia na wojska i obiekty znajdujące się w północno-zachodniej części terytorium PRL mogą być wykonane w ramach pierwszego i kolejnych zmasowanych uderzeń sił powietrznych, głównie z nadmorskiego kierunku operacyjno-powietrznego, z zastosowaniem środków walki radioelektronicznej w celu sparaliżowania systemu obrony powietrznej i pozbawienia go możliwości prowadzenia aktywnych działań.

Współczesne i przyszłe warunki działań bojowych sił i środków systemu obrony powietrznej wskazują, że najbardziej złożonym problemem będzie odpieranie zmasowanych i zaskakujących uderzeń ŚNP nieprzyjaciela. Osiągnięcie sukcesu w tej walce możliwe jest tylko w drodze ścisłego połączenia wysiłku wszystkich sił i środków obrony powietrznej w ramach systemu OPK.

Wspólna walka ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela rodzi wspólne problemy przygotowania i prowadzenia działań bojowych wszystkich związków taktycznych i oddziałów wchodzących w skład obrony powietrznej. Wiodącą rolę w tej walce odgrywają niewątpliwie wojska OPK. Stąd problem współdziałania wojsk w systemie OPK staje się problemem pierwszorzędnej wagi. Niezależnie jednak od problemów wspólnych, w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych /wojsk/ występuje wiele problemów szczegółowych wpływających na ich skuteczne działanie w systemie OPK. Wyłonienie i rozwiązanie ich zespół autorski uważa za konieczne i celowe dla osiągnięcia ogólnego celu rozprawy. Oto one.

W działaniach wojsk obrony powietrznej kraju jako nadrzędny problem widzi się potrzebę doskonalenia organizacji współdziałania korpusu OPK z innymi siłami obrony powietrznej, w tym szczególnie ze związkami taktycznymi i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu.

Na temat organizowania współdziałania aktualnie istnieją różne poglądy. W dokumentach normatywnych oraz w wydanych na ich podstawie opracowaniach /podręczniki, biuletyny, skrypty/^{1/} określone zostały zakres i sposoby współdziałania, jednak wyraźnie daje się odczuć brak publikacji dotyczących sposobu jego organizowania. Widzi się zatem potrzebę znalezienia takiej metody pracy dowództw oraz sztabów korpusu OPK i współdziałających z nim ZT i oddziałów, która gwarantować będzie racjonalną organizację współdziałania i w wysokim stopniu zapewni sprawne włączenie oraz działanie w walce operacyjnie podporządkowanych korpusowi OPK sił i środków obrony powietrznej. W aspekcie tego wyłania się problem: w jaki sposób organizować współdziałanie w systemie OP korpusu OPK, aby stworzyć gwarancje efektywnego wykorzystania możliwości bojowych wszystkich sił i środków wyznaczonych do wspólnego prowadzenia działań bojowych ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela?

Kierując się doświadczeniami dowództwa i sztabu korpusów OPK, własną wiedzą i doświadczeniem oraz analizą krytyczną problemu można przyjąć, że: umiejętnie przygotowany proces organizacji współdziałania i jego przebieg powinny stworzyć warunki do wypracowania skutecznych sposobów wspólnego prowadzenia działań bojowych przez siły i środki systemu obrony powietrznej oraz sprzyjające okoliczności do operatywnej ich realizacji zgodnie z prakseologicznymi zasadami sprawności działania zespołowego. Sposób organizowania współdziałania sił i środków wyznaczonych do działań w systemie obrony powietrznej korpusu OPK, ze względu na złożoność problematyki, może obejmować następujące etapy cyklu organizacyjnego:

1. realizację przedsięwzięć przygotowawczych;
2. właściwe rozwiązanie problemów współdziałania;
3. ostateczne zweryfikowanie planów współdziałania.

Powyższe kwestie zostały szczegółowo przedstawione w rozdziale VII /zag.3.2/ "Studium operacyjno-taktycznego".

1/ Wykaz literatury przedmiotu zamieszczono w drugiej części rozprawy "Studium operacyjno-taktyczne".

Ponadto zespół autorski uważa, że w drugim etapie organizacji współdziałania celowe jest przeprowadzenie gry decyzyjnej, w której uczestnicy wykorzystując ogólne zasady teorii sprawnego działania oraz teorii podejmowania decyzji mają uzyskać odpowiedź na pytanie: jak należy współdziałać, aby przy wykorzystaniu posiadanych do dyspozycji sił i środków walki w konkretnie przewidywanych warunkach osiągnąć zamierzony cel w stopniu najwyższym.

Zebrane i opracowane wnioski z przeprowadzonej gry decyzyjnej należy uwzględnić w planach współdziałania, które powinny być ostatecznie zweryfikowane w trzecim etapie cyklu organizacyjnego. W etapie tym oprócz organizatorów współdziałania powinni wziąć udział również jego realizatorzy. Prowadzona w tym celu przez dowódcę korpusu OPK odprawa /szkolenie/ powinna mieć charakter konsultacyjny. Uczestnictwo realizatorów współdziałania w odprawie /szkoleniu/ może przynieść wiele korzyści. Pozwala bowiem dowódcy korpusu OPK ostatecznie sprecyzować sposób realizacji współdziałania, a także przyczynia się do zrozumienia przez dowódców roli oraz zadań związków taktycznych i oddziałów we wspólnej walce z nieprzyjacielem powietrznym.

W działaniach wojsk lotniczych frontu jeden z trudniejszych problemów stanowi dowodzenie lotnictwem myśliwskim WLF w systemie OPK, w warunkach stosowania manewru lotnictwem. Wykorzystanie przez przeciwnika nowych środków walki do uderzeń z powietrza powoduje, że szczególnego znaczenia nabiera stosowanie przez lotnictwo szerokich i zaskakujących manewrów lotniskowych. Manewr taki może stworzyć warunki zachowania żywotności i zdolności lotnictwa myśliwskiego do wykonania zadań w operacji przeciwpowietrznej.

Z koncepcji zastosowania szerokiego manewru lotnictwem wewnątrz rejonu obrony korpusu OPK oraz możliwości koncentracji kilku oddziałów lotnictwa w jednej strefie odpowiedzialności PłSD wynikają problemy możliwości racjonalnego wykorzystania oraz trudności dowodzenia tak dużą ilością lotnictwa przez PłSD. Z wymienionej problematyki główną uwagę skupiono na problemie, który można sformułować następująco: jak dowodzić dywizją lotnictwa myśliwskiego WLF i jej pułkami w warunkach bazowania całości lub większości jej sił w strefie odpowiedzialności jednego PłSD ?

Na podstawie analizy możliwości wykorzystania stanowiska dowodzenia DLM i jej organicznych środków dowodzenia oraz specyfiki działań lotnictwa myśliwskiego WLF w systemie OPK przypuszcza się, że:

1. W wypadku bazowania całości lub większości sił DLM w jednej strefie odpowiedzialności PłSD, dowódca korpusu OPK powinien dowodzić pułkami lotnictwa myśliwskiego WLF wykorzystując do tego celu stanowisko dowodzenia dywizji, które w takich przypadkach powinno być rozwinięte na PłSD, w strefie odpowiedzialności którego dywizja bazuje.
2. W wypadku bazowania całości lub większości sił DLM w drugim rzucie ugrupowania bojowego korpusu OPK, jej stanowisko dowodzenia powinno rozwinąć się na bazie stanowiska dowodzenia drugorzutowego batalionu radiotechnicznego OPK i w ten sposób stworzyć PłSD. Dowódca korpusu OPK powinien dowodzić pułkami lotnictwa myśliwskiego WLF oraz innymi środkami wojsk OPL i LMB rozmieszczonymi w wyznaczonym dla dywizji sektorze odpowiedzialności poprzez SD DLM.

Przypuszcza się, że takie rozwiązanie przyczyni się do: efektywniejszego wykorzystania potencjału bojowego lotnictwa myśliwskiego WLF w skomplikowanych sytuacjach powietrznych: wykorzystania stanowiska dowodzenia dywizji lotnictwa myśliwskiego oraz jej środków dowodzenia zgodnie z przeznaczeniem oraz usprawnienia dowodzenia lotnictwem myśliwskim WLF, szczególnie w warunkach obezwładnienia uderzeniami z powietrza systemu dowodzenia korpusu OPK.

W zakresie zabezpieczenia tyłowego działań bojowych wojsk OPK i LM WLF najbardziej złożonym i trudnym problemem jest zabezpieczenie tyłowe tych wojsk w początkowym okresie wojny. Problem ten jak dotychczas nie znalazł odpowiedniego naświetlenia w literaturze fachowej. Częściowo zasady zabezpieczenia tyłowego i działania tyłowe w początkowym okresie wojny zawarte są w głównej mierze w dokumentach planistycznych jednostek wojskowych i normatywnych/wytycznych/ szczebli nadrzędnych.

Z wielu aspektów omawianego problemu główną uwagę skupiono na zagadnieniach rzutujących w sposób istotny na sprawne i skuteczne działania wojsk w początkowym okresie wojny, takich jak: organizacyjne i sprzętowe przygotowanie tyłów do realizacji zadań początkowego okresu wojny, przygotowanie bazy materiałowej i technicznej oraz dowodzenie tyłami w początkowym okresie wojny.

Wstępna analiza omawianej problematyki pozwala stwierdzić, że główny problem zabezpieczenia tyłowego wojsk OPK i WLF w okresie

osiągania pełnej gotowości bojowej i działań bojowych w początkowym okresie wojny spoczywać będzie na tyłach taktycznych tych wojsk, a one jak również baza materiałowo-techniczna nie są w pełni przygotowane organizacyjnie i sprzętowo do wykonywania stojących przed nimi zadań w początkowym okresie wojny.

Przypuszcza się, że dostosowanie tyłów do realizacji oczekujących je zadań powinno iść w kierunkach:

1. Posiadania w czasie pokoju tyłów szczebla taktycznego /zwłaszcza w oddziałach/ w pełni ukompletowanych stanem osobowym i sprzętem osiągających pełną gotowość bojową w takim czasie jak elementy bojowe oddziałów w skład których wchodzi.
2. Przygotowania zapasów środków materiałowych odpowiadających potrzebom początkowego okresu wojny oraz odpowiedniego ich rozmieszczenia /przybliżenia do użytkowników/.
3. Przygotowania bazy technicznej /pododdziałów i oddziałów technicznych/ do pracy w warunkach masowych zniszczeń sprzętu bojowego i pozostałego, do jego napraw głównie w miejscu stacjonowania, całością swych sił jak i częściami.

W zakresie użycia i działania wojsk OPL w systemie OPK na pierwszy plan wysuwają się problemy możliwego udziału ZT i oddziałów wojsk OPL /szczególnie rakiet przeciwlotniczych małego i średniego zasięgu/ w operacji przeciwpowietrznej na obszarze kraju w wypadku zaskakującego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela oraz problemy dowodzenia działającymi na zasadzie podporządkowania operacyjnego siłami i środkami OPL z PŁSD OPK.

Z całości kształtu tej problematyki główną uwagę skupiono na następujących problemach:

1. W jakich kierunkach powinny iść działania mające na celu szybkie osiągnięcie pełnej gotowości bojowej i zdolności ZT i oddziałów wojsk OPL /szczególnie rakiet plot małego i średniego zasięgu/ do odpierania pierwszych uderzeń ŚNP nieprzyjaciela ?
2. Jakie powinny być kierunki doskonalenia dowodzenia ZT i oddziałami rakiet przeciwlotniczych wojsk OPL frontu w ramach systemu OPK w świetle obowiązujących dokumentów normatywnych w celu najbardziej efektywnego wykorzystania ich potencjału bojowego do walki ze ŚNP nieprzyjaciela ?

Analiza problemów wynikających ze specyfiki działania wojsk OPL w systemie OPK umożliwiły przyjęcie następujących założeń:

akuracja

1. Wyznacznikiem realnego czasu osiągnięcia pełnej gotowości bojowej przez ZT i oddziały rakiet przeciwlotniczych małego i średniego zasięgu oraz zdolności do wzięcia udziału w odpieraniu pierwszych zaskakujących uderzeń SNP nieprzyjaciela są możliwości czasowe tych ZT i oddziałów w zakresie przygotowania rakiet do bojowego wykorzystania i transportu. Skrócenie tego czasu wpłynie przede wszystkim na możliwości wyjścia jednostek rakiet przeciwlotniczych z miejsca stałej dyslokacji do rejonu wykonania zadań osłony z pełnymi zapasami rakiet i na możliwości wzięcia udziału w odpieraniu pierwszych uderzeń SNP nieprzyjaciela. Przypuszcza się, że drogami do skrócenia tego czasu mogą być: utrzymywanie pododdziałów technicznych w pełnej zdolności do elaboracji rakiet bez konieczności uzupełnienia stanem osobowym podczas osiągnięcia wyższych stanów gotowości bojowej; przeniesienie czynności związanych z elaboracją rakiet do niższych stanów gotowości bojowej; w dywizyjnych pułkach rakiet przeciwlotniczych mż - także zwiększenie liczby samochodów transportowych do przewozu rakiet w stanie długotrwałego przechowywania.
2. Doskonalenie dowodzenia ZT i oddziałami rakiet przeciwlotniczych z PŁSD wskutek braku możliwości integracji zautomatyzowanych systemów dowodzenia /kierowania ogniem/ wojsk OPK i ZT /oddziałów/ rakiet przeciwlotniczych oraz ograniczonymi możliwościami dowodzenia w systemie planszeto-fonicznym i przewidywaną złożoną sytuacją powietrzną powinno iść w kierunku bardziej ogólnego kierowania działaniami bojowymi tych związków /oddziałów/ w walce ze SNP nieprzyjaciela. Należy przypuszczać, że dowodzenie podporządkowanymi ZT i oddziałami rakiet przeciwlotniczych przez starszego dowódcę na PŁSD powinno mieć charakter taktyczno-ogniowy pozwalający spełniać mu rolę koordynatora ich działań ogniowych, a szczególnie z lotnictwem myśliwskim i sąsiadami. Dowódcy ZT i oddziałów rakiet przeciwlotniczych powinni mieć możliwość /i obowiązek/ podejmowania samodzielnie decyzji o zwalczaniu SNP nieprzyjaciela - jednak z uwzględnieniem koncepcji walki z nimi wypracowanej w korpusie OPK.

W zakresie obrony terytorialnej szczególną uwagę zwrócono na problemy bezpośrednio związane z tematyką obrony powietrznej, rozwiązanie których zdaniem zespołu autorskiego może przyczynić się do lepszego zabezpieczenia funkcjonowania systemu OPK, a mianowicie: ostrzegania o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, oraz prowadzenie akcji ratunkowej na rzecz korpusu OPK działającego na nadmorskim kierunku operacyjno-powietrznym oraz kierowanie ruchem wojsk. Dotychczasowe zasady ostrzegania o zagrożeniu uderzeniami z powietrza nie uwzględniają w pełni potrzeb wcześniejszego ostrzegania rejonów /województw/ nadmorskich, które na uderzenia z powietrza narażone są najwcześniej /w pierwszej kolejności/.

W odniesieniu natomiast do ogólnych zasad organizacji i kierowania akcjami ratunkowymi istnieje potrzeba opracowania specyfiki prowadzenia ratownictwa jednostek i obiektów korpusu OPK położonych bezpośrednio na wybrzeżu morskim.

Wstępna analiza powyższych problemów pozwala przyjąć następujące założenia ich rozwiązania:

1. Potrzebę wcześniejszego ostrzegania o zagrożeniu uderzeniami z powietrza rejonów /województw nadmorskich/ oraz jednostek i obiektów wojskowych rozmieszczonych na ich obszarze można osiągnąć przez zastąpienie ostrzegania alarmowaniem, zmniejszając tym samym czas obiegu informacji w relacji: korpus OPK-województwo - podległe mu ogniwa.
2. W obszarze północno-zachodniej części kraju celowym byłoby przewidywać konieczność wydzielenia sił wojskowych i cywilnych do prowadzenia akcji ratunkowych w wojskach i obiektach wojskowych korpusu OPK, zwłaszcza położonych bezpośrednio na wybrzeżu morskim. Terenowe formacje OC powinny być angażowane w szerszym zakresie aniżeli jest to przewidziane w innych rejonach kraju.
3. Uproszczenie dotychczas obowiązującej struktury organów kierowania ruchem wojsk przez eliminację niektórych szczebli kierowania usprawni sam proces kierowania. W proponowanej strukturze powierzenie zadania kierowania ruchem wojsk wojewódzkim sztabom wojskowym podległym okręgowi wojskowemu umożliwi szybsze osiągnięcie gotowości do kierowania, ponieważ sztaby te funkcjonują również w okresie pokoju. Praktycznie rzecz biorąc istniała będzie wówczas możliwość sprawnego włączenia się

w każdej chwili do kierowania ruchem wojsk. Jest to bardzo istotne w początkowym okresie wojny. Powierzenie tych zadań WSzW mogłoby mieć miejsce przy zapowiadanej na przyszłość nowym podziale administracyjnym, który prawdopodobnie pociągnie za sobą zmiany organizacyjne i funkcjonalne w administracji wojskowej na szczeblu wojewódzkim. Będzie to łączyło się z reorganizacją i wzmocnieniem WSzW odpowiednimi siłami i środkami częściowo w drodze mobilizacji.

3.2. Wyniki badań opracowania teoretycznego.

Celem badań było wykonanie i opracowanie węzłowych problemów działań bojowych związków taktycznych i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami OT OW w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny. Rozpatrzono je w oparciu o analizę źródeł naukowych i doświadczeń z wojen lokalnych i ćwiczeń z wojskami. Badania przedstawiono w postaci studium operacyjno-taktycznego, a wyniki dociekań ujęto we wnioskach poszczególnych rozdziałów tej części rozprawy.

W toku gry wojennej poddano weryfikacji zakładane w części teoretycznej propozycje rozwiązań możliwe do przebadania w tego rodzaju ćwiczeniu. Zdawano sobie sprawę z tego, że możliwość przebadania większości proponowanych rozwiązań problemów operacyjno-taktycznych wymaga weryfikacji w ćwiczeniach z wojskami. Dlatego w ćwiczeniu ze słuchaczami skupiono główną uwagę na weryfikacji założeń głównego, wiodącego problemu ćwiczenia - organizacji współdziałania wojsk w systemie OPK starając się uzyskać choćby częściowe potwierdzenie wysuwanych propozycji rozwiązywania tego wielkiego problemu. Badania prowadzono metodą bezpośredniej obserwacji pracy ćwiczących sztabów w zakresie organizowania współdziałania, a także prowadzono analizę wykonanych przez nich dokumentów bojowych i sposobu realizacji współdziałania w dynamice walki z nieprzyjacielem powietrznym.

Badania wykazały, że sukces w walce z nieprzyjacielem powietrznym działającym w sposób zorganizowany w zaczepnych operacjach powietrznych można osiągnąć tylko w przypadku dobrze i planowo zorganizowanego wysiłku wojsk realizujących zadania obrony powietrznej i zabezpieczających ich działanie sił obrony terytorialnej w taką organizacyjną całość, w której każda jej część na miarę swoich możliwości przyczynia się do realizacji celu ogólnego.

Drogą wiodącą do osiągnięcia tego celu jest między innymi dobrze zorganizowane współdziałanie wszystkich sił i środków realizujących zadania obrony powietrznej, ugrupowanych w rejonie obrony korpusu OPK.

Prowadzone podczas ćwiczeń obserwacje wykazały, że zagadnienia organizacji współdziałania przewijają się z różnym natężeniem w procesie wypracowania decyzji i planowania działań bojowych korpusu OPK. Wynika to z funkcji jaką spełnia dowództwo i sztab korpusu OPK w stosunku do wszystkich sił i środków zarówno organicznych jak i operacyjnie podporządkowanych.

Przeprowadzone badania potwierdziły słuszność proponowanego sposobu organizowania współdziałania w korpusie OPK, które powinno przebiegać według etapów obejmujących: realizację przedsięwzięć przygotowawczych, właściwe rozwiązanie problemów współdziałania oraz ostateczne zweryfikowanie planów współdziałania ^{1/}.

Wnioski z ćwiczeń oraz konfliktów zbrojnych /np. Bliski Wschód/ jednoznacznie świadczą, że w toku dynamiki walki, przy silnym obciążeniu radioelektronicznym z zasady nie będzie warunków do scentralizowanego dowodzenia współdziałającymi siłami i środkami ze stanowiska dowodzenia korpusu OPK. Podobne warunki zaistnieją także w sytuacji, gdy przeciwnik będzie stosował naloty z dużym natężeniem /intensywnością/ i wykonywał je na małych i bardzo małych wysokościach. W konsekwencji, główny ciężar prowadzenia wspólnych działań bojowych, a ściślej dowodzenia siłami i środkami systemu obrony powietrznej spoczywać będzie na połączonych stanowiskach dowodzenia /PiSD/. Należy także liczyć się z dużym prawdopodobieństwem prowadzenia samodzielnych działań przez związki taktyczne, oddziały i pododdziały, a nawet poszczególne załogi samolotów myśliwskich głównie w sytuacjach, kiedy nie będzie czasu na postawienie zadań bojowych z PiSD /SD/.

W przewidywaniu zdecentralizowanego prowadzenia działań bojowych, dowództwo i sztab korpusu OPK powinno tak zorganizować działania podległych i podporządkowanych operacyjnie związków taktycznych i oddziałów, aby przebiegały one zgodnie z przyjętą przez dowódcę korpusu OPK koncepcją walki z nieprzyjacielem powietrznym. Wyrażając to inaczej, wszystkie siły i środki systemu obrony powietrznej, które prowadzą walkę samodzielnie, muszą działać tak, jakby działały w warunkach scentralizowanego dowodzenia.

1/ Szczegóły dotyczące etapów organizowania współdziałania zamieszczone są w cz. II rozprawy "Studium operacyjno-taktyczne".

Obserwacja pracy ćwiczących sztabów wykazały, że dla skutecznego prowadzenia samodzielnych działań w ramach systemu obrony powietrznej korpusu OPK, szczególnie przez związki taktyczne i oddziały wojsk OPL i wojsk lotniczych frontu, istnieje potrzeba:

1. Opracowania na szczeblu korpusu OPK /wspólnie z dowództwem wojsk OPL OW i DLM WLF/ wytycznych do prowadzenia samodzielnych działań bojowych związków taktycznych i oddziałów określających: warunki, zadania, zakres kompetencji dowódców i sposoby działań oraz współdziałania z sąsiadami.
2. Dokładnej znajomości przez starszych dowódców na PłSD, dowódców związków taktycznych i oddziałów koncepcji walki korpusu OPK ze ŚNP nieprzyjaciela, jednolitego rozumienia swojego miejsca, roli, zadań i sposobów ich realizacji w systemie obrony powietrznej korpusu OPK.

Potwierdza to zarazem konieczność realizacji w korpusie OPK trzeciego cyklu organizacyjnego współdziałania z udziałem dowódców związków taktycznych i oddziałów realizujących zadania w systemie obrony powietrznej korpusu OPK.

3. Opracowania przez związki taktyczne i oddziały wojsk OPL i DLM i włączenie do dokumentacji OWSGB wytycznych do samodzielnego zwalczania ŚNP nieprzyjaciela na okres działania w systemie OPK.

Analiza ćwiczeń organizowanych w wojskach oraz w Akademii Sztabu Generalnego WP w latach 1980-82 wykazała rosnącą rolę połączonych stanowisk dowodzenia przy równocześnie malejących możliwościach w zakresie stawiania zadań do niszczenia celów powietrznych ze stanowiska dowodzenia korpusu OPK czy PłSD w sposób scentralizowany. W kontekście tego, dowodzenie związkami taktycznymi i oddziałami w systemie obrony powietrznej korpusu OPK przez starszego dowódcę na PłSD powinno mieć charakter taktyczno-ogniowy, pozwalający mu spełniać rolę koordynatora ich działań w walce ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela.

Zwiększona samodzielność działań nakłada na dowódców związków taktycznych i oddziałów obowiązek podejmowania decyzji o zwalczaniu celów powietrznych bez oczekiwania na decyzje szczebla wyższego. Jednakże w podejmowanych samodzielnie decyzjach musi być uwzględniana koncepcja walki z nieprzyjacielem powietrznym określona przez dowódcę korpusu OPK.

W punkcie tym omówiono wyniki badań głównego wiodącego problemu badawczego. Rozwiązania pozostałych problemów operacyjno-

taktycznych przedstawiono w poszczególnych rozdziałach II części rozprawy /studium operacyjno-taktyczne/.

Badanie przydatności opracowania teoretycznego jako materiału szkoleniowego służącego do przygotowania się słuchaczy do gry wojennej wykazały w pierwszej wersji opracowania pewne niedomagania w układzie i treści. Dotyczyły one przede wszystkim zagadnień współdziałania wojsk w ramach systemu OPK, które w opracowaniu ujęte zostały w kilku rozdziałach, w każdym z rozpatrywanych rodzajów wojsk. W toku prowadzenia gry wojennej w 1980r. ujawniła się także potrzeba opracowania metody organizowania współdziałania przez dowódcę i sztab korpusu OPK, głównie z podporządkowanymi operacyjnie ZT i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu.

Usunięcie tych niedomagań przez wyeksponowanie współdziałania i całościowe opracowanie go jako oddzielnego rozdziału uczyniło opracowanie teoretyczne bardziej przydatnym i przyczyniło się do lepszego zrozumienia tego szerokiego problemu przez słuchaczy.

Badania przeprowadzone w grze wojennej w 1982r. potwierdziły w pełni celowość opracowania teoretycznego węzłowych problemów rozprawy, a jego treść stanowi wystarczającą podstawę teoretyczną /obok innych materiałów źródłowych/ do opracowania ćwiczenia i przygotowania się słuchaczy do gry wojennej.

4. ZAŁOŻENIA OPERACYJNO-TAKTYCZNE I METODYCZNE ORAZ WYNIKI BADAŃ GFY WOJENNEJ.

Temat rozprawy obejmuje wiele problemów operacyjno-taktycznych i metodycznych, rozwiązanie których konieczne jest do zrealizowania zadań badawczych i osiągnięcia ogólnego celu rozprawy.

Jednym z głównych problemów jaki stanął do rozwiązania przed zespołem autorskim można określić następująco: jak opracować dokumentację gry wojennej oraz jaką przyjąć racjonalną metodę jej prowadzenia ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL, aby zapewnić w maksymalnym stopniu osiągnięcie celów szkoleniowych ?

Analiza celu rozprawy, procesu nauczania słuchaczy oraz warunków i metod prowadzenia ćwiczeń o podobnym charakterze w ASG WP i w wojskach, a także doświadczenia praktyki dydaktycznej zespołu autorskiego umożliwiły przyjęcie hipotezy że: "W warunkach ASG WP najlepszą, najskuteczniejszą formą organizacyjną pozwalającą doskonalić słuchaczy w zakresie organizowania i prowadzenia wspólnych działań bojowych związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny jest kompleksowa, wieloszczeblowa gra wojenna z elementami dwustronności w zakresie dynamiki powietrznej, poprzedzona wspólnym seminarium słuchaczy trzeciego roku studiów kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL".

Ćwiczenie takie pozwoli w dużym stopniu zintegrować pracę słuchaczy ćwiczących dowództwa i sztaby w zakresie planowania i realizacji działań bojowych przez związki i oddziały wykonujące zadania w systemie obrony powietrznej i umożliwi stworzenie jak najlepszych warunków współdziałania. Przez wspólną pracę sztabów różnych rodzajów wojsk stworzy słuchaczom warunki do lepszego poznania możliwości bojowych i specyfiki działania innych rodzajów wojsk we wspólnej walce ze środkami napadu powietrznego w systemie OPK.

Proces badawczy złożonej i obszernej problematyki operacyjno-taktycznej i metodycznej opracowania, organizacji i prowadzenia gry wojennej skupi się więc z konieczności na najważniejszych zadaniach zespołu autorskiego problemach, które w istotny sposób wpływają na możliwości doskonalenia tej formy nauczania słuchaczy specjalistów różnych rodzajów wojsk.

Opracowanie i prowadzenie gier wojennych w ASG WP nie jest zagadnieniem nowym. Akademia posiada w tym względzie bogate doświadczenie i odpowiednią bazę teoretyczną. Dotyczy to w szczególności ogólnowojskowych ćwiczeń taktycznych /w tym gier wojennych/ zarówno na szczeblach operacyjnych jak i na szczeblach taktycznych ^{1/}.

Jednakże w materiałach tych nie uwzględnia się specyfiki ćwiczeń organizowanych w wojskach OPK, wojskach OPL czy lotnictwie myśliwskim. O specyfice tej stanowi wspólna walka ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela. Odczuwa się więc brak opracowań na temat przygotowania i prowadzenia w grze wojennej dynamiki walki /w powietrzu/ różnych rodzajów wojsk ze SNP zwanej potocznie "dynamiką powietrzną". Z tego względu problem ten wymaga przebadania i określenia najefektywniejszego sposobu jego rozwiązania.

Badaniom poddano więc nie wszystkie problemy opracowania, organizacji i prowadzenia gry wojennej, gdyż spowodować by to mogło zbędny wysiłek i jego rozproszenie na problemach nieistotnych lub nie wnoszących wiele do usprawnienia procesu dydaktycznego w ASG WP. Zespół autorski skupił się więc głównie na tych elementach przygotowania organizacji i prowadzenia gry wojennej, które stanowią jej specyfikę w odniesieniu do obrony powietrznej, lub które zespół autorski zamierza wprowadzić do ćwiczenia jako elementy doskonalące i intensyfikujące proces nauczania, a nie stosowane dotychczas w ASG WP.

Innymi słowy zespół zamierza przebadać szczególnie te elementy gry wojennej, w których upatruje rezerwy w zakresie bardziej skutecznego ^{2/} oddziaływania na słuchaczy w procesie nauczania dla osiągnięcia założonych celów szkoleniowych.

Ponadto zespół autorski uwzględnił w badaniach ocenę przydatności opracowanej dokumentacji ćwiczenia i gry wojennej w całości stanowiącej o doskonaleniu słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL w złożonej problematyce obrony powietrznej.

1/ Wyniki wieloletnich doświadczeń w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń w ASG WP uogólnione zostały w następujących materiałach szkoleniowych:

- Metodyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń operacyjnych. Podręcznik. Wyd. ASG WP 1974r.
- Metodyka ćwiczeń taktycznych /opracowanie, organizowanie i prowadzenie/. Praca zespołowa. Wyd. ASG WP 1981r.

2/ "Działanie skuteczne /celowe/to takie, które prowadzi do skutku zamierzonego jako cel". Por. T. Kotarbiński. Traktat o dobrej robocie. Wyd. Ossolineum. Łódź 1955r. str. 104.

W celu opracowania dokumentacji gry wojennej i ustalenia najbardziej racjonalnej metody jej prowadzenia, a także zapewnienia możliwości wykonania określonych zadań badawczych przyjęto odpowiednie założenia operacyjno-taktyczne, określające merytoryczną stronę ćwiczenia i odzwierciedlające charakter przyszłego pola walki, a także założenia metodyczne organizacji i prowadzenia ćwiczenia, które sformułowano w kolejnych punktach niniejszego rozdziału.

Na treść tych założeń wpływają w sposób istotny: temat, cele i zadania szkoleniowe ćwiczenia, potrzeby kształcenia słuchaczy wynikające z realizacji programów studiów i planów tematycznych, a także możliwości kadrowe i materiałowe zabezpieczenia ćwiczeń.

4.1. Założenia operacyjno-taktyczne gry wojennej.

Osiągnięcie celów szkoleniowych gry wojennej możliwe jest między innymi przez przyjęcie odpowiednich założeń operacyjno-taktycznych określających koncepcję i główną treść gry wojennej, stanowiących zarazem kanwę jej opracowania i prowadzenia.

Główną treść gry wojennej stanowią działania bojowe związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu we współdziałaniu z siłami OT w czasie wzrostu zagrożenia i w początkowym okresie wojny. Zawiera ona w sobie szeroką problematykę działania wojsk w tym okresie, a w szczególności: zagrożenie wojsk i obiektów na obszarze PRL uderzeniami sił powietrznych NATO; osiąganie przez wojska wyższych stanów gotowości bojowej w obliczu narastania zagrożenia wybuchu wojny; odpieranie zmasowanych uderzeń SNP nieprzyjaciela przez siły i środki OP w systemie OPK; wyjście wojsk OPL i lotnictwa frontowego na kierunek operacyjny; zabezpieczenie działań bojowych, przegrupowanie wojsk i odtwarzanie zdolności bojowej po uderzeniach SNP nieprzyjaciela.

Sukces w walce ze zmasowanymi uderzeniami SNP nieprzyjaciela można osiągnąć tylko wspólnym, skoordynowanym wysiłkiem wszystkich sił i środków różnych rodzajów wojsk, a przede wszystkim wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu ściśle ze sobą współdziałających w ramach systemu obrony powietrznej. Dlatego głównym problemem gry wojennej, któremu poświęca się największą uwagę i wysiłku jest w s p ó ł d z i a ł a n i e.

Stanowi ono nie przewodnią całego ćwiczenia i przewija się przez wszystkie jego etapy.

a tytuł pracy?

Rozległość problematyki ćwiczenia oraz udział w nim dowództw i sztabów oraz związków i oddziałów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu oraz organów dowodzenia i sił obrony terytorialnej OW miały decydujący wpływ na jego rozmach. Wymagało to opracowania planu przeprowadzenia gry wojennej na tle operacyjno-strategicznego rozwinięcia wojsk i początkowej fazy operacji frontowej, uwzględnienia sytuacji operacyjnej okręgu wojskowego, a także obrony powietrznej obszaru PRL na bazie której działa ćwiczący korpus OPK. Przyjęcie takiego tła wynikało z potrzeby ukierunkowania problematyki ćwiczenia na wykonanie zadań realizowanych przez wojska OPK, wojska lotnicze i wojska OPL frontu oraz siły OT w początkowym okresie wojny, a także pokazania ich roli i miejsca w operacji przeciwpowietrznej.

Dla stworzenia możliwości osiągnięcia zakładanych celów szkoleniowych w ćwiczeniu uwzględniono przede wszystkim następujące warunki wyjściowe: wnioski z geopolitycznego położenia Polski na teatrze działań wojennych; możliwy charakter wojny i sposób jej wybuchu; założenia doktrynalne i wynikające z nich sposoby użycia wojsk; aktualny i przewidywany rozwój środków walki nieprzyjaciela i własnych z uwzględnieniem najnowszych zasad działań i doświadczeń z konfliktów lokalnych.

Analiza geopolitycznego położenia Polski wykazała, że najbardziej korzystne dla realizacji celów szkoleniowych jest umiejscowienie ćwiczenia na północno-nadmorskim kierunku operacyjnym w obszarze północno-zachodniej części Polski. Na taki wybór wpłynęło przede wszystkim położenie obszaru PRL w stosunku do głównych prawdopodobnych kierunków operacyjno-powietrznych działania sił powietrznych nieprzyjaciela. Obszar ten stwarza siłom powietrznym państw NATO dogodne warunki wykonania zaskakujących zmasowanych uderzeń z kierunku północno-zachodniego - głównie z uwagi na "otwarty" obszar morski oraz z kierunku zachodniego - z powodu najkrótszej odległości bazowania głównych powietrznych sił uderzeniowych państw NATO.

Ponadto w czasie osiągnięcia przez wojska frontu pełnej gotowości bojowej i przegrupowania na front zewnętrzny w obszarze tym, szczególnie na rubieży Odry, następuje duże zagęszczenie rozwijanych tam ZT i oddziałów wojsk OPL armii i frontu, a także czasowe bazowanie w tym rejonie DLM WLF. Sytuacja taka stwarza możliwość rozegrania w ćwiczeniu problemów współdziałania korpusu OPK z jednostkami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu w warunkach dużej koncentracji sił obrony powietrznej.

Tranzytowy charakter terytorium Polski stwarza warunki i konieczność rozegrania problematyki zabezpieczenia przegrupowania wojsk sojuszniczych, w tym także przelotu sojuszniczego lotnictwa jako jednego z zadań korpusu OPK w początkowym okresie wojny.

Aby zrealizować cele szkoleniowe ćwiczenia założono taki charakter i moment wybuchu wojny, które umożliwiłyby wszystkim ćwiczącym sztabom rodzajów wojsk prowadzenie wspólnej walki ze SNP w ramach systemu OPK PRL. Oznacza to, że w momencie wybuchu wojny wojska lotnicze i wojska OPL frontu powinny znajdować się jeszcze na terenie kraju.

Wychodząc z powyższego oraz kierując się wnioskami z wojen lokalnych i ćwiczeń założono, że państwa NATO rozpoczynają działania wojenne środkami konwencjonalnymi z ograniczonym celem rozbicia wojsk państw Układu Warszawskiego na terytorium NRD i CSRS i wchłonięcia NRD przez RFN metodą faktów dokonanych. W wypadku niekorzystnego rozwoju konfliktu przechodzą do działań z użyciem broni jądrowej. Przyjęto, że wojna rozpoczyna się częściowym zaskoczeniem państw UW w rezultacie uzyskania przez państwa NATO wyprzedzenia w rozwinięciu sił zbrojnych do działań na TDW. Siły powietrzne nieprzyjaciela w ramach zaczepnej operacji powietrznej wykonują zmasowane uderzenia na obiekty położone w głębi terytorium NRD, CSRS i PRL.

Konieczność głębszego poznania problematyki osiągnięcia przez wojska wyższych stanów gotowości bojowej zobowiązały zespół autorski do stworzenia ćwiczącym sztabom sytuacji, w której osiągnięcie pełnej gotowości bojowej przez związki i oddziały odbywa się w sposób stopniowy. W ten sposób umożliwiono ćwiczącym doskonalenie się w problematyce OWSCB, a szczególnie w planowaniu i organizowaniu działań związków i oddziałów w ramach systemu OPK.

W grze wojennej uwzględniono aktualny i perspektywiczny rozwój środków walki nieprzyjaciela i własnych oraz najnowsze sposoby działań wojsk. W tym celu założono uzupełnienie i przebrojenie wojsk w nową technikę bojową przewidzianą do wprowadzenia w latach 1983-1985. Uwzględniono także nowe zasady działań bojowych sił powietrznych NATO w formie zaczepnej operacji powietrznej, a także prowadzenie przez wojska własne operacji przeciwpowietrznej. Wprowadzone zmiany w uzbrojeniu i wyposażeniu wojsk, a także dokonywane korekty w planach operacyjnych stwarzają ćwiczącym sytuacje, w których zmuszeni są aktualizować lub opracowywać od nowa plany działań bojowych związków i oddziałów oraz organizować współdziałanie w systemie OPK.

Wprowadzenie takich założeń pozwala doskonalić słuchaczy w proble-

-tyce organizowania i prowadzenia działań bojowych w systemie OPK w początkowym okresie wojny.

W grze wojennej założono stopniowy wzrost zagrożenia i odpowiadający mu sposób osiągania wyższych stanów gotowości bojowej wojsk, który przyjmuje w końcowej fazie charakter lawinowy przez wzrost szybkości narastania groźby wybuchu wojny.

Wzrost narastania zagrożenia i tempa osiągania WSGB wprowadza do ćwiczenia walor dynamiczności; przede wszystkim jednak ma doprowadzić do tego, aby nie wszystkie ćwiczące sztaby mogły w pełni wykonać zadania i czynności przewidziane do realizacji po zarządzeniu pełnej gotowości bojowej /PŁGB/. W ten sposób ćwiczące związki i oddziały w momencie wybuchu wojny i rozpoczęcia zmasowanego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela znajdują się w różnym położeniu i stanie w stosunku do oczekujących je zadań. Część jednostek jest rozwinięta na stanowiskach i w pełnej gotowości do odpierania uderzeń ŚNP; część z nich wykonuje marsz do rejonów wyjściowych /poprawy położenia/ lub do osłony wojsk /obiektów/; inne wykonują manewr lub rozśrodkowują się /przebazowują/ w celu uchylenia się od uderzeń nieprzyjaciela. Stworzenie takiej sytuacji miało na celu umożliwić związkom i oddziałom wziąć udział w odpieraniu pierwszego zmasowanego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela wszystkimi siłami obrony powietrznej na obszarze PRL w systemie OPK w skomplikowanych warunkach ich położenia i rozegrać różnorodne sytuacje uzyskując przez to nieszablonową dynamikę działań. Przede wszystkim jednak zmusza to ćwiczących do korygowania planów działań i samodzielnego podejmowania lub korekty uprzednio powziętych decyzji, w tym głównie aktualizacji współdziałania stosownie do zaistniałej sytuacji.

Pozwala to także uniknąć "oczekiwania" przez ćwiczących na wybuch wojny, gdyż zastaje ich ona w większości wypadków podczas realizacji nakazanych zadań. Umożliwia to także sprawdzenie reakcji ćwiczących na nieplanowe, wymuszone sytuacją działania ZT /oddziałów/ wojsk OPL i włączanie ich do PŁSD w sposób dynamiczny.

Zakłada się wykonanie pierwszego zmasowanego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela na wojska i obiekty - głównie środki obrony powietrznej - znajdujące się w rejonie obrony korpusu OPK w warunkach silnego obciążenia radioelektronicznego z dwóch kierunków operacyjno-powietrznych. Zasadnicze siły nieprzyjaciela powietrznego pokonują obronę powietrzną na wybrzeżu i wychodzą w głąb rejonu obrony korpusu OPK na obiekty uderzeń. Część ŚNP po przełamaniu obrony powietrznej NRD wykonuje uderzenia z kierunku zachodniego na wojska i obiekty w rejonie Odry.

Koncepcja działań sił powietrznych opracowana przez zespół autorski ćwiczenia oraz decyzje zespołu ćwiczącego lotnictwo "Zachodnich" stanowią podstawę do opracowania sytuacji powietrznych w taki sposób, aby zapewniając w pełni realny wymiar przyszłych działań wojennych zapewnić równocześnie możliwość realizacji celów szkoleniowych ćwiczenia.

Opracowywane przez grupę podgrywającą sytuacje powietrzne stworzyć mają warunki do scentralizowanego dowodzenia w walce ze ŚNP nieprzyjaciela, jak również możliwość /i konieczność/ podejmowania samodzielnych decyzji przez najniższe ćwiczące szczeble dowodzenia.

W ten sposób ćwiczące sztaby związków i oddziałów mają możliwość sprawdzenia w toku dynamiki realności opracowanych planów walki ze ŚNP nieprzyjaciela, a szczególnie realności zasad współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie OPK.

Duża ilość problemów występująca w działaniach różnych rodzajów wojsk w początkowym okresie wojny i ograniczony czas ich rozwiązywania w grze wojennej wpływa w sposób istotny na dobór odpowiednich sytuacji operacyjno-taktycznych. Sytuacje te powinny tworzyć ciekawą i pouczającą dynamikę ćwiczenia, typową dla początkowego okresu wojny, uwzględniającą jej przewidywany przebieg, a jednocześnie dawać możliwość osiągnięcia celów szkoleniowych ćwiczenia.

Głównym zadaniem wojsk operacyjnych i wchodzących w ich skład związków taktycznych /oddziałów/wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu jest realizacja zadań na froncie zewnętrznym. Wiąże się to z przegrupowaniem tych wojsk do rejonu działań bojowych /rejonu wyjściowego/, a więc ze stopniowym wyłączeniem ich z działań bojowych w rejonie obrony korpusu OPK i przechodzeniem do działań na froncie zewnętrznym w ramach pierwszej operacji frontu /armii/. Taki stan rzeczy stwarza dla wojsk OPK jak i dla wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu nową, jakościowo inną sytuację. Jednostki wojsk lotniczych i wojsk OPL realizując w dalszym ciągu, wspólnie z korpusem OPK, dotychczasowe zadania walki ze ŚNP nieprzyjaciela w systemie OPK przygotowują się do kolejnych wspólnych działań w systemie OPL na froncie zewnętrznym. Natomiast dowództwo i sztab korpusu OPK w oczekujących ich warunkach, po wyjściu dużej liczby podporządkowanych operacyjnie sił i środków, które wydatnie wspierały korpus OPK planują użycie głównie podległych jednostek. Fakty te wpłynęły decydująco na wybór sytuacji operacyjnej, w której realizować się będzie kolejny etap ćwiczenia.

Dla stworzenia odpowiednich warunków do przećwiczenia powyższych problemów przewidziano przerwę operacyjną podczas której sytuacja na froncie zewnętrznym i na obszarze kraju odpowiednio się zmienia

wskutek czego ćwiczące sztaby otrzymują skoorygowane lub nowe zadania. Zmusza to ćwiczących do uaktualnienia lub wykonania nowych planów działań bojowych, w których równocześnie uwzględnia się powstałe straty w stanie osobowym i sprzęcie. W tej sytuacji operacyjnej założono opóźnienie planowego wyjścia wojsk lądowych i lotnictwa na kierunek operacyjny wskutek silnego oddziaływania sił powietrznych, desantów i grup dywersyjnych nieprzyjaciela w rejonie Odry oraz dalszą walkę stron o panowanie w powietrzu z zarysowującą się możliwością przejścia naszych wojsk od operacji przeciwpowietrznej do operacji powietrznej.

Zahamowanie przegrupowania wojsk operacyjnych na rubieży Odry, powoduje w konsekwencji zagęszczenie sił i środków wojsk OPL i lotnictwa frontowego w zachodniej części rejonu obrony korpusu OPK, przy czym liczba sił i środków operacyjnie podporządkowanych korpusowi OPK znacznie przewyższy posiadane w tym rejonie organiczne siły i środki korpusu OPK. Jest to sytuacja wysoce prawdopodobna o czym świadczą przykłady z ćwiczeń /LATO-78, LATO-80/. Założono, że sytuacja taka stworzy w korpusie OPK, określone trudności dowodzenia podporządkowanymi operacyjnie siłami i środkami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu oraz zmusi ćwiczące sztaby do poszukiwania rozwiązań wyłaniających się problemów dowodzenia dając możliwość weryfikacji niektórych aspektów wysuwanych w studium operacyjno-taktycznym hipotez naukowych.

W tym etapie działań przewidziano wykonanie dwóch zmasowanych uderzeń SNP nieprzyjaciela na wojska i obiekty w rejonie obrony korpusu OPK z wyraźnym przeniesieniem wysiłku do uderzeń na przeprawy na Łabie i Odrze.

Odparcie tych uderzeń kończy wspólne działania związków taktycznych i oddziałów wojsk lotniczych oraz wojsk OPL frontu w systemie obrony powietrznej korpusu OPK. Wyjście związków taktycznych i oddziałów wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu z podporządkowania operacyjnego korpusu OPK do działań na froncie zewnętrznym powoduje rozdzielenie się strefy zainteresowań ćwiczących dowództw i sztabów na dwa kierunki. Jeden kierunek obejmujący problematykę działań pozostałych w rejonie obrony korpusu OPK jednostek wojsk OPK i sił obrony terytorialnej OW; drugi - wspólne działania wojsk OPL i lotnictwa myśliwskiego WLF w systemie OPL frontu.

Ponieważ na tym etapie problemy wspólnych działań zostały w zasadzie wyczerpane, ćwiczenie można by zakończyć. Dlatego praktycznie etap ten kończył udział słuchaczy II kursów w ćwiczeniu. Jednakże obowiązujący plan tematyczny dla III kursu wojsk OPK przewiduje działania bojowe korpusu OPK we współdziałaniu z wojskami obrony terytorialnej okręgu

wojskowego w warunkach wojny jądrowej oraz likwidację skutków uderzeń broni masowego rażenia. Problematykę tę rozgrywa się w kolejnej sytuacji operacyjnej.

W celu stworzenia takiej sytuacji w ćwiczeniu przewidziano przerwę operacyjną, w której działania bojowe przeciwnika przyjmują niekorzystny dla niego charakter i zmuszają do użycia w ograniczonym stopniu broni jądrowej.

Słuchacze trzeciego roku studiów profilu wojsk lotniczych oraz profilu wojsk OPL problemy działań bojowych wojsk w warunkach użycia broni masowego rażenia rozgrywają w akademickim ćwiczeniu szkieletowym. Powstała jednak realna możliwość wykorzystania uczestnictwa tych kursów we wspólnym ćwiczeniu do pogłębiania wiedzy i doskonalenia umiejętności słuchaczy w zakresie najistotniejszego problemu wspólnych działań tj. organizowania współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk frontu, jako elementu przygotowującego słuchaczy do działań w tym zakresie w ćwiczeniu szkieletowym. Za takim rozwiązaniem przemawia fakt, że jest to pierwsze /w dotychczasowych planach tematycznych nie przewidywane/ wspólne ćwiczenie słuchaczy tych dwóch specjalności i podyktowane jest koniecznością zgłębienia przez nich problematyki współdziałania w ramach połączonych stanowisk /elementów/ dowodzenia wojsk lotniczych i wojsk OPL w systemie OPL frontu w myśl nowych postanowień dyrektywnych i doświadczeń z ćwiczeń ^{1/}.

Tak więc biorąc pod uwagę potrzeby szkolenia poszczególnych kursów w kolejnym etapie ćwiczenia zakłada się realizację celów szkoleniowych w warunkach wyraźnego podziału rozgrywanych działań bojowych na dwóch odrębnych kierunkach:

1. Na froncie wewnętrznym - jako kontynuację działań bojowych korpusu OPK we współdziałaniu z siłami obrony terytorialnej okręgu wojskowego w warunkach wojny jądrowej.
2. Na froncie zewnętrznym - organizację współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim WLF w systemie OPL wojsk frontu - jako kontynuację ich przygotowania do działań w pierwszej operacji.

1/ Ponieważ problematyki tej w planach tematycznych III Kursu wojsk lotniczych i III kursu wojsk OPL nie przewidywano, zespół autorski zaproponował takie rozwiązanie szefom katedr Wojsk Lotniczych i Taktyki Wojsk OPL, a po uzyskaniu ich akceptacji włączył ją do ćwiczenia.

Dla realizacji celów szkoleniowych ćwiczenia zakłada się /na tle ogólnego zamiaru stron/ po przerwie operacyjnej dwie odrębne i różne w czasie sytuacje, odpowiednio do problemów rozgrywanych przez ćwiczących:

1. Dla słuchaczy III kursu OPK ćwiczących korpus OPK i nauczycieli akademickich Katedry OTK ćwiczących sztab POW - zakłada się sytuację, w której w piątym dniu wojny walczące strony przechodzą do działań z użyciem broni masowego rażenia.
2. Dla słuchaczy III kursu wojsk OPL ćwiczących dowództwo wojsk OPL armii i BRPlot oraz III kursu wojsk lotniczych ćwiczących Centrum Dowodzenia Bojowego WLF /CDB WLF/ i punkt naprowadzania i wskazywania celów /PNWC/ - zakłada się sytuację w trzecim dniu wojny, w której wojska OPL i LM frontu realizują zadania przegrupowania do rejonu wyjściowego /przebazowania na lotniska operacyjne/. Grupy dowodzenia WLF przybywają na SD OPL armii /SD BRPlot/ w rejonie wyjściowym w celu organizacji i prowadzenia wspólnych działań bojowych. Ćwiczące dowództwa i sztaby organizują współdziałanie w relacjach:

- dowództwo wojsk OPL armii - centrum dowodzenia bojowego WLF;
- brygada rakiet przeciwlotniczych /F/ - punkt naprowadzania i wskazywania celów CDB WLF.

Organizację współdziałania prowadzą na podstawie wypracowanych w trzecim etapie ćwiczenia decyzji i planów działań w pierwszej operacji uzupełnionych danymi o zmianach w sytuacji przekazanych im w oddzielnym założeniu.

W ten sposób założenia operacyjno-taktyczne przewidują rozegranie w ćwiczeniu najbardziej typowych sytuacji odzwierciedlających charakter przyszłego pola walki i pozwalających osiągać cele szkoleniowe ćwiczenia.

4. 2. Założenia metodyczne gry wojennej.

Na skuteczność osiągania celów szkoleniowych gry wojennej, obok odpowiednich treści operacyjno-taktycznych, wpływa w istotny sposób jej organizacja i odpowiednie metody prowadzenia. W dziedzinie organizowania i prowadzenia ćwiczeń w ASG WP istnieje jeszcze szereg rezerw w zakresie metodyki organizowania i prowadzenia gry wojennej, które mogą być uruchomione i wykorzystane w celu osiągnięcia wyższych rezultatów nauczania słuchaczy. Istnieje także wiele nie rozwiązanych problemów natury organizacyjno-metodycznej

szczególnie w zakresie nauczania słuchaczy organizowania współdziałania, a także prowadzenia w ćwiczeniu "dynamiki powietrznej". Problemy te zespół autorski pragnie rozwiązać, przebadać w ćwiczeniu i zaproponować wdrożenie rozwiązań do procesu dydaktycznego.

Aby w ćwiczeniu można było osiągnąć w najwyższym stopniu zakładane cele szkoleniowe w jego przygotowaniu i prowadzeniu powinny być uwzględnione wszystkie zasady szkolenia wojskowego oraz zasady metodyczne prowadzenia ćwiczeń operacyjno-taktycznych ^{1/}. Jednakże cele i charakter gry wojennej wskazują wyraźnie, że niektóre z tych zasad muszą być szczególnie eksponowane, jako że mogą one w największym stopniu przyczynić się do osiągnięcia zamierzonych celów szkoleniowych.

Tak więc w grze wojennej szczególny nacisk położono na realizację zasady aktywnego i świadomego udziału słuchaczy w procesie nauczania, przy czym aktywność tą założono kształtować u nich głównie za pomocą zadań oraz przez pobudzanie aktywności twórczej. W tym celu w grze wojennej stosowano głównie metody praktyczne, a wśród nich metodę sytuacyjną oraz problemowo-zadaniowe i problemowo-twórcze. W ten sposób założono osiągnąć najwyższy efekt szkoleniowy i wyrobić u słuchaczy takie cechy osobowości jak aktywność, samodzielność i odwagę podejmowania decyzji a także poczucie odpowiedzialności za podejmowane decyzje w sytuacjach trudnych, konfliktowych i niepewnych.

Zgodnie z charakterem gry wojennej szczególny nacisk położono także na realizację zasady jedności szkolenia indywidualnego i zespołowego ^{2/}. Złożoność walki ze SNP nieprzyjaciela, które realizują związki i oddziały różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk wymaga przede wszystkim ścisłego zespolenia ich indywidualnych działań bojowych w zespołowy wysiłek systemu obrony powietrznej. W grze wojennej zasada powyższa musi więc występować w całej pełni. Łączy się w niej ściśle doskonalenie słuchaczy w spełnianiu indywidualnych funkcji z pracą zbiorową w ramach sztabów związków i oddziałów rodzajów wojsk, a także wyrabianiem umiejętności organizowania i prowadzenia działań bojowych w ramach systemów wyższego rzędu /OPK lub OPL wojsk/. Stąd problem współdziałania także z punktu widzenia metodycznego nabiera w grze wojennej szczególnego znaczenia i potraktowany został priorytetowo.

1/ Por. Zakrzewski, J. Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej.

Wyd. ASG WP 1974r.

2/ Tamże. str.88

Istotny wpływ na osiąganie zakładanych celów szkoleniowych gry wojennej ma czas trwania. Do czasu podjęcia prac badawczych przez zespół autorski w 1980r. w planach tematycznych przewidywano 30 godzin /5 dni/ na przeprowadzenie wydziałowej gry wojennej ze słuchaczami wszystkich kursów Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK. Natomiast udział słuchaczy kursów OPL w tym ćwiczeniu był fragmentaryczny i sprowadzał się do uczestnictwa III kursu w ilości dwóch dni szkoleniowych /12 godzin/. Wychodząc z potrzeb pełnego udziału słuchaczy specjalności OPL w grze wojennej na wniosek zespołu autorskiego i za zgodą szefa Katedry Taktyki Wojsk OPL począwszy od 1980r. zwiększono czas przeznaczony na udział słuchaczy trzeciego roku studiów w grze wojennej do 30 godzin. Równocześnie włączono do ćwiczenia słuchaczy specjalności OPL drugiego roku studiów (w wymiarze 18 godzin), co pozwoliło im wziąć udział w pierwszych trzech etapach ćwiczenia, których problematyka odpowiadała potrzebom szkolenia tego roku studiów.

Jak wykazuje praktyka dydaktyczna słuchacze zawsze mają określone trudności przechodzenia od teorii do działań praktycznych w ćwiczeniach. Dotychczas w procesie nauczania w ASG WP do ćwiczeń dowódczo-sztabowych przechodzono z zasady bez poprzedzania ich wykładami i seminariami na temat ćwiczenia. Uznawano, że po przeprowadzeniu ćwiczeń głównych słuchacze są dostatecznie przygotowani do ćwiczeń dowódczo-sztabowych i mogą się do nich przygotować samodzielnie bazując na dotychczas zdobytej wiedzy i metodologii pracy dowódców i sztabów.

Zespół autorski dostrzegając szczególną złożoność gry wojennej, a zwłaszcza problematyki współdziałania różnych rodzajów wojsk w ramach systemu OP uznał za konieczne i celowe z ilości godzin przewidzianej na ćwiczenie wydzielić czas na przeprowadzenie seminarium w celu przygotowania słuchaczy do gry wojennej.^{1/}

Kierując się charakterem problematyki operacyjno-taktycznej gry wojennej, metodami jej prowadzenia oraz możliwościami zabezpieczenia ćwiczenia, a także zasadą systematyczności w szkoleniu, ćwiczenie podzielono na cztery etapy. Każdy z nich zawiera w sobie określoną problematykę stanowiącą zamkniętą całość zarówno operacyjno-taktyczną jak i metodyczną pozwalającą ćwiczącym w sposób stopniowy i systemowy uzyskać określoną wiedzę i umiejętności i w ten sposób osiągnąć cele szkoleniowe ćwiczenia.

^{1/} Celowość i sposób prowadzenia seminarium przed ćwiczeniem uznano jako jeden z problemów badawczych i omówiono szerzej dalszej części rozprawy w punkcie 4.2.2.

Pierwszy etap ćwiczenia obejmuje okres działania ćwiczących sztabów sprowadzający się do planowania przyszłych działań bojowych ze szczególnym uwzględnieniem organizacji współdziałania i stopniowego włączania się jednostek wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu do systemu OPK. Z uwagi na charakter tego etapu i realizację czynności w okresie zagrożenia ćwiczące sztaby pracują w wydzielonych pomieszczeniach SOD włączając się do systemu obrony powietrznej korpusu OPK i do kierowania działaniami bojowymi związków i oddziałów z przygotowanych w tym celu stanowisk dowodzenia i ruchomych punktów dowodzenia w miarę osiągania gotowości do działań i stosownie do założeń systemu OWSGB. Etap kończy się w sytuacji gdy wykonano w pełni planowanie i organizowanie działań bojowych we wszystkich ogniwach dowodzenia, a ćwiczące związki i oddziały osiągnęły pełną gotowość do walki ze ŚNP nieprzyjaciela tj. po zakończeniu realizacji przedsięwzięć stanu gotowości bojowej zagrożenia wojennego.

Główną treścią drugiego etapu jest osiągnięcie stanu pełnej gotowości bojowej przez siły i środki wojsk OPK, wojsk lotniczych, wojsk OPL frontu i okręgu wojskowego oraz odpieranie pierwszego zmasowanego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela w systemie obrony powietrznej korpusu OPK w ramach udziału wojsk w operacji przeciwpowietrznej.

Z uwagi na dynamiczny charakter działań wojsk i specyfikę dowodzenia związkami i oddziałami w walce ze ŚNP nieprzyjaciela etap ten jest w całości prowadzony z przygotowanych w tym celu stanowisk dowodzenia z zaangażowaniem grup podgrywających sytuacje naziemne i powietrzne, grup podgrywających pododdziały ćwiczących związków i oddziałów oraz nie ćwiczących sztabów /jednostek/ i uruchomieniem całego systemu łączności i przekazywania informacji.^{1/} Ponadto w celu dowodzenia podporządkowanymi operacyjnie związkami taktycznymi i oddziałami lotnictwa i wojsk OPL frontu w sektorze odpowiedzialności PłSD, w którym nie występują aktywne środki walki korpusu OPK, na okres dynamiki działań uruchamia się dodatkowo połączone stanowiska dowodzenia. Stwarzają^{to} ćwiczącym warunki i możliwości doskonalenia umiejętności kierowania podległymi siłami i środkami podczas odpierania zmasowanego uderzenia ŚNP nieprzyjaciela. Etap kończy się zebraniem danych o rezultatach działań bojowych poniesionych stratach w walce z nieprzyjacielem powietrznym i opracowaniu i złożeniu meldunków przełożonym.

1/ Schemat funkcjonalny kierowania działaniami boj. korpusu OPK podczas odpierania nalotów ŚNP nieprzyjaciela w ćw.nr 360/OPK.

Treścią trzeciego etapu gry wojennej jest: odtwarzanie zdolności bojowej wojsk po uderzeniach nieprzyjaciela, odpieranie kolejnych uderzeń jego ŚNP, korekta planów obrony powietrznej przegrupowujących się wojsk operacyjnych i planu działania OW, planów wyjścia DLM i wojsk OPL z systemu OPK oraz ich działania w pierwszej operacji.

Ćwiczące sztaby zgodnie z zasadą stopniowania trudności kierują walką ze ŚNP nieprzyjaciela i równocześnie planują dalsze działania związków i oddziałów odpowiednio do rozwoju sytuacji i otrzymanych zadań.

Ta równoległość prowadzenia walki ze ŚNP i planowania dalszych działań wojsk powoduje, że etap ten prowadzi się równocześnie na SD związków i oddziałów z udziałem grup podgrywających i środków łączności, podobnie jak w drugim etapie ćwiczenia przy równoczesnym wykorzystaniu wydzielonych pomieszczeń SOD.

Czwarty etap ćwiczenia jak już wspomniano w punkcie 4.1 prowadzony jest w dwóch oddzielnych zespołach ćwiczących:

1. Ze słuchaczami III kursu wojsk OPK - jako sprawdzian ze sztuki operacyjnej. Treścią tego etapu jest ocena sytuacji w korpusie OPK po uderzeniach jądrowych, organizacja i realizacja współdziałania z siłami OT OW w zakresie likwidacji skutków użycia broni jądrowej oraz planowanie dalszych działań korpusu OPK.
2. Ze słuchaczami trzecich kursów wojsk lotniczych i wojsk OPL w formie wielozespołowej, dwuetapowej gry decyzyjnej. Treścią tego etapu jest organizacja współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL frontu ^{1/}.

Na poszczególne etapy gry wojennej wyznaczano w miarę możliwości tyle czasu ile prawdopodobnie trwałaby realna sytuacja bojowa, pragnąc w ten sposób zaakcentować w niej jeden z elementów zasady realizmu ćwiczenia. ^{2/} Szczególnie ściśle przestrzega się realność czasu w dynamice działań zachowując zgodność czasu operacyjnego z astronomicznym z odpowiednimi jego przesunięciami stosownie do potrzeb i warunków prowadzenia gry wojennej w ASG WP /możliwość zaangażowania planszeczistów i spikerów, terminy posiłków, możliwości bytowania kadry w ciągu doby itp./.

1/ Ograniczony udział strony Zachodnich i sztabu OW w grze wojennej sprowadzający się w głównej mierze do zapewnienia ćwiczącym słuchaczom wysokiego stopnia realizmu ćwiczenia miał charakter pomocniczy i z tego względu nie jest szerzej rozpatrywany w poszczególnych etapach ćwiczenia.

2/ Zob. npk doc. dr J. Zakrzewski. Wybrane problemy dydaktyki wojsk. Wyd. ASG w-wa 1974r.

W celu zdynamizowania gry wojennej od chwili jej rozpoczęcia do momentu wybuchu wojny przyśpieszono bieg czasu operacyjnego w stosunku do czasu astronomicznego. Podyktowane to było z jednej strony koniecznością stopniowego osiągania kolejnych stanów gotowości bojowej przez wojska, a z drugiej krótkim czasem trwania ćwiczenia. Ilość czasu astronomicznego tej części gry wojennej /36 godzin/ dyktują w głównej mierze potrzeby realizacji przedsięwzięć planowania i organizacji działań przez ćwiczące sztaby w tym szczególnie współdziałania wojsk w systemie OPK.

Począwszy od wybuchu wojny do końca ćwiczenia z uwagi na rozgrywanie dynamiki powietrznej i zachowanie zasady realizmu czas biegnie równoległe do czasu astronomicznego ^{1/}.

Założono, że gra wojenna od jej rozpoczęcia do zakończenia drugiego etapu tj. odparcia przez wojska pierwszego zmasowanego uderzenia SNP nieprzyjaciela przebiega bez przeskoków w czasie operacyjnym. Pozwoliło to zachować ciągłość czasu operacyjnego i płynne przejście do działań okresu pokojowego do działań wojennych ze stopniowym narastaniem zagrożenia i wprowadzaniem odpowiednich stanów gotowości bojowej wojsk. W celu wprowadzenia ćwiczących w nowe sytuacje operacyjno-taktyczne wprowadzono przeskoki w czasie operacyjnym, po zakończeniu drugiego i trzeciego etapu ćwiczenia.

Gra wojenna rozpoczyna się wręceniem ćwiczącym sztabom założeń głównych i map obrazujących sytuację polityczno-militarną, położenie wyjściowe i stan związków i oddziałów oraz ich dotychczasowe zadania na wypadek wojny. Ponadto ćwiczącym dostarcza się "Plan działania POW na okres zagrożenia i wojny" oraz "Plan współdziałania korpusu OPK z wojskami OPL POW ^{2/}". Informacje zawarte w tych dokumentach stanowią podstawę do pracy sztabów POW, korpusu OPK i Dowództwa Wojsk OPL POW i korekty lub opracowania od nowa planów działań bojowych /współdziałania/ i zabezpieczenia tyłowego wojsk.

W grze wojennej stosuje się zasadę "ćwiczyć zgodnie z decyzjami ćwiczących dowódców" ^{3/}, co powinno przyczynić się do wprowadzenia w ćwiczeniu czynnika zdrowego współzawodnictwa, spowodować lepszą operatywność działania sztabów i stworzyć zachętę do samodzielnego rozwiązywania problemów przez ćwiczących.

- 1/ Szczegółowe rozwiązanie przedstawionego w "Planie przebiegu ćwiczenia doskonalącego w 360/OPK" oraz w "Grafiku czasu astronomicznego, operacyjnego i stanów gotowości wojsk w ćwiczeniu doskonalącym nr 360/OPK". Opracowanie metodyczne ćwiczenia Cz. I i II.
- 2/ Informacje te zawarte są w dokumentach I i III części oprac. metod. ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK. Wyd. ASG WP 1982r.
- 3/ Por. płk doc. dr. J. Zakrzewski "Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojsk." Wyd. ASG WP 1974r.

W toku ćwiczenia informacje o sytuacji podaje się ćwiczącym zgodnie z "Planem podawania wiadomości" i przez wręczanie im w określonym czasie odpowiednich wprowadzeń i zarządzeń bojowych ^{1/}. W szczególności wprowadzenia /sytuacje wprowadzające/ dostarcza się ćwiczącym po każdej przerwie operacyjnej. Kierując się zasadą realizmu w szkoleniu wojskowym, ćwiczącym sztabom zapewnia się stopniowy i zgodny z sytuacją operacyjno-taktyczną napływ informacji w różnej formie. Zakłada się także ograniczanie do niezbędnego minimum podawanie wiadomości o nieprzyjacielu, sąsiadach oraz o siłach i środkach współdziałających zmuszając ćwiczących do własnych ocen i przejawianie inicjatywy w zdobywaniu informacji koniecznych do powzięcia decyzji i prowadzenia działań bojowych. Np. ćwiczące sztaby przystępują do ćwiczenia z wiadomościami i ocenami prawdopodobnych działań SNP nieprzyjaciela posiadanymi w czasie pokoju uzupełnianymi o wiadomości uzyskane w czasie trwania ćwiczenia.

Informacje o działaniach SNP nieprzyjaciela dostarcza się ćwiczącym w systemie "planszeto-fonicznym w formie sytuacji powietrznych opracowanych przez grupy podgrywające na podstawie koncepcji działania sił powietrznych NATO określonej w opracowaniu metodycznym gry wojennej" i modeli nalotów będących elementem decyzji zespołu ćwiczącego stroną Zachodnich ^{2/}.

Istotnym elementem w prowadzeniu gry wojennej jest konfrontacja decyzji ćwiczących stron. W grze wojennej, w której sytuacje operacyjno-taktyczne osłanianych wojsk zdeterminowane są rozwiązaniami autorów ćwiczenia /lub zespołów podgrywających sytuacje naziemne/, konfrontacja ta odbywa się głównie w sferze decyzji o użyciu SNP nieprzyjaciela oraz decyzji o użyciu sił i środków obrony powietrznej. Konfrontację tą w ćwiczeniu prowadzi się w dwóch etapach:

1. Jako konfrontację - w statyce - koncepcji wykonania uderzeń na wojska i obiekty w rejonie obrony korpusu OPK przez siły powietrzne nieprzyjaciela z planami /koncepcjami/ odpierania tych uderzeń przez siły i środki korpusu OPK i podporządkowane operacyjnie siły i środki wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu.

1/ Opracowanie metodyczne ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK.Cz.II

2/ Sposób podgrywania w ćwiczeniu sytuacji powietrznej jako jednego z problemów badawczych gry wojennej omawia się w dalszej części rozprawy.

Konfrontacja ta ma na celu uwzględnienie (w opracowywanych przez grupy podgrywające) realnych i ciekawych sytuacji powietrznych i ustalenie przez kierownictwo ćwiczenia sposobu ich rozgrywania.

2. Jako konfrontację bezpośrednią - dynamiczną - wyrażającą się w decyzjach taktyczno-ogniowych i ogniowych ćwiczących sztabów wobec działań SNP nieprzyjaciela powietrznego.

W tych warunkach rośnie niezmiernie rola zespołów podgrywających ćwiczące pododdziały i oficerów grup kontrolnych przy ćwiczących sztabach, którzy obserwując sytuację powietrzną i działanie /decyzje/ ćwiczących sztabów decydują o powodzeniu, rezultatach walki i stratach zadanych przeciwnikowi i poniesionych przez własne wojska /ZT, oddziały/. Do nich należy w głównej mierze ocena prawidłowości działania sztabów w kierowaniu walką ze SNP nieprzyjaciela.

W celu szerszego zapoznania się z problematyką gry wojennej - założono audytoryjne wysłuchiwanie decyzji i ich uzasadnianie przez ćwiczące sztaby z udziałem wszystkich słuchaczy danego roku studiów. W ten sposób przewidywano osiągnąć głębsze zrozumienie problematyki ćwiczenia oraz roli i zadań własnego sztabu /związku, oddziału/ we wspólnej walce z nieprzyjacielem powietrznym.

Gra wojenna ma charakter doskonalący przy czym obok innych problemów, problem współdziałania wszystkich sił i środków realizujących obronę powietrzną ma charakter priorytetowy, wiodący. Na rozwiązywanie tego problemu przez ćwiczące sztaby kładzie się nacisk szczególnie ^{1/}. Znajduje to także swój wyraz w egzekwowaniu wiedzy i umiejętności ćwiczących w tym zakresie, a mianowicie: od znajomości zagadnień współdziałania /we wspólnym seminarium/, poprzez sprawdzenie praktycznych umiejętności planowania i organizowania współdziałania /w pierwszym etapie ćwiczenia/ do umiejętności stosowania ustalonych zasad współdziałania w walce z nieprzyjacielem powietrznym /w drugim i trzecim etapie ćwiczenia/ i wreszcie organizowanie współdziałania wojsk OPK siłami OT oraz wojsk OPL z LM WLF w czwartym etapie ćwiczenia.

W ramach przygotowania i prowadzenia gry wojennej zespół autorski założył zbadanie niektórych nowo wprowadzonych elementów ćwiczenia.

1/ Problematyka współdziałania stanowi jeden z głównych problemów badawczych natury metodycznej i zostanie rzerzej omówione w dalszej części rozprawy.

Obok założeń metodycznych natury ogólnej zespół autorski wychodząc z potrzeb realizacji celu rozprawy opracował szczegółowe założenia w odniesieniu do tych elementów gry wojennej, które zamierzał przebadać podczas jej opracowania i prowadzenia. Oto one.

4.2.1. Wpływ przyjętej struktury ćwiczenia /wieloszczeblowości i dwustronności/ na realizację celów ćwiczenia.

Możliwość pełnego osiągnięcia celów szkoleniowych gry wojennej, a szczególnie celu dotyczącego organizacji i realizacji współdziałania w systemie obrony powietrznej korpusu OPK zależy w poważnym stopniu od przyjętej struktury ćwiczenia, a między innymi od właściwego doboru organów kierowniczych ćwiczenia, ćwiczących sztabów i elementów zabezpieczenia ćwiczenia ^{1/}.

Konieczność zespolenia działań bojowych związków i oddziałów różnych rodzajów wojsk w systemie OPK stwarza potrzebę doboru ćwiczących sztabów w taki sposób by maksymalnie przybliżyć strukturę ćwiczenia do realiów istniejących w wojskach. Elementem wiodącym w tej strukturze ćwiczących sztabów jest niewątpliwie dowództwo i sztab korpusu OPK. Ograniczona liczba słuchaczy biorących udział w grze wojennej ^{2/}, a z drugiej strony wymogi kompleksowości ćwiczenia zmuszają do odpowiedniego wyboru ćwiczących sztabów według określonego kryterium, a także do określenia, które z nich będą ćwiczone przez słuchaczy /lub nauczycieli akademickich/, a które będą podgrywane.

Na możliwość osiągania celów szkoleniowych wpływa także obsada ćwiczących sztabów. Ograniczona liczba słuchaczy nie pozwala na pełne obsadzenie wszystkich funkcyjnych dowództw i sztabów. Z kolei szczupła obsada ćwiczącego sztabu nie sprzyja pracy koncepcyjnej, ogranicza liczbę możliwych do wykonania dokumentów bojowych oraz może prowadzić do pobieżnego i powierzchownego rozwiązywania problemów operacyjno-taktycznych, a w rezultacie ograniczać możliwości osiągania celów ćwiczenia.

Wychodząc z istoty gry wojennej i cech charakterystycznych jakie nadaje jej organizacja i prowadzenie walki ze ŚNP nieprzyjaciela jako podstawowe kryteria doboru i składu ćwiczących sztabów przyjęto:

-
- 1/ Ponieważ zdaniem zespołu autorskiego struktura kierowniczych organów ćwiczenia nie będzie odbiegać od obowiązujących zasad, w dalszej części nie jest rozpatrywana.
 - 2/ W ćwiczeniu biorą udział wszystkie kursy stacjonarne i zaoczne Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK oraz grupy OPL II i III kursu wojsk lądowych.

1. Zapewnienie reprezentacji wszystkich rodzajów wojsk mających istotny wpływ na walkę ze SNP nieprzyjaciela w ramach systemu OPK lub zabezpieczających działania tych wojsk.
2. Występowanie istotnych związków /bezpośrednich relacji/ między dowództwem i sztabem korpusu OPK /PŁSD/, a dowództwami /sztabami/ ZT i oddziałów w czasie przygotowania działań bojowych oraz podczas prowadzenia walki i zapewnienie im zamkniętych więzi informacyjnych ^{1/} istotnych dla okresu planowania oraz walki ze SNP nieprzyjaciela.
3. Obsadzenie w ćwiczących sztabach najważniejszych stanowisk funkcyjnych pozwalających im wykonać zadania operacyjne /taktyczne/ oraz podstawowe dokumenty bojowe i kierować podległymi oddziałami /pododdziałami/ w walce ze SNP nieprzyjaciela.

Kierując się tymi kryteriami i wymaganiami programu nauczania słuchaczy ASG WP starano się dobrać taką strukturę i skład ćwiczących sztabów, które dają możliwość przećwiczenia realnie działających wszystkich relacji występujących między dowództwem i sztabem korpusu OPK, a podległymi organizacyjnie lub operacyjnie podporządkowanymi związkami taktycznymi i oddziałami wojsk lotniczych i OPL frontu, w szczególności z tymi, z którymi realizuje się współdziałanie w walce ze SNP nieprzyjaciela.

W tym też celu na okres dynamiki działań /II i III etap ćwiczenia/ z ćwiczących sztabów wojsk OPK przewidziano wydzielenie obsady na doraźne zorganizowane dwa połączone stanowiska dowodzenia, w których strefach odpowiedzialności przewidywano działania większości sił lotnictwa myśliwskiego i wojsk OPL frontu podczas odbierania uderzeń SNP nieprzyjaciela. Takie rozwiązanie, zdaniem zespołu autorskiego, pozwala kierownictwu ćwiczenia i ćwiczącym dokonać w toku dynamiki walki oceny realności planowania działań bojowych, a szczególnie ustaleń w zakresie prowadzenia wspólnej walki ze SNP nieprzyjaciela.

Te względy oraz potrzeby szkolenia zadecydowały między innymi o konieczności włączenia słuchaczy kursów OPL do gry wojennej i utworzenie z nich dowództw i sztabów w taki sposób, aby reprezentowano możliwie wszystkie jednostki /frontowe, armijne, dywizyjne/ bezpośrednio współdziałające z wojskami OPK.

1/ Rozumie się przez to, że każdy ćwiczący sztab posiada przełożonego od którego otrzymuje zadanie i podwładnego, któremu powinien stawiać zadania bojowe.

Dotychczas obowiązujące plany tematyczne kursów wojsk lądowych ograniczały problematykę działania wojsk OPL w systemie OPK do epizodów działania ZT i oddziałów /BRPlot i prplot/ w tym systemie.

Zgodnie z aktualnym tematem gry wojennej można by i obecnie ograniczyć się do takiego składu ćwiczących wojsk OPL. Jednakże na obecnym etapie ograniczenie takie jest niecelowe. Dla osiągnięcia w pełni celów szkoleniowych i objęcia całości problematyki działania wojsk OPL w systemie OPK konieczne jest utworzenie w ćwiczeniu wszystkich organów dowodzenia, które mają wpływ na organizowanie i realizację zadań wojsk OPL w systemie OPK.

W tym celu i dla spełnienia podstawowych kryteriów doboru ćwiczących sztabów włączono dodatkowo do ćwiczenia: dowództwo wojsk OPL armii i szefa OPL dywizji. W ten sposób spodziewano się zapewnić w ćwiczeniu wszystkie istotne powiązania informacyjne występujące między wojskami OPL frontu, a wojskami OPK, a zarazem stworzyć warunki do ścisłego wiązania działań wojsk OPL z macierzystymi związkami ogólnowojskowymi /armii, dywizji/.

Wprowadzenie tych dwóch elementów dowodzenia wojskami OPL utrudniło autorom przygotowanie ćwiczenia zmuszając ich do opracowania odpowiednich informacji otrzymywanych przez ćwiczące dowództwo wojsk OPL armii i szefa OPL dywizji ze sztabów ogólnowojskowych i podgrywanie działań tych sztabów.

Jednakże fakt ten powinien wpłynąć w istotny sposób na realizm ćwiczenia i dać ćwiczącym słuchaczom kursów OPL odpowiedni pogląd na ścisły związek działań na lądzie z działaniami w przestrzeni powietrznej nie pozwalając "oderwać się" od wojsk lądowych.

Z kolei włączenie do gry wojennej sztabu POW, na obszarze którego prowadzone są działania bojowe urealniamy podejmowane decyzje przez ćwiczących, uwypuklając zarazem specyficzne warunki północno-zachodniej części kraju. Daje ponadto ćwiczącym możliwość współdziałania z organami i siłami OT w czasie planowania działań i w toku walki szczególnie w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk i odtworzenia zdolności bojowej po uderzeniach nieprzyjaciela. Powstała w ten sposób sytuacja jest w dużym stopniu dostosowana do warunków rzeczywistych.

Pozostałe dowództwa i sztaby przełożonych, podwładnych i sąsiadów przewidywano podgrywać przez grupy podgrywające sytuacje naziemne oraz grupy podgrywające pododdziały ćwiczonych związków i oddziałów obsadzone przez nauczycieli akademickich /bądź przez słuchaczy - tylko na okresy dynamiki powietrznej/.

W celu urealnienia ćwiczenia i wprowadzenia do niego elementów dwustronności w zakresie działania SNP nieprzyjaciela wprowadzono do gry wojennej element strony nieprzyjaciela - lotnicze zgrupowanie pk. "ZELAND" ćwiczone przez nauczycieli akademickich z nieetatowego Zakładu Rozpoznania Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK. Fakt ten zdaniem zespołu autorskiego powinien wpłynąć na przybliżenie sytuacji do warunków współczesnego pola walki, uniknięcie schematyzmu w pracy grup podgrywających sytuacje powietrzne, a także eliminację tzw. podporządkowania działań przeciwnika potrzebom i możliwościami ćwiczących. Wprowadzenie do struktury ćwiczenia takiego elementu pozwala kierownictwu ćwiczenia, na konfrontację powziętych przez ćwiczące strony decyzji i możliwość pełniejszej ich oceny. Widzimy także możliwość ćwiczenia strony nieprzyjaciela przez grupę słuchaczy /wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL/ pod kierunkiem doświadczonego nauczyciela akademickiego - Kierownika Zakładu Rozpoznania WWL i OPK.

Dla realizacji celów szkoleniowych IV etapu gry wojennej w zakresie współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim zorganizowano na ten okres ze słuchaczy wojsk lotniczych: Centrum Dowodzenia Bojowego Wojsk Lotniczych Frontu /CDB WLF/ oraz punkt naprowadzania i wskazywania celów /PNWC/.

Szczegółowe rozwiązanie proponowanej struktury ćwiczenia - obrazuje załącznik nr 2 do planu przeprowadzenia ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK /III części rozprawy/.

4.2.2. Prowadzenie wspólnego seminarium ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL.

Jednym z istotnych problemów metodycznych rozprawy jest określenie najlepszego sposobu przygotowania słuchaczy do gry wojennej, który umożliwiłby w najwyższym stopniu osiągnięcie założonych celów szkoleniowych.

Przygotowanie słuchaczy różnych profilów szkolenia do rozwiązywania zadań operacyjno-taktycznych wykonywanych przez związki i oddziały wielu rodzajów sił zbrojnych i wojsk w ramach obrony powietrznej jest z metodycznego punktu widzenia sprawą trudną i w pewnym sensie nową. Wymaga to badań w celu określenia najlepszej formy i metod teoretycznego przygotowania słuchaczy do gry wojennej, a szczególnie do rozwiązywania zagadnień współdziałania wojsk w jednolitym systemie OPK.

Dotychczasowa praktyka szkoleniowa nie dawała okazji do integracji wysiłków szkoleniowych, skierowanych na doskonalenie słuchaczy kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych, wojsk OPL oraz kursów zabezpieczenia wojsk lotniczych i OPK. Wskutek tego słuchacze nie zawsze dostrzegali wszystkie aspekty ścisłych powiązań działań bojowych sił i środków realizujących zadania obrony powietrznej w systemie OPK. Gra wojenna jest więc jedyną tego rodzaju formą szkolenia, w której zagadnienia obrony powietrznej w systemie OPK rozgrywane są przez słuchaczy tych kursów w sposób kompleksowy i dogłębny.

Rozwiązanie wielu zagadnień wynikających z tematu gry wojennej, a przede wszystkim współdziałania, wymaga szczególnie solidnego przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia. Wybór właściwej formy i metody przygotowania słuchaczy do gry wojennej komplikował brak literatury, która w sposób całościowy ujmowałaby zasady użycia i współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK w początkowym okresie wojny. Wynikła stąd potrzeba opracowania materiału teoretycznego ^{1/}, który uwzględniałby przynajmniej zasadnicze zagadnienia i stanowił podstawę przygotowania się słuchaczy do gry wojennej.

W ramach tego przygotowania niezbędnym jest pogłębienie wiedzy teoretycznej i rozszerzenie materiału szkoleniowego ^{2/} przyswojonego w czasie wykładów, ćwiczeń, repetycji oraz studiów samodzielnych, a także rozwijanie samodzielności szkolonych dzięki szerokiej wymianie poglądów, wskazanie najlepszych metod rozumowania i najwłaściwszych sposobów rozwiązywania problemów dotyczących działań bojowych. Cele te realizuje się podczas seminarium ^{3/}. Stanowi ono najwłaściwszą ^{4/} bo aktywizującą formę przygotowania słuchaczy do gry wojennej ^{4/}.

-
- 1/ Studium operacyjno-taktyczne - Część II rozprawy doktorskiej.
 - 2/ Zagadnienia metodyki nauczania w ASG /podręcznik/-wyd. ASG, 1970r. S. 136.
 - 3/ Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego wojsk OPK /podręcznik/ wyd. DW OPK, sygn. OPK 266/67, s. 32.
 - 4/ W dotychczasowych programach szkolenia nie przewidywano seminarium przed ćwiczeniem. Rzutowało to na niższe wyniki uzyskiwane przez słuchaczy.

W problematyce gry wojennej obok zagadnień właściwych tylko dla określonego rodzaju sił zbrojnych /rodzaju wojsk/ występują także zagadnienia wspólne, interesujące wszystkie rodzaje sił zbrojnych i rodzaje wojsk. Ten właśnie argument sugeruje konieczność prowadzenia seminarium w dwóch etapach:

- w pierwszym etapie - w ramach grup szkoleniowych wg. profili szkolenia - w celu rozpatrzenia zagadnień specjalistycznych danego rodzaju wojsk;
- w drugim etapie - wspólnie - w celu rozpatrzenia zagadnień współdziałania w ramach systemu OPK.

Rozważano możliwość i efekty prowadzenia seminarium według innych wariantów ^{1/}. Przeprowadzone w 1980 roku badania wyników seminarium prowadzonego tytułem próby oddzielnie we wszystkich grupach szkoleniowych dały mierne rezultaty i wykazały niezrozumienie przez słuchaczy niektórych kwestii współdziałania. Zbadania wymaga więc problem celowości prowadzenia wspólnego seminarium z kursami wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL jako jednej z możliwych form przygotowania słuchaczy do ćwiczenia, a szczególnie do organizacji i realizacji współdziałania w systemie OPK.

Nie trzeba uzasadniać, że treść zagadnień do pierwszej części seminarium wynika ze stopnia opanowania wiedzy operacyjno-taktycznej określonego rodzaju sił zbrojnych i może być ustalana stosownie do potrzeb wynikających z ćwiczenia. Natomiast złożona problematyka współdziałania związków i oddziałów różnych rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk, w nierównym stopniu opanowana przez poszczególne kursy oraz różnie rozumiana przez słuchaczy wymaga naświetlenia z różnych punktów widzenia i ujednoczenia poglądów przez wszystkich ćwiczących specjalistów, którzy odgrywają wiodącą rolę i decydują o charakterze współdziałania. Dotyczy to słuchaczy III kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL.

W wyniku analiz, porównań i doświadczeń przypuszcza się, że wyższe rezultaty przygotowania się słuchaczy do organizowania i realizowania współdziałania w ćwiczeniu można osiągnąć w wyniku wspólnego seminarium, którego uczestnikami są słuchacze III kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL /drugi etap seminarium/.

1/ Oddzielnie w grupach szkoleniowych rodzajów wojsk oraz wspólnie dla wszystkich rodzajów wojsk występujących w ćwiczeniu.

Z pozostałymi słuchaczami biorącymi udział w ćwiczeniu proponuje się prowadzić seminarium na dotychczasowych zasadach w ramach grup szkoleniowych /kursów/ rodzajów wojsk uwzględniając w nich problematykę działania związków /oddziałów/ w systemie OPK wg. potrzeb ćwiczenia.

Mając na uwadze treść zagadnień dotyczących współdziałania, zawartych w tezach do seminarium ^{1/} oraz możliwości przygotowania się słuchaczy do zajęcia uważa się, że należy je prowadzić w formie seminarium ćwiczeniowego z elementami seminarium referatowo-dyskusyjnego ^{2/}.

Wyniki seminarium zależne są od wielu okoliczności zmiennych: od jakości wymagań, umiejętności egzekwowania, umiejętności stawiania pytań i wzbudzania dyskusji i od przygotowania słuchaczy w zakresie problematyki współdziałania. W niemałym stopniu zależą od osobowości prowadzącego seminarium, a przede wszystkim od zakresu i jakości jego wiedzy oraz zdolności pedagogicznych ^{3/}. Nie trzeba uzasadniać tezy, że warunkiem nieomal najważniejszym skuteczności seminariów /referatowych/ jest należyta aktywność nauczycieli akademickich kierujących nimi ^{4/}. Muszą to być mistrzowie dydaktyki, wysokiej klasy specjaliści w zakresie taktyki i sztuki operacyjnej. Wspólne seminarium, ze względu na szeroką problematykę współdziałania obejmującą różne rodzaje sił zbrojnych i rodzaje wojsk, powinno być prowadzone przez nauczycieli akademickich reprezentujących katedry: Katedrę Taktyki Wojsk OPK, Katedrę Taktyki Lotnictwa i Katedrę Taktyki Wojsk OPL. Przewodnictwo w prowadzeniu seminarium powinien sprawować przedstawiciel Katedry Taktyki Wojsk OPK.

1/ Podczas wspólnego seminarium omawia się:

- metodę planowania i organizowania współdziałania korpusu OPK z operacyjnie podporządkowanymi ZT i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu ;
 - treść organizacji współdziałania korpusu OPK z operacyjnie podporządkowanymi ZT i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu;
 - realizację współdziałania korpusu OPK z operacyjnie podporządkowanymi ZT i oddziałami wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu.
- Szczególne uwagę poświęca się ostatniemu zagadnieniu, bowiem wszystkie działania ćwiczących zmierzają do uzyskania najwyższych efektów w walce ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela w wyniku ścisłej realizacji współdziałania.

2/ Por. J. Pieter - Ogólna metodologia pracy naukowej, wyd. PAN, 1967r. s. 322-324.

3/ tamże - s. 322-323.

4/ tamże - s. 328.

Wynika to z funkcji jaką spełniają wojska obrony powietrznej kraju w systemie OP.

Wyłączenie słuchaczy III kursu zabezpieczenia wojsk lotniczych i obrony powietrznej kraju ze wspólnego seminarium wynika z realizacji zadań nie związanych bezpośrednio z prowadzeniem walki ze środkami napadu powietrznego nieprzyjaciela. Duża liczba różnorodnych zadań wykonywanych przez tyły wojsk lotniczych i OPK, a z tym związana bogata problematyka zagadnień taktycznych, stanowią wystarczający materiał, który może i powinien być treścią wzajemnej wymiany myśli oraz doświadczeń w czasie seminarium zorganizowanego przez Katedrę Taktyki Tyłów Wojsk Lotniczych i OPK.

4.2.3. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK.

W pracy dowódców i sztabów podczas przygotowania działań bojowych jednym z najważniejszych i najtrudniejszych przedsięwzięć jest organizacja współdziałania, szczególnie gdy dotyczy ona działań różnych rodzajów sił zbrojnych i wojsk.

Kształcąc w ASG WP przyszłych dowódców i oficerów sztabów, problemowi współdziałania należy poświęcić znacznie więcej czasu. Brak dotychczas teoretycznych opracowań dotyczących sposobu nauczania organizowania współdziałania, nie wpływa korzystnie na przygotowanie się słuchaczy do realizacji wspólnych działań bojowych w praktyce ćwiczeń dowódczo-sztabowych w naszej uczelni. W procesie dydaktycznym zbyt mało uwagi zwraca się na właściwe przygotowanie i sprawną realizację strony organizacyjnej współdziałania. W konsekwencji, w przeprowadzonych dotychczas ćwiczeniach dowódczo-sztabowych prowadziło to do samodzielnego /często nie kontrolowanego/ rozwiązywania zagadnień współdziałania przez słuchaczy, w niewielkich grupach, w sposób mało wnikliwy i niezorganizowany. Słuchacze występujący na stanowiskach oficerów dowództwa i sztabu korpusu OPK ustalali sposoby współdziałania wszystkich sił i środków działających w systemie obrony powietrznej korpusu, w małym stopniu konsultując je ze słuchaczami innych kursów - ćwiczącymi na stanowiskach oficerów dowództwa wojsk OPL okręgu wojskowego oraz dowództwa i sztabu dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF. Ustalone niemal w sposób dyrektywny współdziałanie z operacyjnie podporządkowanymi korpusowi OPK związkami taktycznymi i oddziałami nie mogło dać oczekiwanych rezultatów w praktycznej jego realizacji. Do podległych związków taktycznych i oddziałów sztab korpusu OPK przesyłał jedy-

nie wyciągi z planu współdziałania.

Przeprowadzone w 1980 roku badania, prowadzonej po raz pierwszy gry wojennej wykazały brak umiejętności słuchaczy w zakresie organizowania współdziałania, a w konsekwencji niezadawalającą jego realizację w toku dynamiki działań. Uwzględniając powyższe fakty, zachodzi potrzeba znalezienia w procesie dydaktycznym takich sposobów nauczania, które pozwoliłyby w lepszym stopniu przygotować przyszłych absolwentów Akademii Sztabu Generalnego WP do realizacji wspólnych działań bojowych w systemie obrony powietrznej. Wynika stąd problem jak przygotować i przeprowadzić w grze wojennej organizację współdziałania związków i oddziałów różnych rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/ w systemie obrony powietrznej korpusu OPK, aby osiągnąć cele szkoleniowe w stopniu najwyższym ?

Deficyt czasu przewidzianego na organizację współdziałania, stanowiącą epizod gry wojennej, a także brak doświadczeń nauczania słuchaczy w tym względzie zainspirował zespół autorski do opracowania jednego z możliwych sposobów organizowania współdziałania - przewidującego trzy etapy ^{1/}.

Analiza celu rozprawy i zadań badawczych oraz dotychczasowych doświadczeń z ćwiczeń pozwoliły przyjąć w tym względzie następujące założenia:

1. Mając na względzie szkoleniowy aspekt ćwiczenia, należy przypuszczać, że racjonalnym jest przekazanie słuchaczom opracowanego przez zespół autorski wariantu planu współdziałania ćwiczącego korpusu OPK /np. z dowództwem wojsk OPL okręgu wojskowego/ ^{2/}. Plan ten zawierający część opisową i graficzną podlega rozszerzeniu i uaktualnieniu przez ćwiczących w procesie organizacji współdziałania w związku z nową sytuacją operacyjno-taktyczną. Stanowi jednocześnie wzór opracowania planów współdziałania korpusu OPK z innymi współdziałającymi jednostkami.
2. W procesie organizacji współdziałania w grze wojennej ze słuchaczami ASG WP szczególną uwagę należy skupić na trzecim etapie cyklu organizacyjnego, w którym ostatecznie weryfikuje się plany współdziałania przed przystąpieniem do ich realizacji. Uważa się, że w tym etapie, oprócz organizatorów współdziałania, powinni wziąć udział także jego realizatorzy reprezentowani przez starszych dowódców na połączonych stanowiskach dowodzenia, dowódców

1/ Por. "Studium operacyjno-taktyczne" pkt.8.8. Część III rozprawy.
2/ W ćwiczeniu sztab korpusu OPK, dowództwo wojsk OPL OW i dowództwo DLM otrzymują "Plan współdziałania 4KOPK z wojskami OPL POW".

związków taktycznych i oddziałów podległych oraz podporządkowanych dowódcy korpusu OPK.

Zweryfikowanie wcześniejszych ustaleń przez kolegialne sprecyzowanie szczegółów współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK ma charakter uczący i przygotowuje wszystkie szczeble dowodzenia do prowadzenia wspólnych działań bojowych. Pozwala również zrozumieć zadania i role jaką mają do spełnienia PŁSD, związki taktyczne i oddziały w walce z nieprzyjacielem powietrznym. Prowadzona przez dowódcę korpusu OPK odprawa /szkolenie/ powinna mieć charakter konsultatywny.

3. Organizacja współdziałania, a szczególnie jej ostatni etap, powinna być poprzedzona szczegółowym instruktażem udzielonym słuchaczom pełniącym funkcje kierownicze. Instruktażu powinni udzielić najbardziej doświadczeni nauczyciele akademicy reprezentujący zainteresowane katedry. Przypuszcza się, że dla zapewnienia sprawnego przebiegu tego epizodu ćwiczenia, koniecznym jest również zrealizowanie przez ćwiczących opracowanego przez zespół autorski planu^{1/} organizowania współdziałania oraz udział w tym przedsięwzięciu przedstawicieli katedr: Katedry Taktyki Wojsk OPK, Katedry Taktyki Wojsk OPL i Katedry Taktyki Lotnictwa - sprawujących nadzór nad stroną merytoryczną czynionych ustaleń.

Uważa się, że trzeci etap organizacji współdziałania, w którym ostatecznie weryfikuje się plany współdziałania powinien mieć charakter zajęcia otwartego. W zajęciu tym powinni wziąć udział pozostali słuchacze II i III kursów pełniący mniej ważne funkcje w ćwiczeniu. Zastosowanie metody audytoryjnej pozwoliłoby poznać całościowo problem współdziałania, a dla słuchaczy II kursów stanowiłoby w pewnym sensie instruktaż i wzór do zastosowania tej metody uzgadniania współdziałania podczas ćwiczeń w następnych latach.

Zespół autorski zamierza w toku badań sprawdzić skuteczność zaproponowanego sposobu nauczania współdziałania.

4.2.4. Opracowanie i podgrywanie sytuacji powietrznych.

Przeprowadzenie dynamicznej części gry wojennej, w której różne rodzaje sił zbrojnych /wojsk/ działające w systemie OPK mają prowadzić walkę ze SNP nieprzyjacielem, należy zaliczyć do trudniejszych, bardziej skomplikowanych przedsięwzięć. Wiąże się to z koniecznością posiadania odpowiednio przygotowanej infrastruktury w postaci

^{1/}Plan organizowania współdziałania korpusu OPK ze związkami i oddziałami wojsk OPL okręgu wojskowego oraz dywizją lotnictwa myśliwskiego wojsk lotniczych frontu". Wyd. ASG WP 1983r.

bazy szkoleniowej i zespołów podgrywających.

Szkolny ośrodek dowodzenia /SOD/ Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK jest przygotowany do prowadzenia gier wojennych i rozgrywania dynamiki powietrznej. Urządzone są w nim stanowiska dowodzenia korpusu OPK, dywizji i pułku wojsk lotniczych oraz połączone stanowisko dowodzenia. Stanowiska dowodzenia jednostek wojsk OPK i wojsk lotniczych wyposażone są w planszety i urządzenia łączności przewodowej. W szkolnym ośrodku dowodzenia Wydziału Wojsk Lądowych są dwie sale wyposażone w planszety i kabiny kierunkowe przystosowane do rozgrywania sytuacji powietrznych. Ponadto do realizacji ćwiczeń katedra taktyki wojsk OPL dysponuje trzema ruchomymi punktami dowodzenia /RPD/ "REKIN-2" i "REKIN-3A", na bazie których organizuje szkolenie słuchaczy i kierowanie ogniem oddziałów OPL.

Tak więc baza szkoleniowa ASG WP pozwalała na przeprowadzenie gry wojennej z elementami dynamiki powietrznej zarówno ze słuchaczami profilu wojsk lotniczych i OPK jak i profilu wojsk OPL.

Walka z nieprzyjacielem powietrznym w systemie obrony powietrznej kraju wymaga jednak zintegrowania wszystkich stanowisk dowodzenia związków taktycznych i oddziałów korpusu OPK oraz związków taktycznych i oddziałów innych rodzajów sił zbrojnych podporządkowanych operacyjnie korpusowi.

Integracja ta obejmuje zapewnienie więzi informacyjnych realnie występujących między sztabami /jednostkami/ w wojskach, a przynajmniej podstawowej ich części pozwalającej realizować zadania bojowe i współdziałanie wojsk. Sposób takiej integracji dla potrzeb gry wojennej /ćwiczenie nr 360/OPK przedstawiono w załączniku nr 1.

Takie zintegrowanie stanowisk dowodzenia w jeden system umożliwia rozgrywanie dynamiki ćwiczenia ze wszystkimi ćwiczącymi sztabami. Przy tym wyposażenie SOD ASG WP pozwala kierować działaniami bojowymi ćwiczących związków i oddziałów w systemie "planszeto-fonicznym" ^{1/}.

1/ Brak zautomatyzowanych środków dowodzenia w SOD pozwala d-cy korpusu OPK i starszym dowódcom na PŁSD stawiać zadania dla sił i środków innych rodzajów wojsk, jedynie na podstawie sytuacji zobrazowanej na planszetach SD, za pomocą przewodowych i radiowych środków łączności. W podobny sposób przekazuje się tym jednostkom w wojskach zadania do niszczenia SNP nieprzyjaciela. Jest to jednak wynikiem braku możliwości wzajemnego sprzężenia zautomatyzowanych środków dowodzenia, w które wyposażone są jednostki wojsk OPK, wojsk OPL i wojsk lotniczych. Zatem brak zautomatyzowanych środków dowodzenia w ASG WP, w żadnym stopniu nie zmienia sposobu dowodzenia i jeszcze bardziej urealnia warunki pracy ćwiczących.

Gra wojenna prowadzona jest z dużym rozmachem. Zagadnienia szkoleniowe wynikające z walki ze SNP nieprzyjaciela realizuje jednocześnie trzynaście zespołów ćwiczących sztabów obsadzonych przez słuchaczy oraz zespoły dowodzenia podgrywane przez nauczycieli akademickich ^{1/}. Dla sprawnego przebiegu gry wojennej wszystkie stanowiska i punkty dowodzenia /ćwiczące i podgrywane/ należy zabezpieczyć w informacji o sytuacji powietrznej. Opracowanie meldunków o sytuacji powietrznej o różnym zakresie szczegółowości i przekazywanych zależnie od relacji według współrzędnych siatki OP-61 lub siatki artyleryjskiej albo według współrzędnych azymutalnych i odległości, jest sprawą niezmiernie skomplikowaną.

Dla potrzeb ćwiczących jednostek wojsk radiotechnicznych informacja o sytuacji powietrznej powinna być przekazywana z 4-5 posterunków radiolokacyjnych do SD batalionu radiotechnicznego i z 4-5 batalionów do SD brygady radiotechnicznej, aby na jej podstawie można było dokonywać analizy. W tej sytuacji opracowanie zbyt wielu meldunków, których liczba odpowiadałaby liczbie źródeł informacji radiolokacyjnej wojsk radiotechnicznych korpusu OPK wzbogaconych informacjami z innych źródeł ^{2/}, a następnie przekazanie ich przez spikerów do zainteresowanych stanowisk dowodzenia, przekracza możliwości Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK oraz Katedry Taktyki Wojsk OPL /potrzeby w tym zakresie wyniosłyby około 60 spikerów i plaszecistów/. Ponadto powodowałoby to zbyt dużą rozbudowę elementów podgrywających. Dlatego założono, że ćwiczącym dostarcza się informacje o sytuacji powietrznej już przeanalizowanej przez wojska radiotechniczne. Taka informacja niezbędna jest na SD korpusu OPK; takiej informacji oczekują starsi dowódcy na połączonych

1/ Nauczyciele akademicy podgrywają działania nie ćwiczących związków taktycznych i oddziałów korpusu OPK, oddziałów DLM WLF i oddziałów /pododdziałów/ wojsk OPL podczas dynamicznej części ćwiczenia. Dowództwa i sztaby tych jednostek /pododdziałów/ otrzymują zadania do zwalczania celów powietrznych z SD KOPK /PłSD/ lub zwalczają SNP samodzielnie i o rezultatach działań meldują na stosowne SD. Ponadto nauczyciele akademicy podgrywają działalność pododdziałów i załóg lotnictwa w powietrzu.

2/ Źródłami informacji o sytuacji powietrznej /w ćwiczeniu/ mogą być jednostki marynarki wojennej, wojsk ochrony pogranicza, dywizjony raketowe wojsk OPK i dywizjony /baterie/ raket przeciwlotniczych wojsk obrony przeciwlotniczej, sąsiednie bataliony radiotechniczne NAL NRD oraz samoloty dyżurujące /patrolujące/ w strefach.

stanowiskach dowodzenia, dowódcy ZT i oddziałów raketowych wojsk OPK i wojsk OPL, dowódcy oddziałów lotnictwa - wszyscy ci, którzy dowodzą działaniami i kierują ogniem podległych sił i środków obrony powietrznej.

Kierując się głównym celem szkoleniowym gry wojennej, potrzebami ćwiczących dowództw i sztabów oraz możliwościami ASG WP w zakresie zorganizowania i podgrywania sytuacji powietrznych uznano za celowe podgrywanie w ćwiczeniu uogólnionej sytuacji o działaniach SNP nieprzyjaciela w formie danych powiadamiania dla wszystkich ćwiczących sztabów i ponadto w formie danych sieci wskazywania celów - dla ćwiczących sztabów ZT i oddziałów wojsk OPL. Informacje te jednoznacznie zobrazowane na planszetach umożliwią powzięcie decyzji operacyjno-taktycznych i taktyczno-ogniowych o walce ze środkami napadu powietrznego zapewniając jednocześnie warunki do współdziałania sił i środków w systemie OPK.

Kierując się zasadą niezbędnego minimum środków zabezpieczających osiągnięcie celów szkoleniowych założono z góry, że ilość środków dowodzenia /kanałów łączności/ zorganizowanych dla ćwiczących sztabów będzie odbiegać od realnie istniejących w wojskach. Jednakże liczba i rodzaj kanałów łączności zabezpieczy w pełni przekazywanie informacji sytuacyjnych i decyzyjnych między ćwiczącymi sztabami i podgrywanymi jednostkami, sztabami oraz pododdziałami przeznaczonych, podwładnych i sąsiadów.

Rozwiązanie obiegu informacji i system łączności ćwiczenia zobrazowano w załączniku nr 1.

O osiągnięciu celów szkoleniowych w dynamice ćwiczenia decydują w poważnej mierze odpowiednio opracowane sytuacje powietrzne. Dobrze opracowane sytuacje powietrzne dają ćwiczącym możliwość sprawdzenia w praktyce przyjętych i zaplanowanych koncepcji walki ze SNP nieprzyjaciela i rozwiązywania skomplikowanych problemów zespołowej walki z nimi.

Założono, że dla zrealizowania celów gry wojennej sytuacje powietrzne powinny:

1. Odzwierciedlać aktualne poglądy naszych potencjalnych przeciwników na użycie sił powietrznych i taktykę oraz sposoby ich działania na polu walki, uwzględniać doświadczenia z konfliktów lokalnych i ćwiczeń państw NATO tworząc w ten sposób obraz realnego przyszłego "powietrznego pola walki".

2. Stwarzać możliwość kierowania walką ze SNP nieprzyjaciela podległych sił i środków przez wszystkie ćwiczące sztaby oraz uwzględniać obazar możliwych oddziaływań danego rodzaju wojsk, związku czy oddziału.

Potrzeby doskonalenia słuchaczy w kierowaniu działaniami bojowymi podległych związków i oddziałów /pododdziałów/ w czasie odpięrania uderzeń SNP nieprzyjaciela narzucają ponadto konieczność takiego opracowania sytuacji powietrznych, które stworzą ćwiczącym warunki do scentralizowanego dowodzenia w ramach korpusu OPK, PŁSD, czy ZT i oddziału, a także do podejmowania samodzielnych decyzji o zwalczaniu SNP nieprzyjaciela.

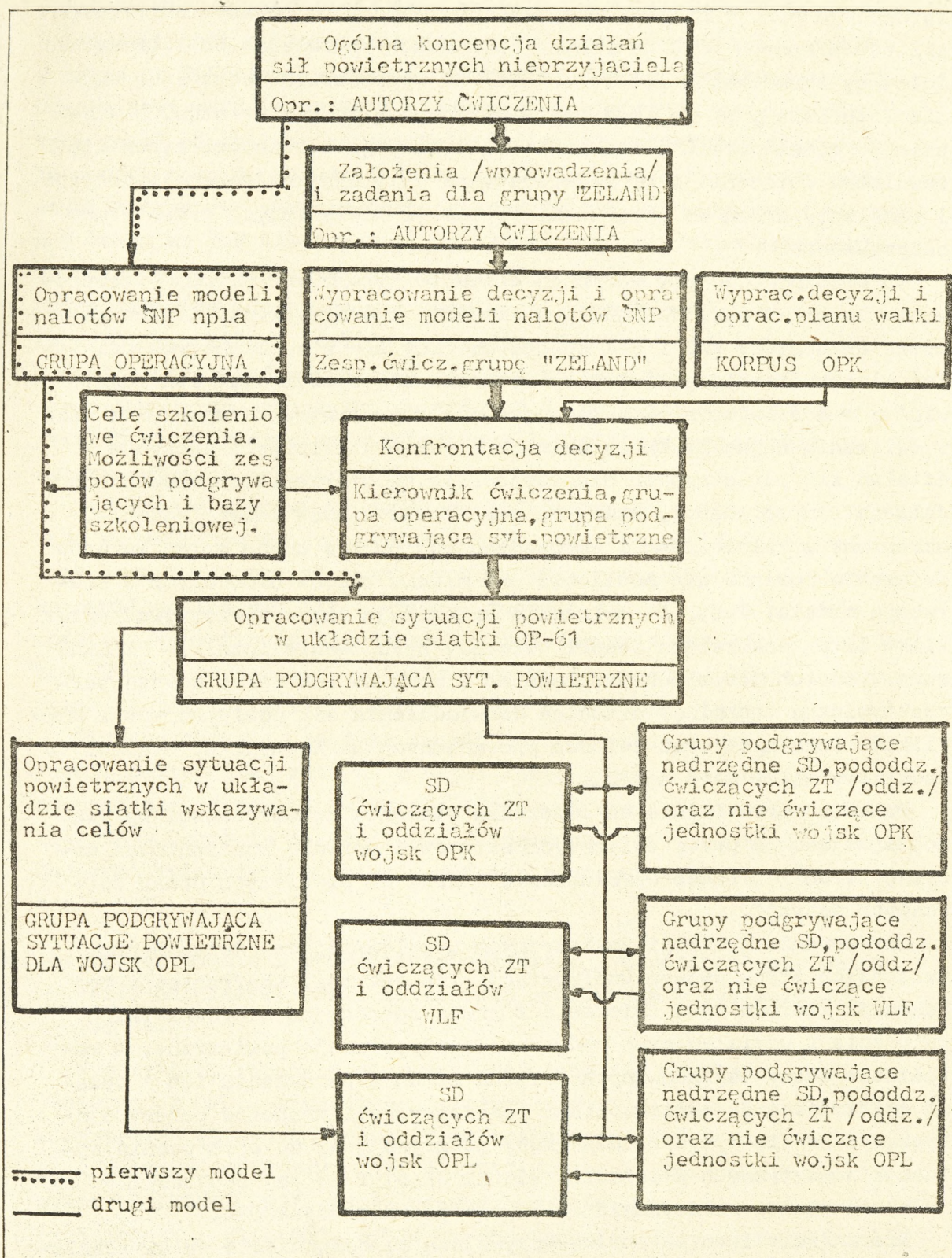
Pogodzenie tych dwóch stron wymagań w odniesieniu do opracowania sytuacji powietrznych jest rzeczą niezmiernie ważną i trudną. Chodzi bowiem o to, aby nie dopuścić do podporządkowania działań nieprzyjaciela potrzebom i możliwościom ćwiczących, lecz stworzyć takie sytuacje, w których zarówno strona operacyjno-taktyczna będzie jak najbardziej zbliżona do realiów przyszłego "powietrznego pola walki" i będzie w nich możliwa realizacja celów szkoleniowych ćwiczenia.

Kierując się powyższymi wymogami, przeanalizowano wiele możliwych wariantów rozwiązań opracowywania dynamiki powietrznej i w konsekwencji drogą eliminacji wzięto pod uwagę dwa modele opracowywania sytuacji powietrznych.

Graficznie przedstawiono je na rys. nr 2.

Pierwszy model najbardziej typowy dla ćwiczenia jednostronnego, w którym autorzy opracowują ogólną koncepcję działań sił powietrznych, na podstawie której grupa operacyjna opracowuje modele nalołów w toku trwania ćwiczenia. Z kolei grupy podgrywające opracowują konkretne sytuacje powietrzne. Jest to najprostszy model opracowania sytuacji powietrznych i najczęściej stosowany. Jednakże powierzenie opracowania sytuacji powietrznych zespołom kierującym ćwiczeniem, jak tego dowodzi praktyka, powoduje często podświadome podporządkowanie działań nieprzyjaciela konieczności realizowania celów szkoleniowych przez ćwiczące dowództwa i sztaby, co w konsekwencji prowadzi do uproszczeń i schematyzmu, a nawet wypaczenia obrazu przyszłego powietrznego pola walki.

Drugi model - zastosowany praktycznie w grze wojennej /z udziałem strony ćwiczącej nieprzyjaciela powietrznego/ przewiduje opracowanie przez autorów ćwiczenia ogólnej koncepcji działań sił powietrznych i na jej podstawie zadań dla ćwiczącego zgrupowania

Rys. 2. Modele opracowania i obiegu informacji o sytuacji powietrznej w grze wojennej nr 360/OPK.

lotniczego p.k. "ZELAND" oraz zapoznanie go z planowanym działaniem sił powietrznych NATO na innych kierunkach operacyjno-powietrznych. Ćwiczący zgrupowanie lotnicze "ZELAND" wypracowują decyzję do użycia lotnictwa i na jej podstawie opracowują modele nalotów. Następnie po zameldowaniu i zaakceptowaniu decyzji ćwiczących stron kierownictwo ćwiczenia i grupa operacyjna dokonują konfrontacji decyzji i ustalenia zadań do opracowania sytuacji powietrznych przez grupy podgrywające.

Wprowadzając do gry wojennej element strony przeciwnej - zgrupowanie lotnicze p.k. "ZELAND", w składzie którego ćwiczyli nauczyciele akademicki WWL i OPK specjalizujący się w problematyce działań nieprzyjaciela powietrznego - starano się spożytkować ich bogatą wiedzę i doświadczenie, a jednocześnie zagwarantować zaprezentowanie w ćwiczeniu najnowszych aktualnych i perspektywicznych sposobów działań sił powietrznych nieprzyjaciela. Powierzenie opracowania modeli nalotu zespołowi, który ma realizować własne cele i zadania, określone w założeniach i wprowadzeniach opracowanych przez autorów ćwiczenia powinno dać możliwość uniknięcia błędów omówionych w pierwszym modelu. Fakt, że ćwiczenie przewiduje się wykorzystywać przez kilka lat, każdorazowo zespół ćwiczący zgrupowanie lotnicze "ZELAND" może w swoich decyzjach uwzględniać z roku na rok coraz nowszą perspektywiczną technikę, aktualne doświadczenia sił powietrznych z konfliktów lokalnych oraz ćwiczeń prowadzonych na Zachodzie. Stanowi to dodatkowy walor tego modelu.

Ponadto wprowadzenie do ćwiczenia elementu dwustronności wpływa mobilizująco na pracę ćwiczących sztabów i pozwala konfrontować decyzje stron i bieżące wprowadzenie korekt do powziętych przez ćwiczących decyzji.

Opracowanie sytuacji powietrznych uwzględniającej decyzje obu ćwiczących stron wymaga konfrontacji ich decyzji. Konfrontacji tej dokonuje kierownictwo ćwiczenia i grupa operacyjna kierownictwa ćwiczenia z udziałem grup podgrywających sytuacje powietrzne. W rezultacie oceny zaplanowanych działań stron i porównaniu ich z celami ćwiczenia oraz możliwościami realizacyjnymi zespołów podgrywających wydaje się wytyczne dla grupy podgrywającej do opracowania sytuacji powietrznych w układzie siatki OP-61 i na jej podstawie w układzie siatki wskazywania celów dla potrzeb wojsk OPL.

Niezmiernie istotną sprawą wpływającą na osiągnięcie celów szkoleniowych jest techniczne opracowanie sytuacji powietrznej z uwzględnieniem realiów przyszłych działań w zakresie walki radioelektro-

nicznej. Nie uwzględnienie tego problemu może prowadzić do uproszczenia sytuacji i ułatwienia ćwiczącym sztabom realizację zadań w walce ze SNP nieprzyjaciela. Z drugiej strony dostarczenie ćwiczącym zbyt mało informacji o sytuacji powietrznej wskutek przyjętych zakłóceń systemu rozpoznania radioelektronicznego i środków łączności może doprowadzić do braku możliwości osiągnięcia celów szkoleniowych w zakresie doskonalenia ćwiczących sztabów w kierowaniu walką ze SNP nieprzyjaciela. Wynika stąd potrzeba sterowania technicznym opracowaniem sytuacji powietrznych przez grupę operacyjną aby wprowadzona celowo wszelka nieokreśloność lub brak informacji wynikała z realiów przyszłego "powietrznego pola walki" i dawała możliwość realizacji celów szkoleniowych w warunkach skomplikowanych, zmuszając ćwiczących do przewidywania rozwoju działań oraz przejawiania inicjatywy i szybkiego reagowania na zmiany sytuacji powietrznych.

Ten sposób sterowania dopływem informacji do ćwiczących sztabów daje prowadzącym ćwiczenie duże możliwości "karania" i "nagradzania" oraz "wyłączania" ćwiczących sztabów z kierowania działaniami bojowymi podległych sił i środków tworząc dla niższych organów dowodzenia konieczność samodzielnego podejmowania decyzji o zwalczaniu SNP nieprzyjaciela, a także warunki do współdziałania i wzajemnego uzupełniania się w walce ze SNP nieprzyjaciela.

Przypuszcza się, że taki sposób opracowywania i podgrywania sytuacji powietrznej zapewni w największym stopniu realność operacyjno-taktyczną dynamiki ćwiczenia i zapewni realizację celów szkoleniowych w zakresie doskonalenia ćwiczących w kierowaniu działaniami bojowymi związków i oddziałów podczas odpierania uderzeń SNP w systemie OPK.

4.2.5. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk.

W ostatnich latach wiele uwagi poświęca się problemom współdziałania wojsk OPL z lotnictwem /szczególnie z lotnictwem myśliwskim/ w systemie OPL wojsk frontu. Problematyce tej poświęcono wiele uwagi w ćwiczeniach "SOJUZ-81", "JASTRZĄB-81", a szczególnie w ćwiczeniu "CZERWIEC-82", gdzie prowadzono doświadczenia w zakresie organizacji i działania połączonych stanowisk dowodzenia lotnictwa i wojsk OPL. Wiele zagadnień z tej dziedziny jest jeszcze w toku badań i znajdzie w krótkce wyraz w odpowiednich instrukcjach pracy

połączonych SD lotnictwa i wojsk OPL.

Włączenie tej problematyki do procesu szkolenia słuchaczy jest więc konieczne szczególnie dla III kursu wojsk lotniczych i III kursu wojsk OPL odchodzących do wojsk.

Wspólne ćwiczenie słuchaczy specjalności wojsk OPL i wojsk lotniczych w działaniach bojowych w systemie OPL wojsk frontu w ramach połączonych stanowisk dowodzenia występuje w ASG WP po raz pierwszy. Wynikła stąd potrzeba znalezienia odpowiedniej formy i metod prowadzenia organizacji współdziałania uwzględniających jak najpełniejsze osiągnięcie celów tego elementu ćwiczenia.

Poszukiwania zespołu autorskiego poszły w kierunku zastosowania metod aktywizujących słuchaczy tych dwóch rodzajów wojsk i zmuszających ich do rozwiązywania problemów wspólnych działań zespołowo i harmonijnego łączenia wysiłków dla osiągnięcia wspólnego celu.

W wyniku szeregu analiz i własnych doświadczeń dydaktycznych uznano, że jednym z możliwych aktywizujących sposobów prowadzenia tego elementu ćwiczenia jest prowadzenie go w formie gry decyzyjnej. Założono, że zastosowanie takiej formy rozwiązywania zagadnień współdziałania znacznie uatrakcyjnie zajęcia, wywoła zainteresowanie tą problematyką, rozbudzając napięcie emocjonalne wprowadzi konkurencyjność rozwiązań i pozwoli osiągnąć wyższe efekty szkoleniowe, a przede wszystkim umożliwi doskonalenie słuchaczy w zakresie rozwiązywania problemów wspólnych działań bojowych w walce ze SNP nieprzyjaciela.

Eksperyment zastosowania gry decyzyjnej do rozwiązywania zagadnień współdziałania nie wystąpi w czystej postaci. Łączyć się ona będzie z elementami zajęcia grupowego, i innych form organizacyjnych nauczania zależnie od rozwiązywanej problematyki i stopnia opanowania wiedzy w tym przedmiocie przez słuchaczy.

Postawienie ćwiczących w partnerskich, ale konkurencyjnych stosunkach w odniesieniu do realizacji głównego celu działania jakim jest zniszczenie SNP nieprzyjaciela powinno stworzyć optymalne warunki do pracy nad właściwym zorganizowaniem współdziałania naziemnych środków OPL i LM jako działania wymagającego wysokiego stopnia zorganizowania.

Głównym celem gry jest doskonalenie umiejętności słuchaczy w zakresie organizowania współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk na szczeblach: szefostwa wojsk OPL armii i CDB WLF w ramach połączonego stanowiska dowodzenia wojsk OPL i lotnictwa oraz brygady rakiet przeciwlotniczych

z PNWC WLF.

Przygotowanie i prowadzenie gry decyzyjnej traktuje się jako proces dalszego zgłębiania problematyki planowania i organizowania wspólnych działań bojowych wojsk OPL i LM w systemie OPL wojsk frontu. Dlatego podstawę do organizacji współdziałania stanowią decyzje i plany opracowane przez ćwiczące sztaby w trzecim etapie ćwiczenia uzupełnione planami oraz innymi dokumentami nakazanymi do wykonania w ramach przygotowania się słuchaczy do gry decyzyjnej. Wykładowcy zapoznają ich w czasie instruktażu z planem jej przebiegu i sposobem przeprowadzenia oraz udzielają pomocy w przygotowaniu trudniejszych problemów. Zadania i sytuacje dla uczestników gry określono w założeniu do gry decyzyjnej.

W celu stworzenia odpowiedniej sytuacji problemowej i dowiązania jej do realiów przyszłego pola walki przed uzgodnieniem współdziałania przewidziano referowanie /i uzasadnianie przez zespoły ćwiczące/ opracowanych modeli nalotów jako oceny przewidywanych działań SNP na wojska i obiekty armii i w drodze dyskusji przyjęcie wariantów modeli do dalszego rozpatrywania w grze jako elementu tworzącego określoną sytuację bojową.

Podczas prowadzenia gry decyzyjnej przewidziano stosować różne metody jej prowadzenia zależnie od rodzaju problemu do rozwiązania. Dlatego problemy rozpatrywane w grze podzielono na grupy zbliżone do siebie charakterem i stopniem ważności ^{1/}. I tak na przykład do rozwiązania zagadnień wzajemnej wymiany informacji i doprowadzenia do stanu jednoznacznego ich rozumienia i interpretacji zastosowano metodę seminaryjną, konsultatywną. ^{2/}

Główne problemy współdziałania przewidziano rozwiązywać metodą sytuacyjną w grupach według specjalności z samodzielnym ujawnianiem, formułowaniem i rozwiązywaniem problemów przez słuchaczy i prezentowaniem ich przed całym audytorium biorących udział w grze. ^{3/}

1/ Por. Plan przeprowadzenia gry decyzyjnej ze słuchaczami III KW, grupa OPL i słuchaczami III KW Lotn. Opracowanie metodyczne, cz. II ćwiczenia doskonalącego nr 360/OPK. Wyd. ASG WP nr bibl.01282.

2/ Por. Gry kierownicze w wojsku, str. 37. Wyd. MON Warszawa 1973.

3/ Por. J. Bogusz: "Metody aktywizujące studentów w procesie dydaktycznym szkoły wyższej, sr. 61. Wyd. Warszawa 1978r.

W przypadku stwierdzenia nieumiejętności formułowania problemów przez zespoły, prowadzący grę naprowadza słuchaczy na właściwe określenie problemów i metod ich rozwiązywania ^{1/}.

Grę prowadzi dwóch nauczycieli akademickich: specjalista wojsk OPL i specjalista wojsk lotniczych. Jeden z nich występuje w roli kierownika gry, drugi w roli eksperta rodzaju wojsk.

Kierujący grą występuje w roli neutralnego rozjemcy /arbitra/, ustalając w kolejnych etapach gry stopień osiągnięcia celu. W razie potrzeby występuje także w roli eksperta decydującego o, prawidłowości rozstrzygnięć określonych problemów cząstkowych.

Ocenę poszczególnych rozwiązań zagadnień współdziałania przewidziano prowadzić metodą konsultatywną z wszystkimi uczestnikami gry. W razie niemożności ustalenia jednoznacznych ocen rolę arbitra - eksperta przyjmuje prowadzący grę. W ocenie kieruje się on merytoryczną oceną rozwiązywanych zagadnień według kryteriów największego efektu przy posiadanych siłach i środkach. Przedstawione przez słuchaczy rozwiązania dla przyjętego wariantu działania porównuje się według wielkości efektywności ogniowej systemu OPL ^{2/}. W zagadnieniach nie dających się ująć ilościowo - prowadzący grę specjalista rozstrzyga autorytatywnie jako ekspert rodzaju wojsk.

4.3. Wyniki badań gry wojennej.

Przeprowadzone badania potwierdziły wielką przydatność gry wojennej, prowadzonej ze słuchaczami Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK oraz Katedry Taktyki Wojsk OPL, jako jednego z ważnych elementów procesu dydaktycznego integrującego nauczanie słuchaczy reprezentujących różne rodzaje sił zbrojnych i wojsk oraz zamykającego proces doskonalenia ich w dziedzinie złożonych problemów obrony powietrznej. W warunkach ASG WP jest ona najwyższą formą integracji wysiłków szkoleniowych skierowanych na doskonalenie słuchaczy w zakresie działania wojsk w systemie OPK. Za prowadzeniem takiego ćwiczenia

1/ Tamże, s. 69.

2/ Wielkość liczbowa efektywności ogniowej określa się na EMC w Polowym Systemie Przetwarzania Informacji /PSPI/ wg programu: Podsystem GROT-PL". W tym celu w grze wojennej dla potrzeb zespołów ćwiczących uruchamia się odpowiednie siły z Ośrodka Obliczeniowego w ASG WP.

w procesie studiów w ASG WP wypowiedziało się 100% nauczycieli akademickich objętych wywiadem ^{1/}.

Przyjęte w grze wojennej założenia operacyjno-taktyczne i metodyczne umożliwiły stworzenie sytuacji, które pozwoliły nie tylko wzbogacić wiadomości i umiejętności ćwiczących słuchaczy z zakresu problematyki rodzaju wojsk jaki reprezentują, ale przede wszystkim opanować określone umiejętności organizowania działań bojowych w systemie OP. Ukształtował u ćwiczących nawyki współpracy z przedstawicielami współdziałających rodzajów sił zbrojnych i wojsk. Przyjęcie takich założeń umożliwiło realizację celów szkoleniowych ćwiczenia i znalazło uznanie u zdecydowanej większości nauczycieli akademickich i słuchaczy ^{2/}.

W celu wszechstronnego oddziaływania na słuchaczy słuszne okazało się szerokie ujęcie w grze wojennej problematyki działań wszystkich rodzajów wojsk realizujących zadania obrony powietrznej i zabezpieczających ich działanie poczynając od planowania działań bojowych w okresie pokoju, aż do realizacji wszystkich typowych zadań w początkowym okresie wojny.

Wybór współdziałania wojsk jako problemu stanowiącego nic przednią ćwiczenia okazał się trafny zarówno z punktu widzenia operacyjno-taktycznego, jak również z punktu widzenia go jako problemu metodycznego. Nauczanie organizowania współdziałania wojsk okazało się bowiem sprawą trudną, wymagało wiele wysiłku organizacyjnego i nowego metodycznego podejścia do problemu ^{3/}.

Słusznym także było opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia na tle zamiaru frontu i uwzględnienie problematyki obrony powietrznej terytorium PRL oraz sytuacji operacyjnej okręgu wojskowego. Stanowiło to czynnik integrujący działania wszystkich ćwiczących sztabów.

Przyjęcie w ćwiczeniu stopniowego przechodzenia od stanu stałej gotowości bojowej do stanu wojny okazało się niezbędne dla zrealizowania celów szkoleniowych związanych z procesem osiągania wyższych stanów gotowości bojowej oraz włączaniem się związków taktycznych i oddziałów wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu do systemu OPK i wzięcia udziału w odpieraniu zmasowanych uderzeń sił powietrznych nieprzyjaciela w systemie obrony powietrznej korpusu OPK.

1/ "Zestawienie wyników badań..." Załącznik nr 2

2/ "Zestawienie wyników badań ankietowych ..." Załącznik nr 3

3/ Szerzej problem współdziałania wojsk omawia się w punktach 4.2.3 i 4.2.5.

Wybór kolejnych sytuacji operacyjno-taktycznych okazał się trafny bowiem dawał możliwość rozegrania wszystkich głównych problemów ćwiczenia, zwiększał jego dynamikę i obciążenie pracy sztabów zgodnie z zasadą stopniowania trudności.

Badania wykazały jednak nierównomierne obciążenie pracą ćwiczących sztabów, a w nich poszczególnych funkcyjnych podczas dynamiki działań /szczególnie dotyczy to BRt, brt i stanowisk tyłowych/. W pełni obciążone były zmiany dowodzenia ćwiczących związków taktycznych i oddziałów raketowych i lotnictwa oraz zmiana dowodzenia korpusu OPK.

Dokumentacja ćwiczenia według opinii 90% nauczycieli akademickich stanowiła wystarczającą podstawę do jego przeprowadzenia, a szczególnie jej walorem jest bogata treść założeń, które umożliwiają wprowadzenie dodatkowych osób funkcyjnych w sztabach i dokonanie wyboru rozgrywanej problematyki. Część nauczycieli akademickich uważa, że uzupełniony powinien być "Plan podawania wiadomości".

Badania wykazały, że można wzbogacić go pewnymi informacjami ogólnymi. Wiele jednak zależy od oficerów podgrywających, dla których "Plan podgrywania wiadomości" stanowi szkielet wymagający twórczego rozwinięcia stosownie do ogólnej sytuacji i powziętych przez ćwiczących decyzji. Sądzymy, że w tym względzie można uczynić więcej, zobowiązując oficerów kontrolnych przy ćwiczących związkach i oddziałach do ścisłej współpracy z oficerami podgrywającymi. Plan podawania wiadomości określający pewne ramy działania zespołów podgrywających nie może "a priori" określać wszystkich możliwych sytuacji. Ujmuje on tylko te wiadomości lub nakazuje wykonanie pewnych czynności wynikających z ogólnego planu przebiegu ćwiczenia pozostawiając w gestii zespołów podgrywających sposób ich realizacji.

Zobowiązuje to oficerów zespołów podgrywających do uzupełnienia i rozwinięcia planu podawania wiadomości /w uzgodnieniu z oficerami kontrolnymi/ w odniesieniu do konkretnego ćwiczącego sztabu w taki sposób, aby zachowując zasadnicze ramy warunków działań - narzucone planem przeprowadzenia ćwiczenia - stworzyć ćwiczącym ciekawe i pouczające sytuacje, "karać" za niewłaściwą pracę sztabów lub "nagradzać" inicjatywę i pomysłowość ćwiczących.

Badania wykazały także, iż dla stworzenia większej dynamiki narastania groźby zagrożenia w okresie od zarządzenia stanu podwyższonej gotowości bojowej aż do rozpoczęcia działań wojennych przez nieprzyjaciela, celowym jest opracowanie i przekazywanie ćwiczącym komunikatów rozpoznawczych oraz komunikatów o sytuacji w kraju.

W prowadzeniu ćwiczenia największe trudności występowały w pierwszym etapie ćwiczenia, gdy słuchacze jeszcze nie w pełni zapoznali się z rozległą problematyką i nie w pełni uświadamiali sobie istniejący stan i zadania ćwiczących związków i oddziałów. Doświadczenia prowadzonych ćwiczeń wykazują, że można tego uniknąć przez wcześniejsze wręczenie słuchaczom założeń głównych. Pozwoliło by im to głębiej zapoznać się z sytuacją wyjściową do czasu rozpoczęcia ćwiczenia ^{1/}.

Podobne trudności w początkowym okresie ćwiczenia sprawia słuchaczom wdrożenie się do pracy w systemie łączności zorganizowanym dla potrzeb gry wojennej, a szczególnie posługiwanie się dokumentami do utajniania wiadomości. Wynika stąd konieczność wydzielenia czasu do treningu na środkach łączności i dokumentach do utajniania wiadomości przed rozpoczęciem gry wojennej lub też opracowania takich jednolitych dokumentów dla potrzeb wszystkich treningów i ćwiczeń wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL w ramach ASG WP. Pozwoliłoby to na szybsze ich opanowanie przez słuchaczy, w wyniku częstego korzystania z nich w prowadzonych wcześniej ćwiczeniach i treningach.

Ćwiczenie w ogólnym przekroju ma charakter doskonalący. Nie wyklucza to jednak występowania w nim elementów /fragmentów/ uczących /w odniesieniu do nowych lub szczególnie skomplikowanych zagadnień/, w których niezbędną jest większa pomoc ze strony nauczycieli akademickich. Podczas rozgrywania takich /szczególnie nowych/ sytuacji problemowych nauczyciel powinien występować jako organizator, kierownik i doradca ćwiczących ^{2/}. Celowość takiego podejścia do sprawy znalazła potwierdzenie w organizowaniu współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK i w systemie OPL wojsk ^{3/}.

Charakter ćwiczenia, czas jego prowadzenia i niepowtarzalność zasadniczych sytuacji i problemów operacyjno-taktycznych nie pozwala na przećwiczenie przez słuchaczy problemów organizacji działań bojowych we wszystkich sztabach związków i oddziałów przez zamienność funkcji. Stąd zespół autorski widzi celowość uczestnictwa

1/ Problem ten występuje tylko w korpusie OPK i Dowództwie Wojsk OPL OW, w pozostałych sztabach zadania spływają od najwyższych ćwiczących szczebli dowodzenia.

2/ Por. J. Bogusz: Metody aktywizujące studentów w procesie dydaktycznym szkoły wyższej. str.63.Wyd. Warszawa 1978r.

3/ Szczegółowe omówienie problemu zawierają punkty 4.3.3 i 4.3.5.

wszystkich słuchaczy II i III kursów profilu OPK, OPL, i WL w uzgadnianiu współdziałania w ramach korpusu OPK. Pozwala to nadać temu ważnemu fragmentowi ćwiczenia charakter instruktażowy, uczący, a wszystkim słuchaczom poznać całościowo problem współdziałania.

W ćwiczeniu zastosowano także audytoryjne wysłuchanie decyzji dowódców ćwiczących związków i oddziałów przez wszystkich słuchaczy III kursu danego profilu studiów. Znalazło to uznanie u wszystkich nauczycieli akademickich i słuchaczy specjalności OPL.

Prowadzenie ćwiczeń w SOD ASG WP nie wyposażonym w aparaturę zautomatyzowanego dowodzenia nie przygotowuje słuchaczy studiujących problematykę wojsk OPK do nowoczesnego sposobu dowodzenia podległymi siłami i środkami. Potwierdza to więc potrzebę dalszej kontynuacji szkolenia słuchaczy profilu OPK w ramach praktyk, w zakresie bojowego zastosowania zautomatyzowanych środków dowodzenia. Natomiast dla słuchaczy profilu wojsk OPL i wojsk lotniczych w celu lepszego zrozumienia roli i zadań starszego dowódcy na PISD i złożoności procesu dowodzenia siłami i środkami w systemie obrony powietrznej, istnieje potrzeba zorganizowania pokazu wyposażenia i pracy zmiany bojowej połączonego stanowiska dowodzenia funkcjonującego w wojskach OPK.

Dynamiczną część ćwiczenia rozgrywano każdorazowo w porze dziennej. Mogło to budzić wątpliwości co do wyboru tej właśnie pory do by do działań nieprzyjaciela powietrznego. Analiza możliwości rozegrania dynamiki ćwiczenia w innym czasie wykazała, że jest to sprawa trudna albo wręcz niemożliwa w warunkach ASG WP. Wymagałoby to dużej dyspozycyjności planszeczistów i spikerów, których ASG WP nie posiada. Ćwiczenie bowiem jest zabezpieczane przez współpracujące z Wydziałem Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju jednostki wojsk OPK, a obecność planszeczistów i spikerów w Akademii jest możliwa tylko w przerwach pomiędzy dyżurami, które pełnią na różnych stanowiskach dowodzenia.

Analiza programu szkolenia słuchaczy III kursu wojsk OPK potwierdziła słuszność rozgrywania w czwartym etapie ćwiczenia problematyki współdziałania korpusu OPK z siłami obrony terytorialnej /bez udziału ZT i oddziałów wojsk OPL i wojsk lotniczych/ w warunkach użycia broni jądrowej przez nieprzyjaciela.

Uważamy, że dla pełnego osiągnięcia celów szkoleniowych ćwiczenia bardziej korzystne jest kontynuowanie IV etapu gry wojennej zgodnie z zasadami określonymi dla ćwiczeń doskonalących, a nie traktowanie go jako egzaminu dla słuchaczy III kursu wojsk OPK.

Główny wysiłek badań problemów natury metodycznej skupiono jednak na tych elementach ćwiczenia, w których zespół autorski upatrywał rezerwy w zakresie bardziej skutecznego osiągania celów szkoleniowych ćwiczenia. W dalszej części rozpatruje się więc kolejno wyniki badań głównych problemów natury metodycznej.

4.3.1. Wpływ przyjętej struktury ćwiczenia /wieloszczeblowości i dwustronności/ na realizację celów ćwiczenia.

Połączenie w ćwiczeniu grup szkoleniowych II i III kursów słuchaczy reprezentujących wojska OPK ze słuchaczami profilu wojsk lotniczych i profilu wojsk OPL przyczyniło się do lepszego zrozumienia problematyki wspólnych działań podczas odpierania zmasowanych uderzeń ŚNP nieprzyjaciela. Zdaniem nauczycieli akademickich objętych wywiadem, przyczyniło się to w poważnym stopniu do lepszej realizacji celów szkoleniowych. Tego rodzaju zdanie wyraziło 100% badanych^{1/}. Za udziałem słuchaczy różnych rodzajów wojsk we wspólnym ćwiczeniu wypowiedziało się także 96% ankietowanych słuchaczy^{2/}. Z wypowiedzi słuchaczy w dyskusjach podczas ćwiczenia wynikało, że są oni rzeczywiście zainteresowani wspólnymi ćwiczeniami rodzajów wojsk realizujących wspólnie zadania obrony powietrznej.

Przyjęta w ćwiczeniu liczba oraz struktura pozioma i pionowa ćwiczących sztabów dawała warunki pełnej realizacji celów szkoleniowych tworząc możliwości do organizacji i realizacji wspólnych działań zarówno w systemie OPK jak i w systemie OPL wojsk. Potwierdziła się także celowość wprowadzenia do ćwiczenia dowództwa wojsk OPL armii i Szefa OPL dywizji. Widzi się także korzyści płynące z włączenia do ćwiczenia niektórych komórek sztabu okręgu wojskowego szczególnie w zakresie zagadnień dotyczących współdziałania korpusu OPK z siłami obrony terytorialnej. Dotyczy to głównie problematyki zapewnienia manewru wojsk i odtwarzania ich gotowości bojowej po uderzeniach broni masowego rażenia. Korzyści z włączenia do ćwiczenia sztabu OW widzi 62% słuchaczy, głównie specjalności OPK oraz 100% kadry Katedry OTK^{3/}.

Tworzenie w grze wojennej zespołu ćwiczącego zgrupowanie lotnicze "Zachodnich" wnosi do niej walory przewidywane w założeniach metodycznych ćwiczenia i stanowi istotną pomoc grupie operacyjnej ćwiczenia w opracowaniu sytuacji powietrznych. Za tworzeniem w grze

-
- 1/ Por. "Zestawienie wyników badań "Załącznik nr 2
2/ Por. "Zestawienie wyników badań "Załącznik nr 3
3/ Por. "Zestawienie wyników badań "Załącznik nr 4

wojennej takiego zespołu wypowiedziało się 69% nauczycieli akademickich objętych wywiadem. Niektórzy nauczyciele akademicy są zdania, że zadania realizowane przez zgrupowanie lotnicze "ZELAND" dla potrzeb ćwiczenia może z powodzeniem wykonywać zespół podgrywający sytuacje powietrzne. Zdaniem zespołu autorskiego należy w miarę możliwości kadrowych utrzymać zasadę organizowania w ćwiczeniu tego zespołu lub organizować go ze składu słuchaczy ćwiczących z udziałem Kierownika Nieetatowego Zakładu Rozpoznania Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK.

Wprowadzenie do ćwiczenia elementu dwustronności jest czynnikiem mobilizującym obie strony do podejmowania oryginalnych decyzji, często zaskakujących stronę przeciwną, dającym wyobrażenia ćwiczącym o starciach walczących stron na powietrznym polu walki.

Badania wykazały, że na okres dynamiki działań celowo jest organizować połączone stanowiska dowodzenia OPK obsadzone przez słuchaczy, a nie przez nauczycieli akademickich. Ćwiczenia prowadzone w roku 1980 i 1982 wykazały, że PłSD stanowią w czasie dynamiki działań ważny element dowodzenia w korpusie OPK. Tam bowiem w czasie dynamiki działań bojowych koncentruje się dowodzenie pod podporządkowanymi operacyjnie związkami /oddziałami/ wojsk lotniczych i wojsk OPL frontu oraz realizuje współdziałanie w walce z nieprzyjacielem powietrznym. Z tego też względu obsadzanie PłSD przez słuchaczy, przyczynia się do głębszego poznania przez nich problemów wspólnej walki sił i środków obrony powietrznej i wyższego stopnia osiągnięcia celów szkoleniowych.

4.3.2. Prowadzenie wspólnego seminarium ze słuchaczami kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL.

Badania wykazały, że rola i miejsce ćwiczenia w procesie studiów w ASG WP stwarzają potrzebę poprzedzania go zajęciem seminaryjnym. Uzyskuje się w ten sposób harmonijne przejście od szkolenia w ramach rodzajów wojsk do szkolenia integrującego działania różnych rodzajów wojsk realizujących zadania obrony powietrznej w ramach systemu OPK.

W badaniach tego problemu uczestniczyli bezpośrednio członkowie zespołu autorskiego /stanowiąc zarazem zespół badawczy/, kierownicy taktyczni grup oraz oficerowie zespołów kontrolnych przy sztabach obsadzanych przez słuchaczy trzeciego roku studiów.

Badania celowości prowadzenia wspólnego seminarium ze słuchaczami trzeciego roku studiów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL

jako jednej z możliwych form organizacyjnych przygotowania słuchaczy do ćwiczenia, a szczególnie do organizacji i realizacji współdziałania wojsk w systemie OPK znalazła uznanie u nauczycieli akademickich i słuchaczy. Wszyscy nauczyciele akademicki oraz znakomita większość słuchaczy /86% ankietowanych^{1/}/ wypowiedziało się za prowadzeniem wspólnego seminarium. Zdecydowana większość kadry /92%/ i słuchaczy 82% wypowiedziało się za prowadzeniem go w dwóch etapach: w pierwszym etapie - oddzielnie w grupach szkoleniowych dla przedyskutowania zagadnień danego rodzaju wojsk i w drugim etapie - wspólnie ze wszystkimi grupami szkoleniowymi biorącymi udział w ćwiczeniu dla przedyskutowania problemów organizacji i prowadzenia działań bojowych wspólnym wysiłkiem wszystkich sił i środków działających w systemie OPK.

Dobór treści i zagadnień szkoleniowych aprobowano 92% nauczycieli akademickich i 76% słuchaczy. Część respondentów uważa, że problematyka jest zbyt obszerna i w tak ograniczonych ramach czasowych /4 godziny na wspólne seminarium/ nie zawsze możliwa do realizacji. Celowym więc byłoby skupienie uwagi na głównych problemach organizacji i realizacji współdziałania wojsk OPK z siłami i środkami OPL, lotnictwem myśliwskim WLF i jednostkami OT OW. Widzi się także potrzebę większego eksponowania roli i funkcji PŁSD w realizacji współdziałania. Zdaniem zespołu autorskiego dobór treści i zagadnień szkoleniowych wspólnego seminarium zależy w głównej mierze od aktualnego stanu wiedzy jego uczestników i powinien być każdorazowo uzgadniany z kierownikami taktycznymi grup słuchaczy kursów OPK, WL i OPL oraz dostosowywany do potrzeb ćwiczenia.

Ograniczony czas prowadzenia seminarium powinien zobligować prowadzącego zajęcie do wyznaczenia słuchaczy /lub zespołów problemowych/ w celu opracowania przez nich głównych zagadnień organizacji i realizacji współdziałania w systemie OPK. W skład tych zespołów problemowych mogą wejść słuchacze profilów studiów /OPK, OPL i WL/. W ten sposób tworzy już na etapie przygotowania do seminarium sprzyjające warunki do kształtowania nawyków współpracy różnych specjalistów, które mogą pozytywnie zaowocować w ćwiczeniu. Dobór problematyki i skład takich zespołów powinien w miarę możliwości odpowiadać funkcjom przewidzianym dla tych słuchaczy w ćwiczeniu.

Dla pogodzenia rozległości problematyki seminarium z ograniczonym czasem jego prowadzenia możliwe są zdaniem autorów dwa rozwiązania:

1/ "Zestawienie badań ankietowych słuchaczy" - załącznik nr 3.

1. Odpowiedni wybór problemów przez prowadzącego do rozpatrzenia podczas seminarium w dotychczasowym czasie /4 godz./ niezależnie od rozległości problematyki ujmowanej w tezach do seminarium.
2. Rozszerzenie czasu trwania seminarium do 6 godzin kosztem rezygnacji z pierwszego etapu seminarium.

Część nauczycieli akademickich wyraża wątpliwość co do możliwości stosowania tej metody szkolenia w tak dużej grupie /przeciętnie 30 słuchaczy/ i postulowała prowadzenie seminarium wspólnie, ale w dwóch równoległych zespołach. Wątpliwość ta wynikała z obawy o możliwość utrzymania aktywności wszystkich słuchaczy.

Zespół autorski w czasie prowadzenia wspólnego seminarium takiego zjawiska nie obserwował. Uważa się, że utrzymanie aktywności w tak dużej grupie można osiągnąć drogą skrócenia wystąpień, umożliwienia wypowiedzi większej liczbie słuchaczy i odpowiednią aktywność nauczycieli akademickich - specjalistów rodzajów wojsk, a przede wszystkim prowadzącego seminarium. Obserwacja prowadzonego seminarium pozwala stwierdzić, że przy odpowiednim przygotowaniu słuchaczy przeradzało się ono w dyskusję o charakterze naukowym, w którym aktywność słuchaczy była duża.

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że wysuwane w punkcie 4.2 hipotezy w zakresie prowadzenia wspólnego seminarium potwierdziły się. Dalsze badania tego problemu powinny iść w kierunku doskonalenia doboru treści i metod przygotowania oraz prowadzenia tego rodzaju seminarium.

4.3.3. Przygotowanie i prowadzenie organizacji współdziałania różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK.

Współdziałanie różnych rodzajów wojsk w systemie obrony powietrznej korpusu OPK w procesie organizacji działań bojowych stanowi jeden z najważniejszych a jednocześnie złożonych problemów jakie muszą rozstrzygnąć dowódcy i sztaby korpusu OPK, dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF i dowództwa wojsk OPL OW.

Sposób organizowania współdziałania w ćwiczeniu doskonalącym nr 360/OPK rozgrywanym w 1980 r. wykazał szereg błędów metodycznych i małe umiejętności organizowania tego elementu ćwiczenia przez słuchaczy.

Znalazło to potwierdzenie w ocenie kierownictwa ćwiczenia, oficerów kontrolujących pracę zespołów ćwiczących oraz oficerów prowadzących badania, a także w praktyce podczas dynamiki ćwiczenia w czasie od-

odpierania uderzeń SNP nieprzyjaciela ^{1/}.

W celu uniknięcia tych niedomagań i osiągnięcia zamierzonych celów szkoleniowych w ćwiczeniu prowadzonym ze słuchaczami w 1982 r., zespół autorski opracował zasady organizowania współdziałania w systemie obrony powietrznej korpusu OPK ^{2/} jako teoretyczną podbudowę i pomoc metodyczną organizowania współdziałania. Ponadto przewidując u słuchaczy określone trudności opracowano dla ćwiczących plan prowadzenia tego elementu ćwiczenia ^{3/}. Nauczyciele akademicki - specjaliści rodzajów wojsk, których słuchacze współdziałają w systemie OPK, indywidualnie przygotowali ćwiczących: dowódcę i szefa sztabu korpusu OPK oraz dowódcę wojsk OPL OW i dowódcę dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF do procesu organizacji współdziałania pod względem merytorycznym i metodycznym.

Takie potraktowanie tego elementu ćwiczenia nadało mu charakter "uczący" /mimo, że ćwiczenie jest doskonalące/, co zdaniem zespołu autorskiego powinno być typowe dla rozwiązywania zagadnień nowych, trudnych i ważnych z punktu widzenia osiągnięcia celów ćwiczenia. Przeprowadzone w 1982 roku badania i wysokie oceny /w porównaniu z wynikami uzyskanymi przez słuchaczy w 1980 roku/ wystawione przez kierownictwo ćwiczenia oraz oficerów kontrolujących ćwiczące zespoły potwierdziły słuszność przyjętych hipotez. Efektywność organizacji współdziałania wzrosła o jeden stopień. Przeprowadzone wywiady ^{4/} z doświadczonymi nauczycielami akademickimi katedr Wydziału Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej Kraju oraz Katedry Taktyki Wojsk OPL Wydziału Wojsk Lądowych również potwierdziły przypuszczenia, iż efekty prowadzenia wspólnych działań przez siły i środki działające w systemie obrony powietrznej korpusu OPK zdeterminowane są sposobem zorganizowania i umiejętnością realizowania ustaleń współdziałania.

Badania ankietowe słuchaczy ^{5/} wykazały, że część respondentów

-
- 1/ Omówienie ćwiczenia doskonalącego /wydziałowej gry wojennej/ w 1980r.
 - 2/ Zob. Rozdział VIII części II rozprawy doktorskiej.
 - 3/ "Plan organizowania współdziałania korpusu OPK z siłami i środkami wojsk OPL OW oraz dywizji lotnictwa myśliwskiego WLF". Wyd. ASG WP 1982r.
 - 4/ Zestawienie wyników badań prowadzonych metodą wywiadu z nauczycielami akademickimi - załącznik nr 2.
 - 5/ Zestawienie wyników badań ankietowych słuchaczy - załącznik nr 3.

przyzwyczajoną do obszernych założeń stwierdziła, iż opracowane do ćwiczenia materiały nie dostarczyły wystarczającej informacji do zorganizowania współdziałania. Zdaniem autorów gry wojennej jest to wynik niewłaściwych nawyków słuchaczy spowodowany rozwiązywaniem w ćwiczeniach zadań obrony powietrznej przez jeden rodzaj sił zbrojnych /jeden kurs/, kiedy informacje o współdziałających jednostkach podawane są zwykle w jednym dokumencie /założeniu/. Ponadto część informacji dotyczących współdziałania powinna spłynąć do sztabów związków i oddziałów niższych szczebli dowodzenia od ćwiczących dowództw i sztabów korpusu OPK, dywizji lotnictwa myśliwskiego i dowództwa wojsk OPL OW, co nie zawsze było w pełni realizowane. Opinia słuchaczy występuje w sprzeczności z wypowiedziami doświadczonych nauczycieli akademickich. Ich zadaniem treść merytoryczną, opracowanych materiałów metodycznych pozwala w pełni organizować działania bojowe w systemie OPK, w tym również współdziałanie sił i środków obrony powietrznej.

Zdaniem ekspertów i autorów ćwiczenia opracowane materiały - rozpatrując problem całościowo - zawierają wszystkie informacje do organizacji współdziałania.

Założenia główne dla poszczególnych szczebli dowodzenia uwzględniają niezbędne dla nich informacje i zmuszają słuchaczy do nawiązania współpracy z innymi ćwiczącymi sztabami i zdobywania brakujących informacji już od pierwszych minut ćwiczenia.

Przeprowadzone badania pozwalają stwierdzić, że:

1. Przyjęty w ćwiczeniu skład uczestników współdziałania oraz sposób organizowania współdziałania korpusu OPK z podporządkowanymi operacyjnie związkami taktycznymi i oddziałami wojsk OPL oraz wojsk lotniczych frontu przewidujący etapy jego organizowania jest słuszny i pozwala zrealizować założone cele szkoleniowe ćwiczenia;
2. Przekazanie słuchaczom opracowanego przez autorów ćwiczenia "Planu współdziałania 4 korpusu OPK z wojskami OPL Pomorskiego Okręgu Wojskowego" w celu jego uaktualnienia /w związku ze zmianą uzbrojenia i nową sytuacją operacyjno-taktyczną jest słuszne i celowe, zwiększa bowiem ich czas na dokonanie głębszych przemyśleń i poszukiwanie racjonalnych rozwiązań prowadzenia wspólnych działań bojowych. Przystudiowanie planu współdziałania ma charakter uczący. Stanowi on wzór do opracowania kolejnych planów współdziałania z innymi siłami i środkami systemu obrony

powietrznej i zwalnia słuchaczy od "tworzenia treści dokumentów, których wzorów jest brak w ASG WP.

3. Rozgrywanie najważniejszych epizodów ćwiczenia, głównie organizacji współdziałania wymaga udzielenia szczegółowego instruktażu słuchaczom. W procesie organizacji współdziałania w systemie obrony powietrznej korpusu OPK powinni brać także aktywny udział nauczyciele akademicki, którzy spełniając rolę konsultantów czuwaliby nad sprawnością jego organizacją. Wynika to bowiem z faktu, że ćwiczenie ma również charakter "uczacy".

4.3.4. Opracowywanie i podgrywanie sytuacji powietrznych.

Przeprowadzone badania funkcjonowania dynamiki powietrznej w grze wojennej wykazały, że obok problemów współdziałania, proces przygotowania i prowadzenia w grze wojennej dynamiki powietrznej jest sprawą niezmiernie trudną, pracochłonną i wymaga od aparatu kierowniczego i podgrywającego wiele umiejętności, polotu i dobrej organizacji pracy.

Do badań w tym zakresie, oprócz zespołu autorskiego stanowiącego grupę badawczą, zaangażowano oficerów sprawujących funkcje kontrolne w sztabach ćwiczących związków i oddziałów. Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają stwierdzić, że założony hipotetycznie model opracowania sytuacji powietrznych^{1/} oraz udział w grze wojennej zespołu ćwiczącego zgrupowanie lotnicze Zachodnich pk. "ZELAND" potwierdziły się i stanowią w warunkach ASG WP najbardziej racjonalny wariant rozwiązania. Walory obiektywizmu wprowadzone przez ten zespół do dynamiki powietrznej są bezsporne i zdaniem autorów należy model ten wykorzystywać w kolejnych ćwiczeniach tego typu po pewnych korektach, o których mowa będzie w dalszej części pracy.

Rezultaty prowadzonych badań pozwalają stwierdzić, że przyjęty sposób opracowania i podgrywania sytuacji powietrznych pozwala osiągnąć założone cele szkoleniowe.

Sytuacje powietrzne stworzone w ćwiczeniu, zdaniem nauczycieli akademickich /97% objętych wywiadem/^{2/}, były pouczające i zgodne z doktrynalnymi sposobami przyszłych działań sił powietrznych przeciwnika oraz pozwalały doskonalić słuchaczy w kierowaniu działaniami bojowymi podległych im związków i oddziałów. Umożliwiały one także w większości wypadków pełne zaangażowanie wszystkich ćwiczących organów dowodzenia w walce ze BNP nieprzyjaciela, pozwalając im

1/ Por. punkt 4.2.4 i rys.2.

2/ Zestawienie wyników badań prowadzonych metodą wywiadu:zał.nr 2.

prorowadzić działania bojowe zarówno w warunkach scentralizowanego kierowania obrona powietrzna z SD korpusu OPK jak również prowadzić samodzielne działania w ramach PiSD, związku taktycznego, czy oddziału.

Ocena dynamiki ćwiczenia przez słuchaczy była bardziej krytyczna. Tylko 71% ankietowanych uznało, że stworzone w ćwiczeniu sytuacje powietrzne umożliwiały pełne zaangażowanie sił i środków OP w walce ze SNP. Natomiast 85% słuchaczy uważało, że zapewniły one ćwiczącym sztabom warunki do scentralizowanego podejmowania decyzji o zwalczaniu SNP nieprzyjaciela, jak i warunki do samodzielnego zwalczania celów przez ZT i oddziały w systemie OPK.

Najbardziej krytycznie odnieśli się słuchacze do problemu dostarczania przez zespoły podgrywające odpowiedniej ilości informacji potrzebnej do podejmowania decyzji. Tylko 54% respondentów uznało je za wystarczające, a 40% uważało, że ich jest za mało.

Zespół autorski wspólnie z oficerami grup kontrolnych po przeprowadzeniu ćwiczenia analizując sytuacje powietrzne i naziemne oraz kontrolując dokumentację ćwiczenia i dzienniki działań bojowych doszedł do wniosku, że przyczyną negatywnych ocen mogły być przede wszystkim niedomagania organizacyjne w pracy ćwiczących sztabów oraz w pracy wspomnianych grup podgrywających, na które złożony się:

1. Brak przejawiania należytej troski o zdobywanie informacji przez ćwiczące sztaby od podwładnych, przełożonych i sąsiadów /ćwiczących/.
2. Niepełne wywiązanie się aparatu podgrywającego z nałożonych obowiązków w czasie dynamiki działań /w zakresie podawania ćwiczącym na bieżąco rezultatów walki ze SNP i własnych strat/, które wymagają dużej inwencji i umiejętności oceny aktualnej sytuacji powietrznej i decyzji podejmowanych przez ćwiczących.

Na zaistnienie tych niedomagań mogło wpłynąć również to, że do dużej liczby zespołów podgrywających, na okres dynamiki powietrznej wyznaczono oficerów innych specjalności spoza katedr ćwiczących.

Po przeprowadzonym ponownie sprawdzeniu systemu podgrywania sytuacji powietrznych i naziemnych zespół autorski doszedł do wniosku, że jest on w zasadniczej strukturze prawidłowy i nie wymaga zmian.

Stworzone sytuacje powietrzne, ze względu na ograniczone możliwości systemu planszeto-fonicznego i ograniczone możliwości zespołów podgrywających dały tylko częściowo pogląd na obraz przyszłego powietrznego pola walki, zwłaszcza z uwagi na techniczne możliwości uwzględniania w podgrywaniu zakłóceń radioelektronicznych stosowanych przez nieprzyjaciela.

W planszeto-fonicznym systemie podgrywania sytuacji powietrznych możliwe są dwa sposoby odzwierciedlania na planszetach skutków stosowania zakłóceń radioelektronicznych przez nieprzyjaciela: przez brak informacji o sytuacji powietrznej, /a zatem brak jej zobrazowania na planszetach, co praktycznie wyłącza dane SD z kierowania walką ze ŚNP/, albo podawanie jej z przerwami. Nie odzwierciedla to w pełni realiów sytuacji, gdyż każde ogniwo dowodzenia może korzystać z wielu źródeł informacji o sytuacji powietrznej, podegranie których w ćwiczeniu dla każdego z ćwiczących sztabów jest w warunkach ASG WP bardzo ograniczone.

Obserwacja pracy zespołu ćwiczącego zgrupowanie lotnicze Zachodnich pk. "ZELAND" i zespołu opracowującego sytuacje powietrzne dla potrzeb dynamiki ćwiczenia wykazała, że występują trudności we "wkomponowaniu" decyzji zespołu "ZELAND" /którego siły i środki stanowią tylko część lotnictwa nieprzyjaciela/ w całość działań sił powietrznych nieprzyjaciela wyznaczonych do wykonywania uderzeń na wojska i obiekty w rejonie korpusu OPK. W związku z tym rozwiązanie powyższego problemu można osiągnąć przez zorganizowanie takiego zespołu, który wypracowywałby decyzje do użycia wszystkich sił powietrznych nieprzyjaciela przewidzianych do prowadzenia działań w rejonie obrony korpusu OPK bez względu na ich strukturę organizacyjną. Wymagałoby to zwiększenia obsady tego zespołu, a ponadto postawienia mu zwiększonych zadań, przydzielenia odpowiednich sił i środków oraz wyznaczenia czasu ich działań w założeniach i innych dokumentach ćwiczenia, zgodnie z ogólną koncepcją działania sił powietrznych nieprzyjaciela określonych w myśli przewodniej ćwiczenia.

Ponadto zespół autorski widzi potrzebę ściślejszego organizacyjnego powiązania /a nawet podporządkowania/ zespołu podgrywającego sytuacje powietrzne z zespołem ćwiczącym lotnictwo Zachodnich tworząc w ten sposób bardziej zgrany zespół ćwicząco-podgrywający przeciwnika powietrznego, spełniający funkcje obydwu poprzednich. W ten sposób zachowuje się walor dwustronności wprowadzony do ćwiczenia przez zespół ćwiczący zgrupowanie lotnicze Zachodnich.

Rozwiązanie takie dałoby możliwość głębszego wpływania na bieżące sytuacje powietrzne i dokonywania w toku ich trwania odpowiednich korekt.

Kolejnym złożonym problemem prowadzenia ćwiczenia było zapewnienie ćwiczącym sztabom związków i oddziałów pełnego zobrazowania sytuacji powietrznej uwzględniającej działania SNP nieprzyjaciela, lotnictwa własnego i strat w toku odbierania nalotów. Chodzi tu przede wszystkim o bieżące eliminowanie z planszetów zniszczonych celów i samolotów własnych, zobrazowanie aktualnego położenia własnych myśliwców stosownie do decyzji powziętych przez dowódców i punkty naprowadzania, a także podawanie strat do wiadomości ćwiczących sztabów. O złożoności tego przedsięwzięcia niech świadczy fakt, że na zmianę sytuacji powietrznej wpływają decyzje aż jedenastu ćwiczących dysponentów środków ogniowych /KOPK, dwa PłSD, BR OPK, plm OPK, DLM, plm WLF, BRPlot, prplot /a/, prplot /d/, szef OPL dywizji/. Zbieranie na bieżąco rezultatów działań ćwiczących ZT i oddziałów oraz uwzględnianie ich w ćwiczeniu podczas dynamicznej sytuacji powietrznej jest w obecnych warunkach prowadzenia ćwiczeń w ASG WP niemożliwe bez znacznego rozbudowania aparatu podgrywającego lub zastosowania urządzeń technicznych automatycznego zbierania i zobrazowania sytuacji.

Zródłem informacji o rezultatach działań, poniesionych stratach oraz zużyciu zapasów rakiet /wyczerpaniu limitu lotów/ były dla ćwiczących sztabów zespoły podgrywające pododdziały /lub nie ćwiczone oddziały i związki taktyczne/.

Jak wykazała praktyka ćwiczenia nie zawsze zespoły te potrafiły wywiązać się w pełni ze swoich zadań. Powody tych niedomagań widzimy częściowo w niepełnym przygotowaniu ich do pracy przed ćwiczeniem.

Określanie sumaryczne rezultatów działań stron /strat stron/ powinno przeprowadzać się po nalocie w ramach odprawy grupy operacyjnej i oficerów kontrolujących oraz zespołów podgrywających, a odpowiednio do tych ustaleń powinno dokonywać się korekty w zakresie przewidywanych strat dla ćwiczących związków i oddziałów, określonych w "Planie podawania wiadomości".

Z przeprowadzonych badań wynika, że:

1. Zaproponowany i realizowany w ćwiczeniu sposób opracowywania i podgrywania sytuacji powietrznych jest w warunkach ASG WP /przy aktualnie posiadanej bazie szkoleniowej/ najbardziej racjonalnym rozwiązaniem tego problemu. Pozwala bowiem na stworze-

nie dynamiki powietrznej zapewniającej realność operacyjno-taktyczną i możliwości doskonalenia ćwiczących sztabów w kierowaniu działaniami bojowymi wojsk podczas odpierania uderzeń SNP nieprzyjaciela. Ograniczona możliwość pokazania pełni realiów powietrznego pola walki wynika między innymi z zastosowania planszeto-fonicznego sposobu przekazywania i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej.

2. Dalsze doskonalenie sposobu opracowywania i podgrywania sytuacji powietrznej powinno iść w kierunku funkcjonalnego powiązania zespołu ćwiczącego lotnictwo strony "Zachodnich" z grupą podgrywającą sytuacje powietrzne.
 3. Bardziej szczegółowego potraktowania wymaga przygotowanie zespołów podgrywających pododdziały i przygotowanie oficerów kontrolnych przy ćwiczących sztabach w zakresie oceny rezultatów działań ZT i oddziałów w walce ze SNP nieprzyjaciela w ramach instruktażu do ćwiczenia i podczas odpraw prowadzonych przez kierownictwo ćwiczenia przed i po etapach dynamiki powietrznej.
- 4.3.5. Przygotowanie i przeprowadzenie organizacji współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk.

Ranga i znaczenie jakie nadaje się organizacji współdziałania wojsk OPL z lotnictwem w systemie OPL wojsk wynika z ważności tego elementu organizacji działań bojowych i stałej dążności do maksymalnego wykorzystania potencjału bojowego naziemnych środków OPL i lotnictwa myśliwskiego w walce ze SNP nieprzyjaciela oraz zapewnienia bezpieczeństwa własnego lotnictwa w strefie ognia związków taktycznych i oddziałów rakiet i artylerii przeciwlotniczej.

Wykorzystanie uczestnictwa słuchaczy profilu wojsk lotniczych i wojsk OPL we wspólnym ćwiczeniu do pogłębienia ich wiedzy i doskonalenia umiejętności w zakresie współdziałania wojsk OPL z lotnictwem WLF w systemie OPL wojsk uznane zostało przez słuchaczy i nauczycieli akademickich jako przedsięwzięcie precedensowe, dające duże możliwości wzajemnego poznania możliwości i sposobów działań obu rodzajów wojsk. Bezpośrednia styczność słuchaczy tych dwóch rodzajów wojsk w rozwiązywaniu zadań współdziałania w walce ze SNP nieprzyjaciela tworzy warunki do powstawania nawyków współpracy między tymi specjalistami przydatnych w czasie służby w wojskach. Wynikała stąd konieczność opracowania teoretycznych głównych zagadnień organizacji współdziałania wojsk OPL i lotnictwa w systemie OPL wojsk frontu jako materiału szkoleniowego do przygotowania się

słuchaczy do organizacji współdziałania ^{1/}.

Zastosowanie gry decyzyjnej do rozwiązywania problemów współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk frontu spotkało się z dużym zainteresowaniem słuchaczy. Badania ankietowe ^{2/} wykazały, że 78% słuchaczy /w tym 100% profilu OPL/ wypowiedziało się za taką właśnie formą prowadzenia organizacji współdziałania i wymieniało je w ankietach jako element ćwiczenia przyczyniający się najwięcej do wzbogacenia wiedzy ćwiczących. Kadra dydaktyczno-naukowa katedr Wojsk Lotniczych i wojsk OPL objęta wywiadem ^{3/} w znakomitej większości /91%/ wypowiedziało się za taką formą organizacyjną nauczania organizowania współdziałania, a wszyscy objęci wywiadem widzą dalszą potrzebę kontynuacji tej formy nauczania i metod jej prowadzenia.

Materiały opracowane przez autorów ćwiczenia dawały zdaniem nauczycieli akademickich /100% respondentów/ i znakomitej większości słuchaczy profilu OPL /91%/ wystarczającą podstawę do przeprowadzenia tego fragmentu ćwiczenia. Część respondentów, głównie słuchaczy profilu wojsk lotniczych uważała, że materiały przygotowane do tego fragmentu ćwiczenia nie zapewniały w pełni informacji do organizowania współdziałania lotnictwa myśliwskiego z wojskami OPL nie precyzując jednak o jakie informacje chodzi.

Ponownie sprawdzenie przez autorów ćwiczenia materiałów dostarczanych słuchaczom do tego elementu ćwiczenia wykazały, że suma informacji zawarta w założeniach /całościowo dla wojsk OPL i WLF/ i planach oraz decyzjach powziętych przez ćwiczących w trzecim etapie ćwiczenia i opracowanych przez nich dokumentach bojowych stanowi wystarczającą podstawę do pracy ćwiczących w zakresie ograniczonym celami dydaktycznymi tego fragmentu ćwiczenia.

Przygotowanie słuchaczy do gry decyzyjnej wymaga zwiększonego wysiłku nauczycieli akademickich w celu udzielenia szerszej konsultacji i pomocy ćwiczącym w rozwiązywaniu zagadnień operacyjno-taktycznych oraz organizacyjnego i metodycznego przygotowania słuchaczy do gry decyzyjnej, tym bardziej, że teoria tego fragmentu ćwiczenia nie jest rozpatrywana w seminarium poprzedzającym ćwiczenie.

1/ "Studium operacyjno-taktyczne. Rozdział 6.

2/ Por. Zestawienie wyników badań ankietowych ..."- Załącznik nr 3

3/ Por. Zestawienie wyników badań prowadzonych metodą wywiadu ..."
Załącznik nr 2.

Wyniki badań i dyskusje nauczycieli akademickich z autorami ćwiczenia prowadzącymi grę decyzyjną potwierdziły słuszość proponowanych metod prowadzenia organizacji współdziałania wojsk OPL z LM. Niektórzy nauczyciele akademicy postulowali:

- 1/ zwiększenie liczby zespołów konkurencyjnych biorących udział w grze, w każdej współdziałającej relacji;
- 2/ zwiększenie liczby elementów organizacji współdziałania ocenianych według ustalonego kryterium liczbowego, a nie według subiektywnej oceny prowadzącego grę;
- 3/ zwiększenie udziału audytorium w ocenie proponowanych rozwiązań, co może wpłynąć na większą aktywność wszystkich uczestników gry.

Ustosunkowując się do tych postulatów autorzy uważają, że nie wszystkie postulaty na obecnym etapie posiadanej wiedzy i w warunkach ćwiczenia można zrealizować.

Zorganizowanie większej liczby zespołów ćwiczących zależne jest każdorazowo od stanu ilościowego słuchaczy trzeciego roku studiów biorących udział w ćwiczeniu i możliwe tylko w stosunku do słuchaczy profilu wojsk lotniczych, którzy w IV etapie ćwiczenia przechodzą zmianę funkcji /z obsady DLM na CDB WLF i PNWC/. Natomiast liczba zespołów reprezentujących wojska OPL zdeterminowana jest strukturą ćwiczenia i dla zespołów ćwiczących dowództwo wojsk OPL armii oraz brygadę rakiet przeciwlotniczych stanowi kontynuację działań III etapu ćwiczenia. Zwiększanie liczby ćwiczących zespołów ograniczałoby ich możliwości przygotowania nakazanych dokumentów do organizacji współdziałania.

Podczas organizacji współdziałania ilość elementów możliwych do oceny przez zastosowanie liczbowego kryterium jest stosunkowo niewielka. Sprowadza się ona głównie do określenia efektywności systemu w stosunku do określonego wariantu /modelu/ działania SNP nieprzyjaciela i przyjętego rozwiązania użycia wojsk OPL i lotnictwa myśliwskiego. Zespoły ćwiczące dokonują tego podczas przygotowania się do gry decyzyjnej wykorzystując programy matematyczne i ETO. Natomiast większość rozwiązywanych zagadnień współdziałania ocenia się według właściwego stosowania obowiązujących zasad operacyjno-taktycznych, o poprawności zastosowania których rozstrzyga audytorium lub doświadczony ekspert specjalista prowadzący grę.

Zwiększenie udziału audytorium w ocenie proponowanych rozwiązań jest możliwe do zastosowania i w myśl zasad prowadzenia gry decy-

zyjnej ^{1/} metoda ta powinna być dominująca w ocenie rozwiązań zagadnień organizacji współdziałania. Jednak szerokie wykorzystywanie audytorium do oceny rozwiązań zwiększa znacznie czas dyskusji i może być przyczyną niezrealizowania wszystkich zagadnień współdziałania. Stąd dążenie prowadzącego grę do szybszego arbitralnego rozstrzygnięcia ocen za rozwiązania cząstkowe. Prowadzący grę powinien mieć zawsze na uwadze to, że przewagę nad regułami gry powinny mieć zawsze treści merytoryczne i ostateczny cel gry.

Z przeprowadzonych badań i obserwacji zespołu autorskiego wynika, że:

1. Zapropionowana forma i metody prowadzenia współdziałania wojsk /ZT, oddziałów/ OPL z lotnictwem myśliwskim pozwala wzbudzić aktywność i zainteresowanie słuchaczy i w rezultacie osiągnąć cele szkoleniowe doskonalenia słuchaczy w tym zakresie. Świadczą o tym wysokie oceny otrzymane przez słuchaczy za ten fragment ćwiczenia /średnia 4,4/ wystawione przez prowadzących zajęcia, a przede wszystkim dogłębne poznanie przez nich problemów współdziałania w ramach PŁSD OPL i lotnictwa.
2. Dalszych badań wymaga problem zwiększenia liczby zagadnień organizacji współdziałania możliwych do oceny wg. określonych jednoznacznie kryteriów liczbowych i szerszego zastosowania do ich rozwiązywania elektronicznej techniki obliczeniowej.
3. Widzi się potrzebę rozszerzenia prowadzenia wspólnych zajęć słuchaczy profilu OPL i profilu wojsk lotniczych także na szczeble taktyczne na drugim roku studiów szczególnie w relacjach: SD prplot - PNWC WLF i PD OPL dywizji - GDB WLF w celu uzyskania kompleksowego przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji wspólnych działań na tyktycznych i operacyjnych szczeblach dowodzenia obroną przeciwlotniczą.

Zrozumienie wagi tego problemu dla praktycznej działalności wojsk powinno doprowadzić do tego, że w warunkach ASG WP prowadzenie wspólnych działań /w ramach ćwiczeń/ będzie celem, któremu podporządkowane będą programy nauczania i odpowiednio skorelowane plany tematyczne pozwalające realizować zadania wynikające z rozkazu Ministra Obrony Narodowej nakazujące doskonalenie współdziałania wojsk OPL i lotnictwa w ramach połączonych stanowisk dowodzenia.

1/ Por. punkt 4.2.5.

W N I O S K I

1. Zadania określone przez Ministra Obrony Narodowej w dyrektywie i rozkazie do szkolenia sił zbrojnych oraz praktyka wojsk potwierdzają potrzebę doskonalenia współdziałania sił i środków działających w systemie obrony powietrznej.
Ważność, złożoność i aktualność problematyki działań wojsk realizujących obronę powietrzną w początkowym okresie wojny zasługuje na nadanie jej większej rangi w szkoleniu słuchaczy kursów Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK i Katedry Taktyki Wojsk OPL w ASG WP. Przeprowadzone ćwiczenia i badania wykazały bezspornie konieczność i celowość prowadzenia wspólnego kompleksowego ćwiczenia dla słuchaczy tych kursów jako elementu /czynnika/ integrującego działanie reprezentowanych przez nich wojsk w walce z nieprzyjacielem powietrznym i zapewniającego większą efektywność nauczania słuchaczy w ASG WP. Stanowi ono zarazem czynnik łączący szkolenie w ramach rodzajów wojsk w ASG WP ze szkoleniem zespołowym w ramach systemu OPK. Włączenie do systemu OP korpusu OPK sił i środków OPL i WLF stwarza ćwiczącym nowe, odmienne warunki działania komplikujące dowodzenie i zmusza do poszukiwania i podejmowania nowych rozwiązań operacyjno-taktycznych, a przede wszystkim tworzy warunki wzajemnego dogłębnego poznania możliwości, zasad i sposobów działania współdziałających wojsk. Przyczynia się także do kształtowania nawyków ścisłej współpracy w tym zakresie u przyszłych absolwentów ASG WP w jednostkach.
2. Dla harmonijnego, całościowego, kompleksowego ujęcia w ćwiczeniu problematyki planowania działań wojsk w systemie OPK i osiągnięcia przez nie zdolności do odpierania pierwszych uderzeń SNP nieprzyjaciela konieczne jest wprowadzenie do ćwiczenia okresu zagrożenia i stopniowego osiągania WSGB. W ten sposób tworzy się możliwość zgłębienia przez ćwiczących tej problematyki i możliwość przećwiczenia całego cyklu przygotowania działań wojsk od planowania działań i organizacji współdziałania na szczeblu korpusu OPK /DWOPL armii, DLM/ przez kolejne szczeble dowodzenia aż do ich realizacji w czasie działań wojennych.
3. Konieczność włączenia do ćwiczenia problematyki obrony terytorialnej jest bezsporna. Wynika ona bowiem z potrzeby kompleksowego rozstrzygnięcia skomplikowanych zagadnień obrony powietrznej, szczególnie w zakresie zabezpieczenia manewru i odtwarzania zdolności bojowej, zwłaszcza przez udzielanie pomocy jednostkom wojsk OPK, a także w pewnej mierze wojskom OPL i WLF w prowadzeniu akcji ratunkowej przez

siły wojskowe OW i OC po uderzeniach nieprzyjaciela, a zwłaszcza po uderzeniach broni masowego rażenia.

4. Przyjęta w ćwiczeniu liczba, struktura i skład ćwiczących sztabów możliwe do zorganizowania z aktualnego stanu słuchaczy według kryteriów określonych w punkcie 4.2.2. w pełni zabezpiecza możliwość realizacji celów ćwiczenia tworząc warunki do rozgrywania problematyki współdziałania w walce ze SNP związków i oddziałów różnych rodzajów wojsk w systemie OPK. W wypadku, gdy liczba słuchaczy nie pozwala na obsadzenie wszystkich sztabów przede wszystkim powinno się obsadzać te sztaby, w dyspozycji których pozostają aktywne /ogniowe/ środki walki, pozwalają zachować podstawowe więzi informacyjno-decyzyjne i organizować oraz realizować zadania wspólnej walki ze SNP nieprzyjaciela. Potrzeby realizacji dowodzenia operacyjnie podporządkowanymi korpusowi OPK związkami i oddziałami OPL i WLF wskazują na stałą potrzebę organizowania połączonych stanowisk dowodzenia OPK ćwiczonych przez słuchaczy.
5. Wprowadzenie do struktury ćwiczenia dowództwa wojsk OPL armii i szefostwa wojsk OPL dywizji jest z punktu widzenia realizacji celów szkoleniowych ćwiczenia konieczne. Pozwala bowiem stworzyć w grze wojennej wszystkie istotne więzi występujące między wojskami OPK i wojskami OPL, a także warunki do ścisłego wiązania działań związków i oddziałów wojsk OPL ze związkami ogólnowojskowymi, w skład których wchodzi. Daje to zarazem możliwość praktycznej realizacji podwójnego ich podporządkowania podczas działań w systemie OPK.
6. Udział w ćwiczeniu sztabu OW, na obszarze którego rozgrywane są poszczególne sytuacje operacyjno-taktyczne wydaje się konieczny. W przeciwnym bowiem wypadku realizacja decyzji ćwiczących sztabów OP może zawierać cechy umowności oraz nie stwarzać rzeczywistych, skomplikowanych sytuacji współczesnego pola walki. Dla potrzeb ćwiczenia celowym jest obsadzenie tych komórek organizacyjnych sztabu OW, które rzutują na w miarę pełne rozstrzygnięcie celów merytorycznych z zakresu obrony terytorialnej i pozostałych rodzajów wojsk występujących w ćwiczeniu. Dla obsadzenia poszczególnych stanowisk sztabu OW z konieczności należy wykorzystać nauczycieli akademickich katedry OTK. Jest to sytuacja wymuszona, ale jedynie realna w warunkach ASG WP ze względu na to, że kursy OTK organizowane są w innym czasie niż prowadzone ćwiczenie; wykorzystanie słuchaczy innych specjalności do wykonywania funkcji z zakresu OTK

jest mało celowe. Problem ćwiczenia czy podgrywania przez kadre sytuacji OTK w tym konkretnym ćwiczeniu może być dyskusyjny, ale tylko w tym wypadku, jeżeli nie uwzględni się potrzeb obrony terytorialnej. Mając na uwadze jak największe osiągnięcie celów szkoleniowych przez wszystkich ćwiczących, należy uznać, że występowanie kadry w postaci ćwiczących jest w pełni uzasadnione.

7. Wprowadzenie do gry wojennej elementu strony przeciwnej w postaci zgrupowania lotniczego nieprzyjaciela ćwiczonego przez nauczycieli akademickich jest zasadne i celowe. Nadaje bowiem ćwiczeniu charakter dwustronności, pozwala uniknąć schematyzmu i podporządkowania działań przeciwnika potrzebom i możliwościom ćwiczących oraz gwarantuje zaprezentowanie słuchaczom w opracowanych sytuacjach powietrznych najnowszych aktualnych i perspektywicznych sposobów działań sił powietrznych nieprzyjaciela. Fakt dwustronności ćwiczenia wpływa także mobilizująco na pracę ćwiczących sztabów pobudzając w nich aktywność i chęć "pobicia" przeciwnika. W wypadku niemożliwości obsadzenia nauczycielami akademickimi zgrupowania lotniczego nieprzyjaciela widzi się możliwość ćwiczenia tego zgrupowania przez grupę słuchaczy /kursów OPK, WL i OPL/ pod kierunkiem doświadczonego nauczyciela akademickiego - kierownika zakładu rozpoznania WWL i OPK.

8. Proponuje się ujednoczyć czas przeznaczony dla słuchaczy wszystkich kursów biorących udział w ćwiczeniu do 30 godzin na przygotowanie do ćwiczenia i jego przeprowadzenia.

Z liczby 30 godzin proponuje się wydzielić:

- 24 godzin /4 dni/ na przeprowadzenie ćwiczenia;
- 6 godzin na przeprowadzenie seminarium w ramach przygotowania do ćwiczenia.

Prowadzenie seminarium planować na kilka dni przed rozpoczęciem ćwiczenia w celu umożliwienia słuchaczom uzupełnienia przed ćwiczeniem braków stwierdzonych w czasie seminarium.

9. Podstawowym warunkiem należytego przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia jest posiadanie odpowiedniej bazy szkoleniowej w postaci teoretycznego opracowania problemów przewidzianych do rozegrania w ćwiczeniu. Uznano, że w istniejącej literaturze fachowej problemy wspólnych działań wojsk realizujących obronę powietrzną potraktowane są w sposób niepełny i niewystarczający do przygotowania się słuchaczy do ćwiczenia. Zasadne było więc opracowanie przez

zespół autorski materiału teoretycznego, uwzględniając główne zagadnienia tematu. Ćwiczenia w sposób kompleksowy i dało słuchaczom możliwość i podstawę do przygotowania się do ćwiczenia oraz inspirowało ich do własnych przemyśleń nad dalszym doskonaleniem wspólnych działań wojsk w systemie OPK i systemie OPL wojsk.

10. Uznaje się, że na tym etapie procesu dydaktycznego najlepszą formą przygotowania słuchaczy do ćwiczenia doskonalącego jest seminarium. Potwierdziła się także celowość dwuetapowego prowadzenia seminarium ze słuchaczami trzecich kursów wojsk OPK, wojsk lotniczych i wojsk OPL: pierwszy etap - oddzielnie w rodzajach wojsk; drugi - wspólnie w celu dogłębnego poznania problemów wspólnych działań, naświetlenia ich z różnych punktów widzenia i ujednoczenia poglądów na ich rozwiązywanie przez słuchaczy specjalistów rodzajów wojsk, którzy w ćwiczeniu odgrywają rolę wiodącą i decydują o charakterze współdziałania w ramach systemu OPK. Treść i zakres wspólnego seminarium powinna dotyczyć wyłącznie problemów wspólnych działań, ich planowania i realizacji w walce z nieprzyjacielem powietrznym.

Seminarium takie powinien prowadzić doświadczony dydaktyk specjalista wojsk OPK z udziałem specjalistów wojsk lotniczych i wojsk OPL.

11. Współdziałanie wojsk realizujących obronę powietrzną jest jednym z głównych czynników decydujących o możliwości odniesienia sukcesu w walce z przeciwnikiem powietrznym. Współdziałanie oznacza między innymi pomaganie sobie w osiągnięciu określonego celu ^{1/}. Problematyka organizacji współdziałania należy do trudniejszych zarówno pod względem operacyjno-taktycznym jak i dydaktycznym, a złożoność jej wynika z podwójnej podległości związków taktycznych i oddziałów podporządkowanych operacyjnie korpusowi OPK.

Słusznie więc współdziałaniu wojsk w systemie obrony powietrznej nadano charakter priorytetowy w całym przebiegu gry wojennej. Stanowi ono nić przewodnią ćwiczenia, która przewija się przez wszystkie jego etapy.

Ćwiczenia i uzyskane wyniki badań wykazały, że organizowanie współdziałania jako najtrudniejszy element ćwiczenia nie może być pozostawione inwencji samych słuchaczy. Wymaga ono większego zaangażowania nauczycieli akademickich w jego przygotowanie i prze-

1/ Mały słownik języka polskiego. Warszawa 1969, s.913, T. KOTARBIŃSKI: Traktat o dobrej robocie, W-wa 1955, s.95 i 97.

prowadzenie, /szczególnie w korpusie OPK/, aż po jego realizację
w czasie dynamiki walki jako swoistego sprawdzianu realności przyjętych zasad i ustaleń w zakresie współdziałania.

Ćwiczenie potwierdziło trafność działania zespołu autorskiego, który przygotował słuchaczy do organizowania współdziałania pod względem merytorycznym i metodycznym. Wręczony ćwiczącym plan współdziałania korpusu OPK z siłami i środkami wojsk OPL, udzielony instruktaż głównym organizatorom współdziałania oraz ścisła realizacja przez ćwiczących planu organizowania współdziałania opracowanego przez zespół autorski, umożliwiły zrealizowanie jednego z zasadniczych celów gry wojennej.

Badania wykazały, że zastosowane w ćwiczeniu nowe formy i sposoby nauczania współdziałania przyczyniły się do uzyskania wyższych wyników w procesie dydaktycznym. Należy je więc kontynuować w procesie studiów w ASG WP.

12. Włączenie do ćwiczenia problematyki współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim w systemie OPL wojsk frontu jest przedsięwzięciem wielce korzystnym z punktu widzenia procesu nauczania słuchaczy profilów wojsk lotniczych i wojsk OPL. Bezpośrednia współpraca specjalistów obu rodzajów wojsk i wspólne rozwiązywanie problemów walki z nieprzyjacielem powietrznym przyczynia się do wydajniejszej pracy słuchaczy, lepszego rozumienia rozwiązywania problemów współdziałania, tworzy warunki do powstawania nawyków pracy zespołowej koniecznej w praktycznej działalności połączonych stanowisk dowodzenia wojsk OPL i lotnictwa. Zastosowane w ćwiczeniu aktywizujące metody i formy nauczania współdziałania powinny być kontynuowane i doskonalone. Badania procesu nauczania organizowania współdziałania wojsk OPL i lotnictwa myśliwskiego ujawniły potrzebę kontynuacji wspólnych ćwiczeń słuchaczy profilów OPL i wojsk lotniczych nie tylko w tym ćwiczeniu, lecz rozszerzenia ich na wszystkie relacje współdziałania elementów dowodzenia lotnictwa i OPL. Wymaga to odpowiedniej korekty planów tematycznych i korelacji terminów realizacji wspólnych ćwiczeń na drugim i trzecim roku studiów.
13. Przyjęte formy i metody nauczania organizacji współdziałania jako najistotniejszych elementów ćwiczenia utwierdzają w przekonaniu, że stosowanie ich podyktowane było głównie charakterem, stopniem trudności tych elementów ćwiczenia, a także aktualnym stanem wiedzy i umiejętności słuchaczy. Stanowią one w dalszym ciągu hipo-

tezy wymagające stałej weryfikacji i doskonalenia. Uzyskane wyniki w tym względzie powinny być bodźcem do prowadzenia dalszych badań.

14. Dynamika walki ze środkami napadu powietrznego stanowi jeden z ważniejszych elementów gry wojennej. Stwarza bowiem jedyną możliwość konfrontowania decyzji, planów działań i ustaleń współdziałania z działaniami nieprzyjaciela powietrznego. Stanowi także podstawę do doskonalenia umiejętności słuchaczy w zakresie podejmowania decyzji w skomplikowanych szybko zmieniających się sytuacjach powietrznych. Na ten element ćwiczenia zwracać należy zawsze wielką uwagę.

Zaproponowany i zrealizowany sposób opracowywania podgrywania sytuacji powietrznych należy kontynuować i doskonalić sposób funkcjonalnego powiązania zespołu ćwiczącego lotnictwo nieprzyjaciela z zespołem podgrywającym sytuacje powietrzne.

Dalsze badania powinny iść w kierunku realnego odzwierciedlenia rezultatów walki z nieprzyjacielem powietrznym na planszetach sytuacji powietrznych. W tym kierunku powinny także iść zwiększone wymagania co do podniesienia poziomu pracy zespołów kontrolnych i podgrywających w ramach przygotowania do ćwiczeń. W tego rodzaju ćwiczeniu zespoły podgrywające stanowią w poważnej mierze o jego poziomie i możliwości realizacji celów szkoleniowych.

15. Prowadzenie dynamiki powietrznej z wykorzystaniem środków SOD ASG WP nie przygotowuje słuchaczy do dowodzenia wojskami w zautomatyzowanym systemie dowodzenia. Rodzi to potrzebę kontynuacji szkolenia słuchaczy profilu OPK na zautomatyzowanych środkach dowodzenia w ramach praktyk, natomiast dla słuchaczy profilu OPL i wojsk lotniczych potrzebę wprowadzenia do programu szkolenia pokazu pracy połączonego stanowiska dowodzenia wojsk OPK.
16. Badania prowadzone na bazie gry wojennej wykazały bezspornie wielki wpływ wspólnych ćwiczeń na podniesienie poziomu wiedzy, umiejętności i nawyków wspólnej pracy słuchaczy specjalności OPK, WL i OPL w zakresie organizacji i prowadzenia obrony powietrznej. Sądzymy więc, że należy szukać dalszych możliwości wspólnej pracy słuchaczy w całym procesie ich kształcenia. Dużą rolę w tym względzie mogłyby odgrywać wspólne prace kursowe i dyplomowe oraz wspólnie organizowane prace w Kołach Naukowych słuchaczy. Poszukiwania w tym kierunku powinny naszym zdaniem przynieść dal-

sze sukcesy we wszechstronnym doskonaleniu słuchaczy reprezentujących wojska organizujące obronę powietrzną.

B I B L I O G R A F I A

1. BANACH J. Właściwości opracowania ćwiczeń w wojskach OPL.
Wyd. ASG WP. Warszawa 1970.
2. BIEŁOW M. Właściwości przygotowania i przeprowadzenia ćwiczeń
doświadczalnych. Myśl Wojskowa nr 11/73. Warszawa.
3. BOGUSZ J. Dydaktyka wojskowa. Wyd. MON. Warszawa 1969.
4. BOGUSZ J. Metody aktywizacji studentów w procesie dydaktycznym
szkoły wyższej. Wyd. Warszawa 1978.
5. Czynniki rzutujące na opracowanie, organizowanie i prowadzenie
ćwiczeń taktycznych. Praca zbiorowa. Wyd. ASG WP. Warszawa 1975.
6. Dokumentacja z ćwiczenia pk. "BRATERSTWO BRONI-80". Wyd. DWL.
Poznań 1980.
7. Dokumentacja z ćwiczenia pk. "JASTRZĄB-81". Wyd. DWL. Poznań 1981
8. Dokumentacja z ćwiczenia pk. "LATO-78", LATO-80" i "LATO-82".
Wyd. DWL. Poznań 1978, 1980, 1982.
9. Dokumentacja z ćwiczenia pk. "ORZEŁ-77". Wyd. DWL. Poznań 1977.
10. Dokumentacja z ćwiczenia pk. "WRZESIEŃ-78". Wyd. Poznań 1978.
11. Doświadczenia i wnioski z ćwiczenia pk. "JASTRZĄB-81". Wyd. DWL.
Poznań 1981.
12. Dyrektywa do działalności Sił Zbrojnych PRL w latach 1976-1980
oraz w latach 1981-1985.
13. HAJDU J. Metody organizacji i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.
Myśl Wojskowa. Warszawa 1975.
14. Instrukcja - Organizacja i prowadzenie ćwiczeń taktycznych.
Wyd. MON. Warszawa 1976.
15. Konferencja naukowa: Zasady badania teorii wojskowej w czasie
ćwiczeń. Wyd. ASG WP. Zeszyty Naukowe nr 2/24/80.
16. KOTARBIŃSKI T. Traktat o dobrej robocie. Łódź 1955.
17. KUPISIEWICZ Cz. Podstawy dydaktyki ogólnej. Wyd. PWN.
Warszawa 1980.
18. KURNAL J. Zarys teorii organizacji i zarządzeń. Wyd. PWN.
Warszawa 1970.

19. KUROCZKIN T.P. Metodyka wojskowych badań naukowych.
20. Leksykon wiedzy wojskowej. Wyd. MON. Warszawa 1979.
21. Leksykon. Wyd. PWN. Warszawa 1972.
22. MADEJSKI A. Prognoza rozwoju nauki i sztuki wojennej / w zakresie dyscyplin uprawianych w uczelni na lata 1985 - 2010/. Wyd. ASG WP. Warszawa 1982.
23. Materiały z konferencji dydaktyczno-metodycznej ASG WP podsumowujące rok akademicki 1977/78 odbytej w dniu 11-13.09.1978 r. Wyd. ASG WP 1978.
24. Materiały ze zbiorowego szkolenia kadry wojsk OPK. Wyd. DW OPL. Warszawa 1978.
25. Metodyka ćwiczeń taktycznych /opracowanie, organizowanie i prowadzenie/. Wyd. ASG WP. Warszawa 1981.
26. Metodyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń operacyjnych. Podręcznik. Wyd. ASG WP. Warszawa 1974.
27. Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego wojsk OPK. Wyd. DW OPK. Warszawa 1967.
28. Metodyka wojskowych badań naukowych - cz.I /projekt/. Wyd. ASG WP. Warszawa 1981.
29. MOROC L. Właściwości przygotowania i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych i taktycznych. Myśl Wojskowa /tajna/ Warszawa 1975.
30. Omówienie ćwiczenia pk. "JASTRZĄB-81". Wyd. MON. Warszawa 1981.
31. PIETER J. Ogólna metodologia pracy naukowej. Wyd. PAN. Warszawa 1967.
32. PIETRASIŃSKI Z. Twórcze kierownictwo. Wyd. ASG WP. Warszawa 1975.
33. Prognoza rozwoju wybranej problematyki systemu obrony państwa, użycie i działanie sił zbrojnych oraz rozwoju nauki i sztuki wojennej. Wyd. ASG WP. Warszawa 1978.
34. Rozkaz ministra Obrony Narodowej do szkolenia sił zbrojnych w roku 1983. Wyd. MON. Sztab Gen. Warszawa 1982.

35. Słownik podstawowych terminów wojskowych. Wyd. Sztab Gen. Warszawa 1974.
36. SIELECKI R. Właściwości opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych połączonych ze strzelaniem amunicją bojową. Wyd. ASG WP. Warszawa 1980.
37. SKIBIŃSKI J. Gry kierownicze w wojsku. Wyd. MON. Warszawa 1974.
38. STANGRET K. Wybrane zagadnienia ogólnometodologiczne oraz wskazówki dotyczące metodyki przygotowania i prowadzenia gier kierowniczych. Przegląd OTK nr 2/74. Warszawa 1974.
39. Strategiczno-operacyjne, dowódczo-sztabowe ćwiczenie NATO "WINTEX-79". Wyd. Sztab Gen. WP - Zarząd II. Warszawa 1979.
40. Wzorcowy system przygotowań wzorowego dowódcy /WSPWD/. Praca zbiorowa. Wyd. ASG WP. Warszawa 1977.
41. ZAKRZEWSKI J. Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej. Wyd. ASG WP. Warszawa 1977.
42. ZAKRZEWSKI J. Współczesne operacyjno-taktyczne ćwiczenie kompleksowe. Myśl Wojskowa 11/68. Warszawa 1968.
43. Zasady badania teorii wojskowej w czasie ćwiczenia. Wyd. ASG WP. Warszawa 1981.

Z A Ł A C Z N I K I

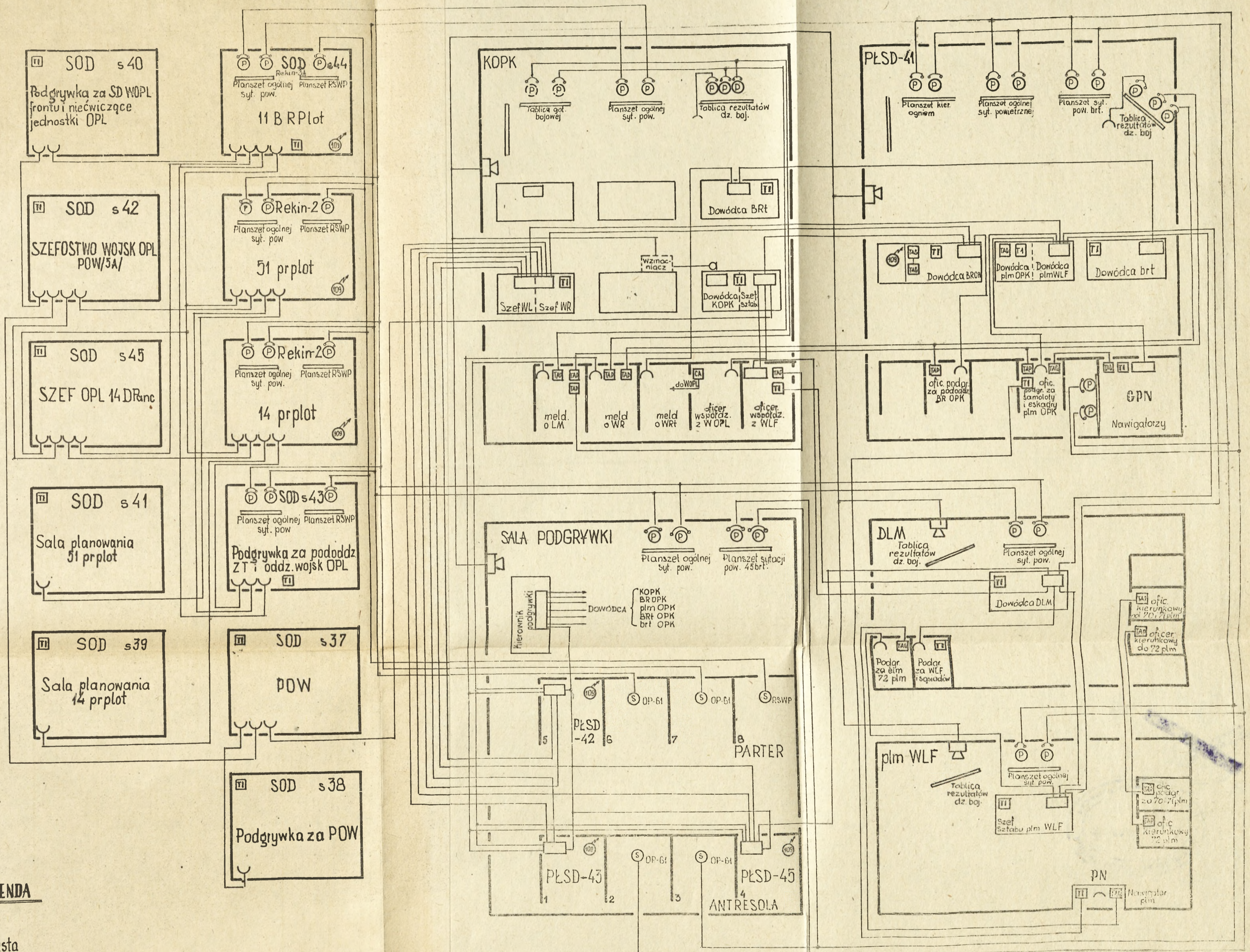
- 105 -
SCHEMAT FUNKCJONALNY

DOWODZENIA DZIAŁANAMI BOJOWYMI KORPUSU OPK ORAZ PODPORZĄDKOWANYMI OPERACYJNIE ZT /ODDZIAŁAMI/ WOJSK LOTNICZYCH I WOJSK OPL FRONTU
POD CZAS ODDIERANIA NALOTÓW ŚNP NIEPRZYJACIELA
w ćwiczeniu nr. 360 / OPK

ZAŁĄCZNIK nr. 2

POUFNE

Egz. nr.

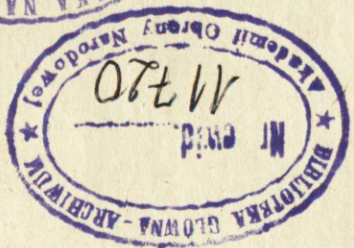

LEGENDA

- (S) - spiker
- (P) - planszecista
- (M) - mikrofon
- (K) - głośnik

OPRACOWAŁ

ST. ASYSTENT KATEDRY TAKTYKI WOJSK OPK
ppłk Alfred KAZANIECKI

Z E S T A W I E N I E

wyników badań prowadzonych metodą wywiadu z nauczycielemi akademickimi uczestnikami ćwiczenia nr 360/OPK w 1982 r.

Lp.	Treść pytania	Liczba odpowiedzi na pytania według										Charakterystyczne wypowiedzi oficerów udzielających wywiadu
		Katedra Taktyki WOPK	Katedra Taktyki Lotnictwa	Katedra Wyśw. i OPK	Katedra Taktyki WOPL	Katedra OTK	Razem	% odpow.				
1	2	4	5	6	7	8	9	10				11
I.												
	1. Czy dobór treści zagadnień szkoleniowych do seminarium jest właściwy i odpowiada założonym głównym celom ćwiczenia?	5	5	5	7	x	22	92				
		-	-	-	-	x	-	-				
		2	-	-	-	x	2	8				
	2. Czy seminarium powinno prowadzić się: a/ oddzielnie w grupach szkoleniowych rodzajów sił zbrojnych / rodzajów wojsk/;	1	-	1	-	x	2	8				

Dobór zagadnień seminarium jest bardzo trafny, lecz problematyka zbyt obszerna. W tak ograniczonych ramach czasowych celowym byłoby skupienie uwagi na problemach współdziałania wojsk korpusu OPK z siłami i środkami wojsk OPL, lotnictwem myśliwskim WLF i jednostkami OT. Na leżałoby także wyeksponować rolę i funkcje PISD. Seminarium przeradza się w

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3. Czy stworzenie w ćwiczeniach grupy zachodzącej "ZELAND" wpłynęło na realność sytuacji powietrznych?		Tak	5	2	5	6	x	18	75	
		Nie	2	3	-	-	x	5	21	
		Nie mam zdania	-	-	-	1	x	1	4	
<p>sztabów. Połączenie grup szkoleniowych o różnej specjalności przyczyniło się do lepszej realizacji celów szkoleniowych szczególnie podczas planowania działań bojowych. Tworzenie grupy "ZELAND" nie jest konieczne. Zadania realizowane przez nią mogą wykonywać oficerowie podgrywający sytuacje powietrzne.</p>										
<p>Stworzone sytuacje powietrzne i nazienne pozwoliły doskonalić umiejętności słuchaczy w kierowaniu działaniami bojowymi. Dały jednak tylko częściowo pogląd na obraz przyszłego pola walki, gdyż na mapie i planszetach, w warunkach szkolnego SD i przy ograniczonych możliwościach "podgrywki" trudno jest stworzyć realia przyszłego pola walki.</p>										
<p>III. <u>DYNAMIKA DZIAŁAŃ</u></p> <p>Czy stworzone sytuacje powietrzne i nazienne pozwoliły doskonalić umiejętności słuchaczy w kierowaniu działaniami bojowymi ZT i oddziałów i dały im pogląd na obraz przyszłego pola walki?</p>										
		Tak	6	5	5	7	5	28	97	
		Nie	1	-	-	-	-	1	3	
		Nie mam zdania	-	-	-	-	-	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
										Zobrazowane na plan- szetach sytuacje po- wierzne są zbyt ide- alne dla dowódcy brt, tzn. cele powietrzne posiadają pełną cha- rakterystykę.
IV	WSPÓLZIAŁANIE									
1.	Czy przyjęty w cwi- czeniu skład ucze- stników oraz spo- sób organizacji współdziałania kor- pusu OPK z podporzą- dkowanymi operacyjnie ZT i oddziałami wojsk OPL i WLF przewidują- cy etapy jest słuszny i pozwala zrealizować założone cele szkole- niowe ?	Tak	6	5	5	7	x	23	96	Zaproponowany przez autorów ćwiczenia spo- sób organizowania współdziałania jest właściwy. Uzgadniając współdziałanie, głów- ną uwagę należy kon- centrować na proble- mach taktycznych i taktyczno-ogniowych realizowanych przez siły i środki OP dowodzone z połączo- nego stanowiska dowo- dzenia.
		Nie	-	-	-	-	x	-	-	Uzgadnianie współdzia- łania powinno być pro- wadzone metodą audyto- ryjną, lecz pozbawione cech pokazu, by nie za- traciło roboczego cha- rakteru spotkania.
		Nie mam zdania	1	-	-	-	x	1	4	Przyjęte ustalenia do- tyczące współdziałania nie były w pełni rea- lizowane podczas dy- namiki działań.
2.	Czy proponowana przez autorów ćwiczenia me- toda pracy dowódcy korpusu OPK podczas uzgadniania współ- działania jest wła- ściwa i prowadzi do zrozumienia istoty, celów i zadań współ- działania oraz reali- zacji celów szkolenio- wych ćwiczenia ?	Tak	6	5	5	5	x	21	88	
		Nie	-	-	-	-	x	-	-	
		Nie mam zdania	1	-	-	2	x	3	12	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
3.	Jaki był wpływ przyjętych uzgodnień dotyczących wspólnych działań na właściwą realizację współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK ?	pozytywny	5	5	5	5	x	20	84	Niekonkwentne niekiedy działania zgodnie z ustaleniami, podyktowane było brakiem nawyków słuchaczy w realizowaniu przyjętej wcześniej koncepcji oraz nie wyegzekwowaniem tego przez aparat kontrolujący.
4.	Czy opracowane przez autorów ćwiczenia materiały teoretyczne oraz założenia i plany stanowią wystarczającą bazę do uzgodnienia współdziałania wojsk OPL z lotnictwem WLF metodą gry decyzyjnej ?	Tak	x	5	x	7	x	12	100	Zbyt mała ilość zespołów konkurencyjnych biorących udział w grze. Zbyt dużo zagadnień współdziałania ocenia się bez wyraźnego kryterium liczbowego przez oceniającego /arbitra/ co daje przesłanki do subiektywnego oceniania gry. W większym stopniu wykorzystać audytorium do oceny proponowanych rozwiązań co wpłynie na uaktywnienie wszystkich uczestników gry.
5.	Czy uzgodnienie współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim WLF metodą gry decyzyjnej pozwala zrealizować założone cele szkoleniowe tego fragmentu ćwiczenia ?	Nie	x	-	x	-	x	-	-	
6.	Czy wskazane byłoby kontynuować tę metodę doskonalenia słuchaczy w zakresie organizacji współdziałania ?	Nie mam zdania	x	-	x	1	x	1	9	
		Nie mam zdania	x	5	x	7	x	12	100	
		Nie mam zdania	x	-	x	-	x	-	-	
		Nie mam zdania	x	-	x	-	x	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
V.	<u>DOKUMENTACJA ĆWICZENIA</u>									
1.	Czy treść merytoryczna opracowanych materiałów metodycznych ćwiczenia pozwalała ćwiczącym rozwiązywać problemy dotyczące OWSGB oraz planować i organizować działania bojowe w systemie OPK?	Tak	5	5	5	7	4	26	90	
		Nie	-	-	-	-	-	-	-	
		Nie mam zdania	2	-	-	-	1	3	10	
2.	Czy dokumentacja ćwiczenia zapewniała możliwość sprawdzenia jego przeprowadzenia?	Tak	4	5	5	7	5	26	90	
		Nie	1	-	-	-	-	1	3	
		Nie mam zdania	2	-	-	-	-	2	7	
3.	Czy widziacie potrzebę opracowania dodatkowych dokumentów, a może jest ich za dużo?	Tak	-	-	-	-	-	-	-	
		Nie	5	-	5	7	5	22	76	
		Nie mam zdania	2	5	-	-	-	7	24	

Dokumentacja ćwiczenia jest bogata, ale każdorazowo należy opracowywać dokładny plan przeprowadzenia ćwiczenia - stosownie do warunków i składu ćwiczących. Dokumentacja zapewniła możliwość sprawdzenia ćwiczenia, aczkolwiek odnosi się wręcz nie, że dokumentów jest za dużo.

INNE UWAGI O ĆWICZENIU

- Ćwiczenie jest ciekawe pod względem treści.
- Jest to ćwiczenie, któremu należy nadać większą rangę w programie szkolenia. Zapewnia kompleksowość szkolenia i integruje grupy /sztaby/.
- Ćwiczenie jest bardzo dobre, jednak dokumentacja ćwiczenia musi być dopracowana głównie pod względem redakcyjnym.

Z E S T A W I E N I E

Wyników badań ankietowych słuchaczy ASG WP biorących udział w ćwiczeniu nr 360/OPK w 1982 roku.

Lp.	Treść pytania ankietowego	Rodzaj odpowiedzi	Liczba odpowiedzi na pytania wg. rodzajów wojsk /SZ/ i kurs.												Uwagi		
			OPK			Wlotn.			ZWL i OPK			OPL					
			Kurs III	Kurs II	Razem	Kurs III	Kurs II	Razem	Kurs III	Kurs II	Razem	Kurs III	Kurs II	Razem			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1.	Czy Waszym zdaniem seminarium jest właściwą formą przygotowania słuchaczy do udziału w ćwiczeniu?	Tak	8	9	17	6	10	16	5	5	12	10	22	60	86		
		Nie	1	-	1	1	-	1	1	1	-	-	-	3	4		
		Nie mam zdania	3	1	4	-	2	2	1	1	-	-	-	7	10		
2.	Czy Waszym zdaniem dobór treści i zagadnień szkoleniowych do seminarium pozwala w wystarczającym stopniu pogłębić i ugruntować wiedzę z zakresu tematu ćwiczenia?	Tak	6	5	11	6	8	14	6	6	12	10	22	53	76		
		Nie	2	5	7	1	3	4	-	-	-	-	-	11	16		
		Nie mam zdania	4	-	4	-	1	1	1	1	-	-	-	6	8		
3.	Czy Waszym zdaniem seminarium powinna prowadzić się:																
	1. Oddzielnie w grupach szkoleniowych wg specjalności	Oddzielnie	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,4		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2.	Wspólnie ze wszystkimi grupami szkoleniowymi biorącymi udział w ćwiczeniu.	Wspólnie	-	3	3	1	3	4	2	2	3	-	3	12	17	
3.	Etapami: W pierwszym etapie - oddzielnie - w drugim etapie - wspólnie ze wszystkimi grupami szkoleniowymi biorącymi udział w ćwiczeniu.	Etapami	11	7	18	6	9	15	5	5	9	10	19	57	81,6	
4.	Czy Waszym zdaniem czas trwania seminarium potrwa w wystarczającym stopniu pogłębić wiedzę niezbędną do udziału w ćwiczeniu?	Tak	1	2	3	5	4	9	7	7	7	8	15	34	49	
		Nie	8	7	15	2	8	10	-	-	5	2	7	32	45	
		Nie mam zdania	3	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	6	
5.	Czy Waszym zdaniem treść merytoryczna założeń operac.-takt./taktycznych/ i przekazywanych wprowadzeń dałaby podstawę ćwiczącym do odpowiedniego przygotowania się do:	Tak	10	6	16	4	6	10	5	5	5	8	13	44	63	
		Nie	2	4	6	1	6	7	2	2	6	1	7	22	31	
		Nie mam zdania	-	-	-	1	1	2			1	1	2	4	6	
1.	podjęmowania decyzji operacyjno-taktycznych	Tak	8	6	14	4	5	9	3	3	6	9	15	41	59	
		Nie	3	4	7	3	5	8			4	-	4	19	27	
2.	planowania działań bojowych.	Nie mam zdania	1	-	1	-	2	2	4	4	2	1	3	10	14	

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1															
2															
3															
4															
5															
6.															
Czy Waszym zdaniem otrzymane materiały do ćwiczenia / założenia, rozkazy, wprowadzenia, plany / dos-tarczyły wystarczającą informację do zorganizowania współdziałania z lotnictwem i wojskami OPL fr.	Tak	5	4	9	-	4	4	4	4	5	5	10	27	40	
Nie	Nie	4	5	9	2	7	9	3	3	7	5	12	33	46	
Nie mam zdania	Tak	3	1	4	5	1	6			-	-	-	10	14	
7.															
Czy zakres współpracy między sztabem OW, ZT / oddziałami / wojsk OPK, wojsk OPL i WLF pozwalał na życie zabezpieczyć manewr ćwiczących jednostek.	Tak	1	8	9	4	5	9	2	2	6	9	15	35	50	
Nie	Nie	-	4	4	1	-	1	-	-	5	1	6	11	16	
Nie mam zdania	Tak	7	2	9	2	7	9	5	5	1	-	1	24	34	
8.															
Czy Waszym zdaniem przyjęty sposób organizacji współdziałania KOPK z lotnictwem frontowym i wojskami OPL przygotował ćwiczących do realizacji wspólnych dziełań w systemie OPK.	Tak	6	5	11	4	6	10	x	x	6	8	14	35	56	
Nie	Nie	2	4	6	-	4	4	x	x	5	1	6	16	25	
Nie mam zdania	Tak	4	1	5	3	2	5	x	x	1	1	2	12	19	
9.															
Czy w dynamicie działań były stworzone warunki do realizacji współdziałania korpusu OPK z wojskami lotniczymi i wojskami OPL frontu w walce z nieprzyjacielem powietrznym.	Tak	7	4	11	5	5	10	x	x	8	9	17	38	60	
Nie	Nie	-	5	5	1	4	5	x	x	3	-	3	13	21	
Nie mam zdania	Tak	5	1	6	1	3	4	x	x	1	1	2	12	19	
10.															
Czy Waszym zdaniem ćwiczenie pozwalało Wam zgłębić istotę i problemy współdziałania wojsk w systemie OPK ?	Tak	12	5	17	5	8	13	2	2	12	10	22	54	77	
Nie	Nie	-	4	4	1	1	2	3	3	-	-	-	9	15	
Nie mam zdania	Tak	-	1	1	1	3	4	2	2	-	-	-	7	10	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
11.	Czy Waszym zdaniem sytuacja powietrzna w ćwiczeniu :	Tak	10	7	17	4	8	12	x	x	8	8	16	45	71	
		Nie	1	2	3	2	2	4	x	x	3	-	3	10	16	
	1. Stworzyły warunki pełnego zaangażowania sił i środków współdziałających stron w walce ze SNP /wypełnij za rodzaj wojsk w których ćwiczyłeś/ 4	Nie mam zd.	1	1	2	1	2	3	x	x	1	2	3	8	13	
	2. Stwarzały możliwość dowodzenia w warunkach scentralizowanego kierowania działaniami bojowymi i samodzielnego zwalczania celów przez ZT i oddziały w systemie OPK ?	Tak	11	8	19	6	10	16	x	x	9	6	15	31	84	
		Nie	1	2	3	1	2	3	x	x	1	2	3	6	16	
		Nie mam zd.	-	-	-	-	-	-	x	x	2	2	4	-	-	
12.	Czy Waszym zdaniem zorganizowany system podgrywania syt. powietrznych i naziemnych dostarczył wystarczającą ilość informacji do podejmowania decyzji ?	Tak	10	3	13	4	4	8	x	x	6	7	13	34	54	
		Nie	2	6	8	2	6	8	x	x	6	3	9	25	40	
		Nie mam zd.	-	1	1	1	2	3	x	x	-	-	-	4	6	
13.	Czy do odtwarzania zdolności bojowej wojsk wykorzystano siły i środki OT ?	Tak	1	8	9	x	x	x	x	x	x	x	x	9	41	
		Nie	5	1	6	x	x	x	x	x	x	x	x	6	28	
		Nie mam zd.	6	1	7	x	x	x	x	x	x	x	x	7	31	
14.	Czy Waszym zdaniem udział różnych rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/ pozwolił zrozumieć złożoność problematyki wspólnych działań systemu OPK ?	Tak	12	8	20	7	12	19	7	7	11	10	21	67	96	
		Nie	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	1	
		Nie mam zd.	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	

	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1															
2															
15.															
Czy Waszym zdaniem w ówczesnym sztab OW z uwagi na rozgrywaną problematykę zabezpieczenia działań wojsk w systemie OP ?	Tak	7	8	15	3	7	10	-	-	9	9	18	43	62	
Nie mam zd.	Nie	-	1	1	1	2	3	-	-	-	1	1	5	7	
Nie mam zd.	Nie	5	1	6	3	3	6	7	7	3	-	3	22	31	
16.															
Czy Waszym zdaniem zachodzi konieczność zorganizowania PISD na okres odbierania uderzeń ŚNP nieprzyjaciela w celu realizacji współdziałania oddziałów WLF oraz ZT i oddziałów wojsk OPL:	1	6 ^x	9 ^x	15	5	11 ^x	15	x	x	9	10	19	50	79	x/w oznaczo- nych gr.po 1
2	2	6	1	7	2	1	3	x	x	3	-	3	13	21	ankie- towanie popiera- no war- iant stoso- wany w ćw.tj. 1+2
17.															
1. na bazie ćwiczących sztabów wojsk OPK i WLF?	Tak	11	10	21	6	11	17	7	7	10	10	20	65	93	
2. podgrywanym przez na- uczycieli akademickich ?	Nie	1	-	1	1	1	2	-	-	2	-	2	5	7	
18.															
Czy Waszym zdaniem przy- jęta w ćwiczeniu organiza- cyjna łączności i sposób wykorzystania dostępnych technicznych środków do- wodzenia stworzyły warunki zbliżone do realiów ?	Tak	6	1	7	2	2	4	2	2	5	3	8	21	30	
Nie mam zd.	Nie	6	9	15	5	10	15	5	5	6	5	11	46	66	
Nie mam zd.	Nie	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	3	3	4	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
19.	Czy dla potrzeb ćwiczenia celowym jest wykorzystywanie urzędzeń peryferyjnych ETO ?	Tak Nie Nie mam zd.	6 1 5	7 1 2	13 2 7	4 2 1	8 3 4	12 3 2	2 3 2	2 3 2	2 3 2	6 4 3	5 7 1	11 4 4	38 15 17	54 21 25
20.	Czy opracowane materiały /założenia, plany/ przez autorów ćwiczenia dawały wystarczającą ilość informacji do organizacji współdziałania w relacjach : szefostwo wojsk OPL - CDB WLF; PMWC CDB LM WLF- BR Plot.	Tak Nie Nie mam zd.	x x x	x x x	x x x	x x x	8 4 -	8 4 -	x x x	x x x	x x x	x x x	9 1 -	9 1 -	17 5 -	77 23 -
21.	Czy Waszym zdaniem organizacja współdziałania metodą gry decyzyjnej, w której uczestniczyłeś pozwoliło Wam lepiej zrozumieć istotę i problemy współdziałania wojsk OPL z LM frontu ?	Tak Nie Nie mam zd.	x x x	x x x	x x x	x x x	7 1 4	7 1 4	x x x	x x x	x x x	x x x	10 - -	10 - -	17 1 4	78 4 18
22.	Wymienić fragmenty /elementy/ ćwiczenia, które Waszym zdaniem w największym stopniu przyczyniły się do wzbogacenia wiedzy ćwiczących :	Do najczęściej wymienionych elementów ćwiczenia należały: - zagadnienie współdziałania w ramach korpusu OPK; - zagadnienie współdziałania w ramach systemu OPL; - elementy osiągnięcia WSGB ; - dynamika powietrzna /odpieranie nalotów SNP nieprzyjaciela/.														
23.	Proszę wpisać inne uwagi dotyczące treści merytorycznych i problemów merytorycznych ćwiczenia.	Skargi słuchaczy w przeważającej mierze dotyczyły: - zbyt mało czasu na wykonanie nakazanych dokumentów bojowych w stosunku do liczebności sztabów; - brak treningu na środkach łączności i dokumentach do utajnienia wiadomości;														

Uczestniczyli tylko si. III kursu WLF i OPK

Z E S T A W I E N I E

wyników badań prowadzonych metodą wywiadu z kadry Katedry OTK
w ćwiczeniu 360/OPK w roku 1980 i 1982 x/

Nr pyta.	Treść pytania	Rodzaj odpowiedzi	% odpowiedzi		Charakterystyczne wypowiedzi oficerów udzielających wywiadu
			1980	1982	
1	1	3	4	5	
1	Czy treść i forma materiałów wyjściowych do ćwiczenia umożliwiła w zadaniach do ćwiczenia opracować przez sztab POW planów działania w zakresie zabezpieczenia przegrupowania, prowadzenia akcji ratunkowych, ostrzeżenia i alarmowania o zagrożeniu z powietrza?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	Widzi się ponadto potrzebę uzupełnienia założeń przez podanie dodatkowych danych dla umożliwienia opracowania dokumentów przez ćwiczące komórki sztabu POW w pełnym zakresie.
2	Czy opracowane w toku ćwiczenia plany POW w pełni umożliwiły współdziałanie z występującymi sztabami w ćwiczeniu?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	
3	W jakim stopniu problematyka zabezpieczenia manewru jednostek OPL, OPK i BLM oraz wojsk operacyjnych, a także działań ratunkowych znajdowała odbicie w pracy słuchaczy podczas rozwiązywania zadań związanych z osiągnięciem WCB i odparciu pierwszego zmasowanego nalotu?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	Jednostki OPK w celu maskowania powinny w szerszym zakresie stosować manewr, uzgadniając go z POW. Celowym wydaje się opracowanie nie profilu przegrupowania wojsk operacyjnych, co może ułatwić współdziałanie z jednostkami OP.

x/ Wywiadu udzieliło 9 oficerów / w roku 1980- 4 ofic. i w 1982 r. - 5 ofic./.

1	2	3	4	5	6
4	Czy przyjęte w toku planowania rozwiązania dotyczące kierowania i zabezpieczenia przegrupowania wojsk były uwzględniane w stopniu zadawalającym przez ćwiczące sztaby ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	80 - 20	
5	W jakim stopniu przyjęta w toku planowania koncepcja działań ratunkowych na obszarze POW przez siły obrony cywilnej była uwzględniana w planach ratunkowych ćwiczących sztabów ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	Dowództwo i sztab ćwiczącego KOPK powinno posiadać plan działań ratunkowych sił OC na rzecz wojsk tego korpusu.
6	Czy przyjęte rozwiązania w zakresie zabezpieczenia przegrupowania wojsk umożliwiają to zabezpieczenie przez sztab POW w warunkach zakłóceń spowodowanych zmasowanym uderzeniem przeciwnika z powietrza ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	25 - 75	Zmasowane uderzenia spowodują zakłócenia w przegrupowaniu i wydłużą czas jego trwania, szczególnie na rubieżach przeszkód wodnych.
7	Czy słuchacze ćwiczącego sztabu KOPK w pełni wykorzystywali możliwości udziału sił wojskowych POW i obrony cywilnej do akcji ratunkowych na rzecz własnych jednostek ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	O możliwościach tych w niektórych przypadkach trzeba było przypominać.
8	Czy waszym zdaniem strona merytoryczna stwarzanych sytuacji dawała możliwość doskonałości pracy sztabu POW, szczególnie w zakresie ratownictwa i zabezpieczenia przegrupowania wojsk ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	
9	Czy przyjęta w ćwiczeniu intensywność dynamiki działań stwarzała ćwiczącym sytuacje zbliżone do realiów pola walki ?	Tak Nie Nie mam zdania	75 - -	80 - 20	

1	2	3	4	5	6
10	Czy forma i treść sytuacji wprowadzających oraz planu podawania wiadomości odpowiada potrzebom ćwiczenia ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	
11	Czy założona kompleksowość ćwiczenia /udział KOPK, OPL wojsk, DIM, OW/ jest celowa ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	Tylko tak założona kompleksowość prowadzi do osiągnięcia zakładanych celów szkoleniowych. Ponadto 70% respondentów uważa za celowe zwiększyć sztab POW przez włączenie do niego słuchaczy trzeciego roku lub kursu podypłomowego.
12	Czy kompleksowa gra wojenna w warunkach ASG daje pozytywne rezultaty w procesie nauczania słuchaczy ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	
13	Czy założona struktura gry wojennej wymaga udziału w ćwiczeniu sztabu OW ?	Tak Nie Nie mam zdania	100 - -	100 - -	Założona struktura gry potwierdza realność działań i rozwiązywania zadań obronnych OW z wojskami OPK "przywiązany" do tego okręgu.
14	W jakim składzie /ile osób/ powinien występować ćwiczący sztab POW, aby zabezpieczyć realizację założonych celów szkoleniowych ?				W większości odpowiedzi /ponad 80%/ widzi się konieczność zwiększenia ilości oficerów w sztabie POW w granicach 10-15 oficerów, a nawet zgodnie z etatem uuu
Inne uwagi i propozycje:					

Inne uwagi i propozycje:

Rozważyć ewentualnie możliwość stworzenia dowództwa i sztabu armii wydzielonej z POW.

A N K I E T A
=====

Szanowny Kolego! Zwracamy się do Ciebie o wyrażenie opinii na niżej podane kwestie dotyczące organizacji i prowadzenia ćwiczenia, którego jesteś uczestnikiem. Wyrażona przez Ciebie opinia umożliwi nam weryfikację przyjętych w ćwiczeniu założeń merytorycznych i metodycznych dotyczących doskonalenia procesu nauczania słuchaczy w ASG WP.

Przed wypełnieniem ankiety uprzejmie prosimy o uważne jej prze-studiowanie. Z góry dziękujemy za sumienne i rzetelne udzielenie od-powiedzi na nurtujące nas problemy.

Ankieta ma charakter bezimienny.

Lp.	Treść pytania	Rodzaj odpowiedzi	Nr. odpow. wiedzy
1	2	3	4
1.	Czy Waszym zdaniem seminarium jest właściwą formą przygotowania słuchaczy do udziału w ćwiczeniu? Proszę wpisać ewentualnie własną propozycję:	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
2.	Czy Waszym zdaniem dobór treści i zagadnień szkoleniowych do seminarium pozwala w wystarczającym stopniu pogłębić i ugruntować wiedzę z zakresu tematu ćwiczenia? Inne wnioski:	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
3.	Czy Waszym zdaniem seminarium powinno prowadzić się: 1. Oddzielnie w grupach szkoleniowych w/g specjalności; 2. Wspólnie ze wszystkimi grupami szkoleniowymi biorącymi udział w ćwiczeniu; 3. Etapami: - w pierwszym etapie - w celu rozpatrzenia problemów w/g specjalności - oddzielnie w grupach szkoleniowych;	Zakreśl krzyżykiem wybrany wariant: 1 2 3	

1	2	3	4
	- w drugim etapie - w celu rozpatrzania problemów współdziałania - wspólnie ze wszystkimi grupami szkoleniowymi biorącymi udział w ćwiczeniu.		
	Inne propozycje:		
4.	Czy Waszym zdaniem czas trwania seminarium pozwalał w wystarczającym stopniu pogłębić wiedzę niezbędną do udziału w ćwiczeniu ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
5.	Czy Waszym zdaniem treść merytoryczna założeń operacyjno-taktycznych /taktycznych i przekazywanych wprowadzeń dawała podstawę ćwiczącym do odpowiedniego przygotowania się do: 1. Podejmowania decyzji operac.-takt. 2. Planowania działań bojowych.	Zakreśl krzyżykiem odpowiednie: Tak 1. 2. Nie 1. 2. Nie mam zdania 1. 2.	
	Co Waszym zdaniem należałoby uzupełnić w otrzymanych materiałach:		
6.	Czy Waszym zdaniem otrzymane materiały do ćwiczenia /założenia, rozkazy, wprowadzenia, plany/ dostarczyły wystarczającej ilości informacji do zorganizowania współdziałania z lotnictwem i wojskami OPL frontu ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
	Inne wnioski:		
7.	Czy zakres współpracy między sztabem OW i ZT /oddziałami/ wojsk OPK, wojsk OPL i WLF pozwalał należycie zabezpieczyć manewr ćwiczących jednostek ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
	Inne uwagi:		
8.	Czy Waszym zdaniem przyjęty sposób organizacji współdziałania korpusu OPK z lotnictwem frontowym i wojskami OPL przygotował ćwiczących do realizacji wspólnych działań w systemie OPK ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
	Inne wnioski:		

1	2	3	4
9.	Czy w dynamice działań były stworzone warunki do realizacji współdziałania korpusu OPK z wojskami lotniczymi i wojskami OPL frontu w walce z nieprzyjacielem powietrznym ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
10.	Czy Waszym zdaniem ćwiczenie pozwoliło Wam zgłębić istotę i problemy współdziałania wojsk w systemie OPK ? Jakie problemy współdziałania wymagają szerszego potraktowania:	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
11.	Czy Waszym zdaniem sytuacje powietrzne w ćwiczeniu: 1. stwarzały warunki pełnego zaangażowania sił i środków współdziałających stron w walce ze SNP nieprzyjaciela ? /wypełnij za rodzaj wojsk, w których ćwiczyłeś/	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
	2. stwarzały możliwość dowodzenia w warunkach scentralizowanego kierowania działaniami bojowymi i samodzielnego zwalczania celów powietrznych przez ZT i oddziały w systemie OPK ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
12.	Czy Waszym zdaniem zorganizowany system podgrywania sytuacji naziemnych i powietrznych dostarczył wystarczającą ilość informacji do podejmowania racjonalnych decyzji ? Jakich informacji odczuwaliście niedosyt:	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
13.	Czy do odtworzenia zdolności bojowej wojsk wykorzystywano siły i środki OT ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
14.	Czy Waszym zdaniem udział różnych rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/ pozwolił zrozumieć złożoność problematyki wspólnych działań w systemie OPK ?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	
15.	Czy Waszym zdaniem w ćwiczeniu powinien brać udział sztab OW /z uwagi na rozgrywaną problematykę zabezpieczenia działań wojsk w systemie OP/?	1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania	

1	2	3	4		
16	<p>Czy Waszym zdaniem zachodzi konieczność zorganizowania PISD na okres odpierania uderzeń SNP nieprzyjaciela w celu realizacji współdziałania oddziałów WLF oraz ZT i oddziałów wojsk OPL:</p> <p>1. na bazie ćwiczących sztabów wojsk OPK i WLF; 2. podgrywanych przez nauczycieli akademickich</p>	<p>Zakreśl krzyżykiem wybrany wariant</p> <table border="1"> <tr> <td>1</td> <td>2</td> </tr> </table>	1	2	
1	2				
17.	<p>Czy Waszym zdaniem korzystne jest tworzenie pionowej struktury ćwiczących sztabów obsadzonych przez słuchaczy ?</p>	<p>1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania</p>			
18.	<p>Czy Waszym zdaniem przyjęta w ćwiczeniu organizacja łączności i sposób wykorzystania dostępnych technicznych środków dowodzenia stworzyły warunki zbliżone do realiów ?</p>	<p>1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania</p>			
19.	<p>Czy dla potrzeb ćwiczenia celowym jest wykorzystanie peryferyjnych urządzeń EMC?</p>	<p>1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania</p>			
20.	<p>Czy opracowane materiały /założenia, plany/ przez autorów ćwiczenia dawały wystarczającą ilość informacji do organizacji współdziałania w relacjach:</p> <p>- Szefostwo wojsk OPL armii - CDB WLF; - PNWC CDB LM WLF - BRPLot</p> <p>Dopisz jakich informacji było brak:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania</p>			
21.	<p>Czy Waszym zdaniem uzgodnienie współdziałania metodą gry decyzyjnej, w której uczestniczyłeś pozwoliło Wam lepiej zrozumieć istotę i problemy współdziałania wojsk OPL z LM frontu ?</p> <p>Co byś usprawnił w tej metodzie prowadzenia współdziałania:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>1. Tak 2. Nie 3. Nie mam zdania</p>			
22.	<p>Wymieńcie fragmenty /elementy/ ćwiczenia, które Waszym zdaniem w największym stopniu przyczyniły się do wzbogacenia wiedzy ćwiczących:</p> <p>.....</p>				

1	2	3	4		
23.	Proszę wpisać inne uwagi dotyczące treści merytorycznych i problemów metodycznych ćwiczenia:				
Prosimy o zaznaczenie krzyżykiem informacji potrzebnej dla celów statystycznych:					
Jestem nauczycielem akademickim	Tytuł	Staż dydaktyczny	Wiek	Cwiczący	Inne funkcje w ćwiczeniu
Jestem słuchaczem:	Kursu		III roku	II roku	I roku
	Wojsk OPK				
	Wojsk Lotniczych				
	ZWL i OPK				
	Wojsk Lądowych - spec. OPL				

D Z I Ę K U J E M Y

Z E S P Ó Ł A U T O R S K I

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

Szanowny Kolego! Uprzejmie prosimy o wzięcie udziału w badaniach naukowych dotyczących procesu dydaktycznego ASG WP w zakresie szkolenia operacyjno-taktycznego słuchaczy specjalności OPK, WLot., ZWL i OPK oraz OPL na bazie ćwiczenia dowódczo-sztabowego Wydziału Wojsk Lotniczych i OPK.

Uprzejmie prosimy o wypowiedzenie opinii na temat nurtujących nas problemów. Od Waszych szczerych, rzetelnych i obiektywnych odpowiedzi zależą wyniki badań.

Z góry dziękujemy za sumienne i rzetelne wypełnienie kwestionariusza w terminie trzech dni po zakończeniu ćwiczenia.

I SEMINARIUM

1. Czy dobór treści zagadnień szkoleniowych do seminarium jest właściwy i odpowiada założonym głównym celom ćwiczenia ?
2. Czy seminarium powinno prowadzić się:
 - a/ oddzielnie w grupach szkoleniowych rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/;
 - b/ wspólnie dla wszystkich rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/ występujących w ćwiczeniu;
 - c/ oddzielnie w rodzajach sił zbrojnych /rodzajach wojsk/w celu rozpatrzenia problemów rodzajów sił zbrojnych /rodzajów wojsk/ i wspólnie dla rozpatrzenia problemów współdziałania.

II STRUKTURA ĆWICZENIA

1. Czy połączenie w ćwiczeniu grup szkoleniowych o specjalności OPK, Wlot., OPL i OW przyczyniło się do lepszej realizacji celów szkoleniowych ?
2. Czy przyjęta w ćwiczeniu liczba i struktura ćwiczących sztabów zapewniła realizację założonych celów szkoleniowych ?

3. Czy stworzenie w ćwiczeniu grupy zachodnich "ZELAND" wpłynęło na realność sytuacji powietrznych ?

III DYNAMIKA DZIAŁAŃ

Czy stworzone sytuacje powietrzne i naziemne pozwoliły doskonalić umiejętności słuchaczy w kierowaniu działaniami bojowymi ZT i oddziałów i dały im pogląd na obraz przyszłego pola walki ?

IV WSPÓLDZIAŁANIE

1. Czy przyjęty w ćwiczeniu skład uczestników oraz sposób organizacji współdziałania korpusu OPK z podporządkowanymi operacyjnie ZT i oddziałami wojsk OPL i WLF przewidujący etapy jest słuszny i pozwala zrealizować założone cele szkoleniowe ?
2. Czy proponowana przez autorów ćwiczenia metoda pracy dowódcy korpusu OPK podczas uzgadniania współdziałania jest właściwa i prowadzi do zrozumienia istoty, celów i zadań współdziałania oraz realizacji celów szkoleniowych ćwiczenia ?
3. Jaki był wpływ przyjętych uzgodnień dotyczących wspólnych działań na właściwą realizację współdziałania sił i środków w systemie obrony powietrznej korpusu OPK ?
4. Czy opracowane przez autorów ćwiczenia materiały teoretyczne oraz założenia i plany stanowiły wystarczającą bazę do uzgodnienia współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim WLF metodą gry decyzyjnej ?
5. Czy uzgodnienie współdziałania wojsk OPL z lotnictwem myśliwskim WLF metodą gry decyzyjnej pozwala zrealizować założone cele szkoleniowe dla tego fragmentu ćwiczenia ?
6. Czy wskazane byłoby kontynuować tę metodę doskonalenia słuchaczy w zakresie organizacji współdziałania ?

V DOKUMENTACJA ĆWICZENIA

1. Czy treść merytoryczna opracowanych materiałów metodycznych cwi-

czenia pozwalała ćwiczącym rozwiązywać problemy dotyczące OWSGB oraz planować i organizować działania bojowe w systemie OPK ?

2. Czy dokumentacja ćwiczenia zapewniała możliwość sprawnego jego przeprowadzenia ?
3. Czy widzicie potrzebę opracowania dodatkowych dokumentów, a może jest ich za dużo ?

Inne Wasze uwagi o ćwiczeniu.

Wydrukowano w 15 egz.

Egz. nr 1-15 Bibl.Nauk.OZS

Wyk.Zespół oficerów

Druk.H.Sz.dn.27.04.1983 r.

Druk ASG WP nr Pf-781/WW

